

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

ХУУЛЬ, ТОГТООЛ, ЗАРЛИГ,
ШИЙДВЭР, ХУУЛИЙН ТАЙЛААР

Монгол Улсын Их Хурлын хэвлэл

1998 оны 7-р сар

№7 /74/

ГАРЧНГ

1. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Эрүүүд мээдийн тухай	671
Арихуун шэврийн тухай	689

2. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс чөлөөлөх, гишүүнээр батлаах тухай № 60	698
Үүрээгт ажлаас чөлөөлөх тухай № 66	698
Байнгын хорооны гишүүнээс чөлөөлөх тухай № 67	699
Үүрээгт ажлаас чөлөөлөх тухай № 68	699
М. Энхсайханы хамгаалалт, хангамжийн тухай № 69	700
Засгийн газрын гишүүн байсан зарим хүмүүсийн тэтгэмжийн тухай № 70	700
Монголбанкнд худалдан авах аял болон Монголбанкнаас худалдаах аял мөнгөний хэмжээг тогтоох тухай № 71	701
Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай № 72	702

3. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

Гүржжлэвч Энхэнзэг Элчин сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай № 78	703
Цэрэндэлхийн Цолмог Элчин сайдаар томилж тухай № 79	703
Теоддор Берхемийг "Найрамдал" медалиар шагнаж тухай № 81	704
Д. Ббаадгайд Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар цол хүртээх тухай № 83	704
Б. Ббаадасанжавт Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээх тухай № 84	705
Т. ЦЦэвэнд Монгол Улсын гавьяат эдийн засагч цол хүртээх тухай № 85	705
Ш. ШШийгэрт Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээх тухай № 86	706
Булиган аймгийн зарим иргэнийг одон, медалиар шагнаж тухай № 87	706
Н. ДДангЯранзад Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол	

	хүртгэх тухай № 88	710
20.	Ц. Цогтбаярт Монгол Улсын гавьяат тамирчин цол хүртгэх тухай № 89	711
21.	Ч. Мөнхшүрд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртгэх тухай № 90	711
22.	Зарим иргэнийг шагнах тухай № 91	712

4. МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭШИЙН ТОГТООЛ

23.	Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн зарим заалт Үндсэн хууль зөрчсөн тухай № 01	715
-----	---	-----

5. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

24.	Байгалийн зарим нөөц газрын хилийн заагийг тогтоох тухай № 67	719
25.	Засгийн газрын Хэвлэл, мэдээллийн алба байгуулах тухай № 74	720
26.	"Залуучуудын жил"-ийн ажлыг зохион байгуулах Үндэсний хорооны бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай № 77	724
27.	Хөтөлбөр сайшаах тухай № 82	725
28.	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай № 87	727
29.	Заавар, журам нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай № 90	733
30.	Ерөнхий боловсролын сургуулийн нэг сурагчид ногдох хувьсах зардлын хэмжээ тогтоох тухай № 91	735
31.	Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дээд хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай № 92	738
32.	Төрийн өмчийн төлөөллийг хэрэгжүүлэх тухай № 94	739
33.	Журам батлах тухай № 95	740
34.	Мал аж ахуйн шилдэг бизнесменүүдийн чуулга уулзалт зохион байгуулах тухай № 96	743
35.	Газар эзэмшүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай № 100	744
36.	Зөвлөл байгуулах тухай № 102	748
37.	Хөтөлбөр батлах тухай № 103	750
38.	Хөтөлбөр батлах тухай № 104	765
39.	Аймаг, нийслэлд явуулж байгаа төрийн өмч хувьчлалын орлогын тухай № 105	776
40.	Журам батлах, эрх олгох тухай № 106	777

6. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

41.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай № 242	782
-----	---------------------------------------	-----

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1998 оны 5 дугаар
сарын 77-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь эрүүл мэндийн талаархи төрийн бодлого, зарчмыг тодорхойлж, иргэний эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхийг хангахад байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний үйцэтгэх үүрэг, эрүүл мэндийн байгууллага, ажилтны үйл ажиллагааны их зүйлн үндсийг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн тухай хууль

ТОГТООМЖ

2.1. Эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль¹, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр авсан (биол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. "эрүүл мэнд" гэж хүн өвчин, эмгэггүй байх төдийгүй бие ялдар, гоюун санаа, нийгмийн амьдралын хувьд сайн сайхан байхыг;

3.1.2. "эрүүл мэндийг хамгаалах" гэж хүн амын эрүүл мэндийн алаархи ойлголт, мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн цогц үйл ажиллагааг;

["Энэ заалтад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хориг тавьсан ул уг хоригийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэтэл уулийн энэ заалт хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөхгүй болно/

3.1.3. "нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ" гэж хүн амын эрүүл мэндийн байдлыг тандах, хянах, хамгаалах, бэхжүүлэх, өвчин, эмгэгээс сэргийлэх, эрүүл мэндийн боловсрол олгох, анагаах хааны (сургалт, эрдэм шинжилгээний ажил явуулах, эрүүл мэндэд сөрөг өлөөлөх; хүчин зүйлийг судлах, тэдгээрийг арилгахад чиглэгдсэн эрүүл мэндийн байгууллагын дангаар болон төр, олон нийт, байгууллага, аж ахуйн нэгжтэй хамтран явуулах үйл ажиллагааг;

¹ Үндсэн хууль "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн.

3.1.4. "эрүүл мэндийг дэмжих" гэж хүн эрүүл мэндээ хамгаалах эрүүл аж төрөх зан үйлийг дэмжин урамшуулахад чиглүүлэн өөрөө болон бусдадтай хамтран явуулж байгаа арга хэмжээг;

3.1.5. "эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ" гэж хүний өвчин, эмгэг гэнэтийг илрүүлэх, оношлох, магадлах, эмчлэх, сэргийлэх болон эс бэлхэд чиглэгдсэн, эмч, эмнэлгийн бусад мэргэжилтний дангаар буюу хамтран гүйцэтгэх үйл ажиллагааг;

3.1.6. "эрүүл мэндийн байгууллага" гэж хүн амд нийгмийн эрүүл мэндийн болон эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх үндсэн зорилго чиглүүрэг бүхий хуулийн этгээдийг ;

3.1.7. "эмнэлгийн мэргэжилтэн" гэж анагаах ухааны дээд, дунд боловсролтой хүний их, бага эмч, сувилагч, эм зүйч, эрүүл ахуйч, шүдний эмч, эмнэлгийн бусад мэргэжилтнийг;

3.1.8. "эрүүл мэндийн ажилтан" гэж эрүүл мэндийн байгууллагад ажиллаж байгаа эмнэлгийн мэргэжилтэн болон эрүүл мэндийн байгууллагын бусад ажилтныг;

3.1.9. "эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж" гэж хүн амд эрүүл мэндийн зайлшгүй болон эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэхэд чиглэгдсэн эрүүл мэндийн анхан шатны байгууллагын үйл ажиллагааг;

3.1.10. "эмнэлгийн яаралтай тусламж" гэж хүний амь насанд аюултай аливаа эмгэгийг оношлох, эмчлэх, түүнийг сэхээн амьдруулах хүдрэлээс сэргийлэхэд чиглэгдсэн, эмчийн дангаар болон эмнэлгийн бусад мэргэжилтэнтэй хамтран гүйцэтгэх хойшлуулшгүй үйл ажиллагааг;

3.1.11. "дархлаажуулалт" гэж хүнд дархлал тогтоох зорилгоор халдварт өвчний эсрэг вакциныг хэрэглэж байгаа урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг;

3.1.12. "донор" гэж бусдын эрүүл мэнд, амь насыг аврахад зориулан өөрийн биеийн эд, эрхтнийг сайн дураараа өгөгчийг;

3.1.13. "гоц аюулт халдварт өвчин" гэж богино хугацааны дотор олон хүнийг нэгэн зэрэг хамран тархах аюул бүхий халдварт өвчнийг;

Энэ заалтад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хориг тавьсан Тл уг хоригийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэтэй Хуулийн энэ заалт хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөхгүй болно/

3.1.14. "идэвхжсэн голомтыг цомтгох" гэж мал, амьтнаас хүнд халддаг байгалийн голомтот халдварт өвчнүүдийн байгалийн голомт идэвхжих буюу өвчин гарсан үед голомтыг эрүүлжүүлэх арга хэмжээг авахыг;

3.1.15. "эмчлэх" гэж өвчнийг оношлох, илааршуулах, өвчтөний сэргээн засах, өвчлөхөөс сэргийлэхэд чиглэгдсэн мэргэжлийн цогц үйл ажиллагааг;

Энэ заалтад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хориг тавьсан Тл уг хоригийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэтэй Хуулийн энэ заалт хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөхгүй болно/

3.1.16. "сувилах" гэж өвчнийг оношлох, илааршуулах, өвчтөний сэргээн засах, өвчлөхөөс сэргийлэхэд чиглэгдсэн, эмчлэх, эм барихаа бусад, мэргэжлийн үйл ажиллагааг;

33.11.17. "эм барих" гэж эм зүйн шинжлэх ухааны дагуу эийг айрууллаах, савлан бэлтгэх, шалгаж олгох үйл ажиллагааг.

4 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийн талаархи төрийн бодлого, зарчим

4.1.Тгөрөөс хүн амын эрүүл мэндийн талвар дараахь бодлогыг эрэгжүүлнэ:

41.1.1.хүн амын эрүүл мэнд нь төрийн онцгой анхаарал, ивэлд айна;

41.1.2.иргэдэд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламжийг ялгавартан идуурхаахгүйгээр тэгш, хүртээмжтэй үзүүлнэ;

41.1.3.өмчийн төрөл, хэлбэрийг харгалзахгүйгээр эрүүл мэндийн айгууллагад адил тэгш хандана;

41.1.4.Үндсэн хуульд заасны дагуу төрөөс иргэдэд эрүүл мэндийн эрим төсөрлийн тусламж, үйлчилгээг төлбөргүй үзүүлнэ;

41.1.5.иргэдэд эмнэлгийн төлбөртэй, төлбөргүй тусламж үзүүлэх олзол, журмыг Иргэний эрүүл мэндийн даатгалын хууль зар эхицуулна.

4.2.Тгөрөөс хэрэгжүүлэх хүн амын эрүүл мэндийн бодлогод даргахь ндсэн зарчмыг баримтална:

41.2.1. хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих үйл ажиллагаа нь хүмүүнлэг, энэрэнгүй ёс, шинжлэх ухааны мэдлэг, ололт, орчин үеийн олон улсэмжлалт анагаах ухааны аргад тулгуурлана;

41.2.2.эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжихэд урьдчилан эргийлээлтнийг гол чиглэл болгох ба эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ зүүлэхдээ эрүүл мэндийн байгууллагуудын бие даасан, нээлтэй, мчийн (олон хэлбэрт тулгуурласан байдлыг хангана;

41.2.3.эрүүл мэндийн бодлого, арга хэмжээ нь төрийн, захиргааны, утгийн төөрөө удирдах, эрүүл мэндийн болон бусад байгууллага, аж хуйн нисэлж, хамт олон, гэр бүл, иргэний нэгдмэл үйл ажиллагааг зар эрэгжинэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН УДИРДЛАГА, ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО, САНХҮҮЖИЛТ

5 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн удирдлагын тогтолцоо

Эрүүл мэндийн удирдлагын тогтолцоо нь Улсын Их Хурал, Засгийн зар, эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв айгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, эргүүл эндийн байгууллагын удирдлагаас бүрдэнэ.

6 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

Иргэний эрүүл мэндийн даатгалын хууль "Ардын эрх" сонины 1993 оны дугаар сарын 27-ны өдрийн 117, "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1993 оны 5 дугаар тус тус нийтлэгдсэн.

6.1. Улсын Их Хурал нь эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаа дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1. эрүүл мэндийн үндэсний бодлогыг тодорхойлох;

6.1.2. онц байдлын үед хүн амын эрүүл мэнд, амь насыг хамгаал асуудлаар эрүүл мэндийн байгууллага, иргэн, бусад байгууллаг үүргийг тодорхойлох;

6.1.3. эрүүл мэндийн асуудлаар олон улсын гэрээнд Монгол У нэгдэн орох, гарах асуудлыг шийдвэрлэх;

6.1.4. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

7 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх

7.1. Засгийн газар нь Засгийн газрын тухай хуулийн 9 дүгээр зүй заасан бүрэн эрхээс гадна эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаа дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1. эрүүл мэндийн үндэсний бодлогыг хэрэгжүүлэх ажил зохион байгуулах;

7.1.2. эрүүл мэндийн талаар үндэсний хөтөлбөр батал санхүүжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

7.1.3. эрүүл мэндийн хамтын ажиллагааны асуудлаар өөри бүрэн эрхийн хүрээнд бусад улсын Засгийн газар, олон улса байгууллагатай хэлэлцээр хийх;

7.1.4. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

8 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

8.1. Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны т байгууллага нь иргэний эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаа дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1. эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг улса хэмжээнд зохион байгуулах;

8.1.2. эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих асуудлаар төри захиргааны бусад төв байгууллага, аймаг, нийслэлийн хэмжээнд мөрд журмыг баталж, биелэлтийг хангуулах;

8.1.3. эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ, үйлдвэрлэл, хяналт холбоотой стандарт, норматив боловсруулж, эрх бүхий байгууллага шийдвэрлүүлэх, дангаар буюу төрийн захиргааны холбогдох т байгууллагатай хамтран баталж, биелэлтийг зохион байгуулах;

8.1.4. хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар төри захиргааны болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагад мэргэжлий аргачилсан туслалцаа үзүүлэх;

8.1.5. эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар эрдэм шинжилгэ судалгааны ажлыг захиалан гүйцэтгүүлэх;

8.1.6. эрүүл мэндийн мэдээллээр иргэн, аж ахуйн нэг байгууллагыг хангах;

8.1.7. эрүүл мэндийн асуудлаар төрийн бус байгууллага бол гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

8.1.8. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

Э дугаар 3 зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн
иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
бүрэн эрх

9.1. Аймаг, нийслэл, сум дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал хүн
ин эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар дараахь бүрэн эрхийг
гжүүлнэ:

9.1.1. нутаг дэвсгэртээ авч явуулах эрүүл мэндийг хамгаалах,
жих аргаа хэмжээ, түүнд шаардагдах төсвийг баталж, хэрэгжилтэд
лт тавих;

9.1.2. хүн амын эрүүл мэндийн асуудлаар Засаг даргын тайлан,
эллийг хэлэлцэн дүгнэлт өгөх;

9.1.3. хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар
лбер, шийдвэр гаргаж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

9.1.4. эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих арга хэмжээнд төрийн
он төрийн бус байгууллага, иргэний хамтын оролцоог хангаж, үйл
лагааг нь уялдуулан зохицуулах;

9.1.5. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

10 дугаар 3 зүйл. Бүх шатны Засаг даргын бүрэн эрх

10.1. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хүн амын эрүүл мэндийг
гаалах, дэмжих талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

10.1.11. нутаг дэвсгэртээ хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах,
жхэд шаардагдах хөрөнгийг төлөвлөж, иргэдийн Төлөөлөгчдийн
лаар батлуулж, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих;

10.1.22. эрүүл мэндийн талаархи хууль тогтоомж болон дээд шатны
ууллагаас гаргасан шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах, мэдээлэх;

10.1.33. нутаг дэвсгэртээ хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах,
жих ойрын ба хэтийн төлөвийг тодорхойлсон хөтөлбөр, чиглэл
эсруулж, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд оруулах, гарсан
двэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

10.1.41. эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв
ууллагатай зөвшилцөн нутаг дэвсгэртээ эрүүл мэндийн салбарын
ц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, зөв байршуулах,
эвсөн хүүчин, материаллаг бааз, санхүүгийн нөөцийг зохистой
арилгах;

10.1.51. байгалийн гамшиг, томоохон осол болон гоц аюулт
дварт өвчин гарсан тохиолдолд холбогдох арга хэмжээг шуурхай
;

10.1.61. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

10.2. Сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга хүн амын эрүүл мэндийг
галах, дэмжих талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

10.2.1. эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж, иргэдийн
өлөгчдийн Хурал болон Нийтийн хурал, дээд шатны Засаг даргын
двэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

10.2.2. нутаг дэвсгэрийн хүн амд үзүүлэх эрүүл мэндийн анхан
ы тусламжийн тэгш, хүртээмжтэй байдлыг хангах;

10.2.3.эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих чиглэлээр нийт хамарсан арга хэмжээнд байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэнийг тат оролцуулах ажлыг зохион байгуулах;

10.2.4.нутаг дэвсгэрийн эрүүл мэндийн байгууллагыг шаардагд боловсон хүчин, материаллаг бааз, санхүүгийн хувьд бэхжүүлэх;

10.2.5.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

11 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын тогтолцоо

Эрүүл мэндийн байгууллагын тогтолцоо нь нийгмийн эрүүл мэндийн эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний, мэргэжлийн хяналтын, хангамжийн, эрдэм шинжилгээ, сургалтын ажил эрхэлсэн төрийн бол холимог өмчийн, хувийн хэвшлийн байгууллагаас бүрдэнэ.

12 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагад мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл олгох

12.1.Зориулалтын барилга байгууламж, техник хэрэгсэл, мэргэжлийн боловсон хүчин бүхий, өмчийн аль ч хэлбэрийн байгууллагад эрүүл мэндийн чиглэлээр мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл олгоно.

12.2.Мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийг улс хэмжээний үйлчилгээтэй болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай эрүүл мэндийн байгууллагад эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төри захиргааны төв байгууллагаас, эрүүл мэндийн бусад байгууллаг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын тамгын газраас тус тус олгоно.

12.3.Тусгай зөвшөөрөл авахад дараахь баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

12.3.1. үүсгэн байгуулагчдын шийдвэр;

12.3.2. байгууллагын дүрэм;

12.3.3. эмнэлгийн мэргэжилтний бүрэлдэхүүн, үйл ажиллаг явуулах зөвшөөрөл;

12.3.4. барилга байгууламж, оношлогоо, эмчилгээний бол холбогдох бусад тоног төхөөрөмжийн баталгаа, түүний аюул ажиллагаа, эрүүл ахуйн шаардлага;

12.3.5. санхүүгийн эх үүсвэр, хүчин чадал, түүний баталгаа.

12.4.Эрх бүхий байгууллага баримт бичгийг хүлээн авсан өдрө хойш 30 хоногийн дотор тусгай зөвшөөрлийг олгох эсэхийг шийдвэрлэ

13 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох, дахин авах

13.1.Тусгай зөвшөөрөл олгосон байгууллага дараахь үндэслэлээр зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно:

13.1.1.хууль болон дүрэмд зааснаас өөр үйл ажиллагааг 2-с дээш удаа явуулсан буюу хууль тогтоомжийг ноцтой зөрчсөн;

13.1.2.хуульд заасан бусад үндэслэл.

13.2.Тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш 6 сарын дотор уг ү ажиллагааг явуулж эхлээгүй буюу үйл ажиллагаа нь мөн хугацаага тасалдсан бол тусгай зөвшөөрлийг дахин авна.

14 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын эрх

14.1. Эрүүл мэндийн байгууллага нь үндсэн чиг үүргийнхээ дагуу до

гдсан эрх эдэлнэ:

14.1.1. хүн амын эрүүл мэндтэй холбогдсон асуудлыг мэргэжлийн юд шатны буюу нутгийн өөрөө удирдах болон захиргааны йгууллагад тавих;

14.1.2. байгууллага, аж ахуйн нэгж, гэр бүл, хувь хүнд мэргэжлийн өлөгөө, зааварчилга өгөх;

14.1.3. мэргэжлийн онцлог асуудлаар аль ч байгууллага, аж ахуйн гж, иргэнд шаардлага тавих;

14.1.4. байгууллагын зорилго, эрх үүрэгт харш үйлдэл хийлгэхээр аардсан тохиолдолд тухайн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэхээс татгалзах;

14.1.5. хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

15 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын үүрэг

15.1. Эрүүл мэндийн байгууллага нь дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:

15.1.1. мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулахаар авсан зөвшөөрлийн рээн дэх үндсэн үүргээ биелүүлэх;

15.1.2. барилга байгууламж, оношлогоо, эмчилгээний болон лбогдох бусад техник хэрэгсэл нь ажилтнуудын хөдөлмөрийн онцлогт хирсон, аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангасан байх;

15.1.3. үйл ажиллагаандаа чанарын стандартын шаардлагыг нгах, улмаар магадлан итгэмжлэл авах;

15.1.4. эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж, мэргэжлийн дээд атны буюу нутгийн өөрөө удирдах болон захиргааны байгууллагын йлдвэр, мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагчийн шаардлагыг иелүүлэх;

15.1.5. эрүүл мэндийн хууль тогтоомжийг бусад байгууллага, аж уйн нэгж, иргэнд сурталчлан таниулах;

15.1.6. хувь хүн, гэр бүл, хамт олонд эрүүл мэндийн боловсрол гох, хүн амын дунд эрүүл мэндийг дэмжих хөдөлгөөн өрнүүлэх талаар сад байгууллагатай хамтран ажиллах;

15.1.7. үйл ажиллагааныхаа тайлан, мэдээг хугацаанд нь гаргаж өх, бусад байгууллага, иргэнийг эрүүл мэндийн асуудлаар өөрийн үйл иллагаатай холбоотой мэдээллээр хангах;

15.1.8. хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

16 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх

байгууллага

16.1. Эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх байгууллага нь эмнэлгийн сламж, үйлчилгээний технологи, стандартад шинжилгээ хийж, гадлан итгэмжлэл олгох, эрүүл мэндийн байгууллагын түвшинг дорхойлж, дүгнэлт гаргах, эмнэлгийн мэргэжилтэнд эмчлэх, сувилах, барих үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл олгох эрх бүхий, үйл иллагааныхаа орлогоор санхүүжин ажиллах хуулийн этгээд байна.

16.2. Эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх байгууллагад тухайн үйл иллагаа явуулах зөвшөөрлийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн рийн захиргааны төв байгууллагаас 4 жилийн хугацаагаар олгоно.

16.3. Эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх байгууллага нь шинжлэх нь мэргэжлээрээ 8-аас доошгүй жил ажлаа туршилагатай мэргэшсэн хүн байна.

16.4. Магадлан итгэмжлэх байгууллагад тавих шинжлэх ажлын шалгуур болон шинжлэх сонгон шалгаруулах Засгийн газар тогтооно.

16.5. Магадлан итгэмжлэх байгууллага нь орон нутгаар болно.

17 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагад итгэмжлэл, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг сувилах, эм барих үйл ажиллагааг зөвшөөрөл олгох

17.1. Барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, мэргэжлийн хүчний болтлол, үр чадвар, ёс зүйн түвшингээр эмнэлгийн үйлчилгээ явуулах технологи, стандартын шаардлага хангасан мэндийн байгууллагад 5 хүртэл жилийн хугацаагаар магадлан олгоно.

17.2. Эмнэлгийн мэргэжилтэнд олгох эмчлэх, сувиллаах, эм ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл нь өрнөний мэргэжлийн бол мэргэшлийн гэсэн төрөлтэй байна.

17.3. Анагаах ухааны болон эм зүйн, сувилаах зэмшүүлэх зөвшөөрөл бүхий сургууль төгсөж, мэргэжлийн тэнцсэн эмнэлгийн мэргэжилтэнд өрөнхий мэргэжлийн эм эхний удаа 3 жилийн хугацаагаар олгоно.

17.4. Өрөнхий мэргэжлээр 2-оос доошгүй жил ажилласан төгсөлтийн дараах сургалтад хамрагдаж, эмнэлгийн шаардлын мэргэжлийн шалгалт өгч тэнцсэн эмнэлгийн мэргэжилтэнд тухайн мэргэжлийн зөвшөөрлийг эхний удаа 5 жилийн хугацаагаар олгоно.

17.5. Анагаах ухааны болон эм зүйн, сувилаах зэмшүүлэх зөвшөөрөл бүхий сургуулийг энэ хуульд ххүчин болохоос өмнө төгссөн эмнэлгийн мэргэжилтэнд өрөнхий мэргэжлийн зөвшөөрлийг шууд олгоно.

17.6. Ординатурын дамжаа төгссөн, мэргэжлийн дээрх хамгаа мэргэшлээр 20 буюу түүнээс дээш жил ажилласан эмч, эм эмчлэх, эм барих нарийн мэргэшлийн зөвшөөрлийг шууд хугаца олгоно.

17.7. Анагаах ухааны болон эм зүйн боловсрол эзэмшсэн зөвшөөрөл бүхий сургууль төгсөөгүй бол ач уламжлалт эмчлэх байгаа хүнд эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх (байгуу мэргэжлийн шалгалт авч, эмчлэх, эм барих үйл ажиллагаа зөвшөөрөл олгож болно.

17.8. Анагаах ухааны боловсрол эзэмшсэн, мэргэжлийн шал тэнцсэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнд Монгол Улсад сувилах, эм барих үйл ажиллагааг бие даан явуулах зөвшөөрөл болно.

17.9. Энэ хуульд заасан тусгай зөвшөөрөл авч, улсын бүр

В Д Мэ Гв 10. Эцэс эхнэр, магадлан итгэмжлэл бүхий эрүүл мэндийн байгууллагад улсын Улсын олон улсын гэрээний дагуу болон эмнэлэг хоорондын зэрэг ажиллах байгаа гадаадын иргэн болон харьяалалгүй хүн тийнхэн мэргэжилтэн/ эмчлэх, сувилах үйл ажиллагаа явуулж болно.

10. Энэ хуулийн 17.9-д заасны дагуу гадаадын иргэн болон харьяалалгүй хүн эмнэлгийн мэргэжилтэн/-ийг ажиллуулж байгаа эрүүлийн байгууллага нь түүний ажиллах монгол хэлний орчинг үлэх үүрэгтэй ба эмчилгээ, үйлчилгээтэй холбогдон гарсан тусгйг улс байгууллага, эмнэлгийн мэргэжилтэн хариуцна.

11. Эрүүл мэндийн байгууллагад олгосон магадлан итгэмжлэл, эмнэлгийн мэргэжилтэн эмчлэх, сувилах, эм барих үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хугацааг сунгах журмыг Засгийн газар тогтооно.

12. Дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагыг байгуулах, улсын бүртгэлд бүртгүүлэх

12.1. Эрүүл мэндийн байгууллагыг үүсгэн байгуулах тухай үүсгэн байгуулагчдын шийдвэр гарч, дүрмээ батлан, улсын бүртгэлд бүртгүүлснээр байгуулагдсанд тооцно.

12.2. Эрүүл мэндийн байгууллагыг үүсгэн байгуулагчид мэргэжлийн ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл авсан байна.

12.3. Эрүүл мэндийн байгууллагыг бүртгэх улсын бүртгэлийг тэдгээртэй зөвшөөрөл олгосон байгууллага эрхэлнэ.

12.4. Үүсгэн байгуулагчид тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш хоногийн дотор өргөдөл, тусгай зөвшөөрөл болон түүнийг авахад шаардсан баримт бичгийг бүртгэх байгууллагад ирүүлнэ.

12.5. Бүртгэх байгууллага энэ хуулийн 18.4-д заасан баримт бичиг шаардлага хангасан гэж үзвэл 30 хоногийн дотор эрүүл мэндийн байгууллагыг улсын бүртгэлд бүртгэж, гэрчилгээ олгоно.

12.6. Энэ хуулийн 18.4, 18.5-д заасан шаардлагыг хангаагүй гэж үзвэл тэдг байгууллага эрүүл мэндийн байгууллагыг улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзсан шийдвэр гаргаж, баримт бичгийг буцаана.

12.7. Энэ хуулийн 18.6-д заасан шийдвэрийг үүсгэн байгуулагч эс зөвшөөрөлт шүүхэд омдол гаргаж болно.

13. 9 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын дүрэм

13.1. Дүрэмд дараахь зүйлийг заана:

- 13.1.11. байгууллагын нэр, оршин байгаа газар;
- 13.1.22. үндсэн зорилго, чиг үүрэг;
- 13.1.33. удирдах бүрэлдэхүүн, түүний эрх хэмжээ;
- 13.1.41. санхүүжилтийн эх үүсвэр;
- 13.1.55. хөрөнө зарцуулах зориулалт;
- 13.1.63. өөрчлөн байгуулах, татан буулгах журам.

14. 20 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагыг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах

20.1. Үүсгэн байгуулагчдын шийдвэрээр эрүүл мэндийн байгууллагыг эний хууль -д заасан журмын дагуу өөрчлөн байгуулах буюу татан

Эцэс эхнэр "Ардын эрх" сонины 1994 оны 257, 258, 1995 оны 1,2, "Төрийн газар" сэтгүүлийн 1995 оны 1 дүгээрт тус тус нийтлэгдсэн.

буулгаж болно.

20.2.Эрүүл мэндийн байгууллагын тусгай зөвшөөрлийгийг бүхчиггүй болгосон тохиолдолд тухайн байгууллагыг татигтан б тооцож, улсын бүртгэлийн байгууллага бүртгэлээс хасна.

20.3.Хууль тогтоомжийг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөөгөн тох эрүүл мэндийн байгууллагыг татан буулгахад баримтлалах жу Иргэний хуулийн 31 дүгээр зүйлд зааснаар зохицуулагдана. 1.

20.4.Энэ хуулийн 20.1-д зааснаар өөрчлөн байгуулаазах бүх буулгах шийдвэр гаргасан тохиолдолд 7 хоногийн дэдотор байгууллагад мэдэгдэнэ.

20.5.Өөрчлөн байгуулагдсан тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг авна.

21 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийн санхүүжилт

Эрүүл мэндийн санхүүжилт нь улс, орон нутгийн төсөв, зэрэгүүл даатгал, иргэний эрүүл мэндийг хамгаалах тусгай зориулалт байгууллага, аж ахуйн нэгж, хамт олон, иргэний хандив, зэрүүл байгууллагын төлбөртэй тусламж, үйлчилгээ болон бусад ажиллагааны орлого, гадаадын зээл, тусламж, хууль тогто хориглоогүй бусад эх үүсвэрээс бүрдэнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

ЭМНЭЛГИЙН МЭРГЭЖИЛТНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ

22 дугаар зүйл. Эмчлэх, сувилах, эм барих үйл ажиллагаа явуулах

22.1.Анагаах ухааны боловсрол эзэмшүүлэх зөвшөөрөл сургууль төгсөж, эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх байгуул мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл авсан эмчч эмчл ажиллагаа явуулна.

22.2. Сувилахуйн боловсрол эзэмшүүлэх зөвшөөрөл бүрххий с төгсөж, эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх байгууллагаас мэрт үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл авсан эмнэлгийн мэрт сувилах үйл ажиллагаа явуулна.

22.3. Эм зүйн ухааны боловсрол эзэмшүүлэх зөвшөөрөл сургууль төгсөж, эрүүл мэндийн магадлан итгэмжлэх байгуул зөвшөөрөл авсан эмнэлгийн мэргэжилтэн эм барих үйл ажи явуулна.

22.4. Энэ хуулийн 17.7-д заасны дагуу зөвшөөрөл авс уламжлалт эмчилгээ хийх, эм барих үйл ажиллагаа явуулна.

23 дугаар зүйл. Эмчлэх, сувилах, эм барих үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг хүчингүй болгох, х дахин авах, мэргэжлийн ёс зүйн хэм хэмжээг тогто

23.1.Эмчлэх, сувилах, эм барих үйл ажиллагаа явуулах зөвшөө дараахь тохиолдолд эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн захиргааны төв байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтны шийдв

зраас 11 жил 6 сар хүртэл хугацаагаар хүчингүй болгоно:

23.1.1.эмнэлгийн мэргэжлийн ёс зүйн хэм хэмжээг ноцтой зөрчсөн;

23.1.2.мэргэжлийн алдаа гаргаж, хүний амь нас, эрүүл мэндийг ироосон нь нотлогдсон.

23.2.Энэ хуулийн 23.1.-д заасны дагуу зөвшөөрлийг хүчингүй тгссон тохиолдолд уг хугацаа дууссаны дараа тухайн эмнэлгийн гэгжилтэн дахин зөвшөөрөл авах асуудлаар эрүүл мэндийн магадлан эмжлэж байгууллагад хүсэлтээ гаргаж болно.

23.3.Эмнэлгийн мэргэжлийн ёс зүйн хэм хэмжээг эрүүл мэндийн удал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

24 дүгээр зүйл. Хүний их эмчийн тангараг

24.1. Анагаах ухааны дээд боловсрол эзэмшүүлэх зөвшөөрөл бүхий гуулийг хүний их эмчийн мэргэжлээр төгсөж, эмчлэх үйл ажиллагаа гүлах зөвшөөрөл авсан хүн бүр:

"Эмч би,

Эмчийн ёс зүй, төрийн хуулийг чандлан сахиж,

Эрдэнэт хүний амь нас, эрүүл мэндийн төлөө

Эрдэм чадал, энэрэх сэтгэлээ харамгүй зориулахаа

тангарагная, тангарагная, тангарагная."

эн хүний их эмчийн тангаргийг өргөнө.

24.2. Тангараг өргөсөн хүний их эмч Төрийн далбаанаас адис авч дэтгэл үйлдэнэ.

24.3. Тангараг өргөсөн хүний их эмч нэрийн тэмдэг хэрэглэнэ.

25 дугаар зүйл. Эмнэлгийн мэргэжилтний эрх

25.1. Эмнэлгийн мэргэжилтэн дор дурдсан эрх эдэлнэ:

25.1.1.мэргэжлийн онцлог асуудлаар аль ч байгууллагын захиргаа, энд шаардлага тавих, зөвлөгөө өгөх;

25.1.2. өвчтөний амь насанд аюултай байдал буй болсон, амаржих эг эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх шаардлагатай тохиолдолд аж, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн эзэмшлийн тээврийн хэрэгслийг нлан ашиглах;

25.1.3.эмнэлгийн мэргэжилтний мэргэжлийн эрх, үүрэгт нь болон төний амь насанд харш үйлдэл хийлгэхээр шаардсан тохиолдолд нийг эмчлэх, үйлчлэхээс татгалзах;

25.1.4.өвчтөний амь насанд аюултай байдал бий болсон нолдолд эмч өөрөө үр дүнтэй гэж үзсэн эмчилгээний аргыг сонгон эглэх;

25.1.5.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

25.2.Эмнэлгийн мэргэжилтний мэргэжлийн онцлогтой холбогдсон орхой эрхийг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв гууллага тогтоож болно.

25.3.Энэ хуулийн 25.1.2-т заасан эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон сан зардлыг түргэн тусламжийн үйлчилгээний тарифаар холбогдох олгийн байгууллага нөхөн олгоно.

26 дугаар зүйл.Эмнэлгийн мэргэжилтний үүрэг

26.1. Эмнэлгийн мэргэжилтэн нь дор дурдсан үүргийг хүлээнэ:

26.1.1.эмнэлгийн мэргэжлийн ёс зүйн хэм хэмжээг биелүү, хүнлэг энэрэнгүй үзлийг эрхэмлэн, мэргэжлээ хүний эрүүл мэндийн эс ашиглахгүй байх;

26.1.2.гэнэтийн өвчин, осол, гэмтлээс амь насанд нь аюул учирч иргэн, амаржих гэж байгаа эхэд энэ хуулийн 25.1.3-т зааснаас бус тохиолдолд эмнэлгийн тусламжийг ямар ч нөхцөлд үзүүлэх;

26.1.3.эрүүл мэндийн холбогдолтой хууль тогтоомж, оношло-эмчилгээ, урьдчилан сэргийлэх ажлын стандарт, технологи, эмнэлг тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх журам болон эрүүл мэндийн асууд эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан мэргэжл үүргийг чанд биелүүлэх;

26.1.4.хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох, сурга сурталчилгаа явуулах, эрүүл аж төрөх ёсыг хэвшүүлэхэд дэмж үзүүлэх;

26.1.5.иргэний эрүүл мэндийн болон байгууллагын нууц хадгалах;

26.1.6.өвчин, эмгэг болон өвчтөн, нас барагчийн талаархи хуу тогтоомжоор хориглосноос бусад үнэн зөв мэдээллийг холбогц байгууллага, иргэн, өвчтөний ар гэрийнхэнд өгөх;

26.1.7.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

27 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн ажилтанд олгох нэмэгдэл цалин хөлс, нөхөн төлбөр

27.1.Гоц аюулт халдварт өвчний голомтод болон байгалийн гамш осол, бусад онцгой тохиолдолд гэнэтийн дайчилгаагаар ажилласан эрү мэндийн ажилтанд цалин хөлсийг нь 3 дахин нэмэгдүүлж, дайчилг зохион байгуулсан газраас олгоно.

27.2.Эрүүл мэндийн ажилтан гоц аюулт халдварт өвчний голомт ажиллаж халдвар авсны улмаас болон өвчтөнд эмнэлгийн яаралт тусламж үзүүлэх үүргээ гүйцэтгэх үедээ гадны шалтгаанаар амь нас алдвал ар гэрт нь түүний 3 жилийн цалин хөлстэй тэнцэх хэмжээн нөхөн төлбөрийг 1 удаа, хөдөлмөрийн чадвараа түр алдах буюу тая дутуугийн зэрэг тогтоогдвол тэтгэмж, урьд авч байсан цалин хөлсн зөрүүг тэтгэмж авч байгаа хугацаанд ажил олгогч олгоно.

27.3.Гоц аюулт халдварт өвчний голомтод болон эмнэлгийн яаралт тусламж үзүүлэх ажилд дайчлагдан ажилласан иргэн энэ хуулийн 27.2 заасан заалтад нэг адил хамаарна.

27.4.Энэ хуулийн 27.3-т заасан иргэн тогтмол ажил эрхэлдэггүй б цалин хөлсийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээгээр тооцно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ХЯНАЛТ

28 дугаар зүйл. Эрүүл мэнд, анагаах ухааны боловсрол олгох сургалт

28.1.Хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалтыг эрүүл мэнд

л, боловсролын болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж гаар буюу хамтран явуулна.

28.2.Эрүүл мэнд, анагаах ухааны боловсрол олгох сургалт явуулах, элгийн мэргэжилтнийг давтан сургах журмыг эрүүл мэнд, өвсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагууд тран тогтоож мөрдүүлнэ.

29 дүгээр зүйл. Халдварт өвчнөөс сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх

29.1.Халдварт өвчнөөс сэргийлэх, өвчин гарсан тохиолдолд дварыг цаашид гараахгүй байх, таслан зогсоох талаар баримтлах тэм, журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв гууллага батлан мөрдүүлнэ.

29.2.Гоц аюулт болон байгалийн голомтот халдварт өвчнөөс дчилан сэргийлэх, идэвхжсэн голомтыг цомхтгох арга хэмжээг тухайн зг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн нутгийн захиргааны гууллага хариуцан гүйцэтгэнэ.

29.3.Халдварт өвчинтэй тэмцэх нийгмийн эрүүл мэндийн арга хэмжээг хууль болон түүнтэй нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжоор цуулна.

30 дугаар зүйл. Дархлаажуулалт

30.1.Халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор Монгол Улсын нн, тус улсад байнга буюу түр оршин суугаа гадаадын иргэн, ьяалалгүй хүнийг дархлаажуулалтанд хамруулна.

30.2.Дархлаажуулалтыг зохион байгуулах журмыг эрүүл мэндийн удал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтоож дүүлнэ.

31 дүгээр зүйл. Халдварт өвчтэй хүн, хавьтагч, нян тээгчийг эрүүлжүүлэх

31.1.Бусдын эрүүл мэндэд аюул бүхий халдварт өвчтэй хүн, нян чийг эмнэлэгт тусгаарлан эмчлэх ба шаардлагатай үед тэдгээртэй ьтагчийг тусгаарлан хөл хорио тогтооно.

31.2.Тусгаарлах, хөл хорио тогтоох журмыг эрүүл мэндийн асуудал элсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

32 дугаар зүйл.Өвчин үүсгэгч нянг зөвшөөрөлгүйгээр өсгөөрлөх, үйлдвэрлэхийг хориглох

Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв гууллагын зөвшөөрөлгүйгээр өвчин үүсгэгч нян, түүний хорыг ораторийн болон үйлдвэрлэлийн зориулалтаар өсгөөрлөх, үүлэх, хадгалах, нөөцлөх, тээвэрлэх, худалдах, улсын хилээр гаргах, улахыг хориглоно.

33 дугаар зүйл. Эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх

Энэтгийн өвчин, осол, гэмтэл, хордлогын болон амаржих үед элгийн яаралтай тусламжийг өвчтөнд хамгийн ойрын эмнэлгийн гууллага үзүүлнэ.

34 дүгээр зүйл. Оношлох, эмчлэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэрэглэх

34.1. Эрүүл мэндийн байгууллага нь эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас зөвшөөрсөн оношлох, эмчлэх урьдчилан сэргийлэх аргыг хэрэглэж үйл ажиллагаагаа явуулна.

34.2. Нарийн төвөгтэй оношлогооны арга хэрэглэх, мэс засал хийхий өмнө тухайн иргэнээс, 18 насанд хүрээгүй хүүхэд, сэтгэцийн гүнзгий хямралтай өвчтөний тухайд түүний эцэг, эх, гэр бүлийн гишүүн, асра хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийнх нь зөвшөөрлийг авна.

34.3. Нарийн төвөгтэй оношлогооны арга хэрэглэх, мэс засал хий хугацааг хойшлуулах нь өвчтөний амь насанд аюул учруулж болзошгүй тохиолдолд асуудлыг эмч, эмнэлгийн байгууллага шууд шийдвэрлэ болно.

35 дугаар зүйл. Эх, хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах баталгаа

35.1. Монгол Улсад эх, хүүхдийн эрүүл мэнд төрийн байнгын анхаарал, ивээлд байна.

35.2. Эх, хүүхдэд эмнэлгийн мэргэжлийн тусламжийг үнэ төлбөргүй үзүүлнэ.

36 дугаар зүйл. Үр хөндөх

36.1. Үр хөндөх ажилбарыг зөвхөн шаардлага хангасан эмнэлгий нөхцөлд энэ хуулийн 17 дугаар зүйлд заасан зөвшөөрөл авсан мэргэжлийн их эмч гүйцэтгэнэ.

36.2. Энэ хуулийн 36.1-д заасны дагуу үр хөндөх тухай журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

37 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн байгууллагын тусгай эрх

37.1. Эхийн хэвлий дэх ураг удамшлын болон бие эрхтэний га хөгжилтэй болох нь тогтоогдсон нөхцөлд зөвшөөрлийг жирэмсэн эх түүний нөхрөөс бичгээр авч, жирэмслэлтийг эмнэлгийн аргаар тасал болно.

37.2. Удамших хандлагатай сэтгэцийн өвчин, оюун ухваны хомсдолтс хүнийг жирэмслэх, үр тогтоохоос сэргийлэх арга хэмжээ авна.

37.3. Энэ хуулийн 37.1, 37.2-т заасан асуудлыг холбогдох хуулиа зохицуулна.

38 дугаар зүйл. Рашаан сувиллын эмчилгээ

38.1. Рашаан сувилалд эмчлэх өвчний жагсаалт, эмчилгээ үйлчилгээний журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

38.2. Найрлага, үйлчилгээ нь тогтоогдсон рашаан ус, шавьж байгалийн бусад хүчин зүйлийг эмчилгээ, сувилгааны зорилгод ашиглах, түүнийг түшиглэн рашаан сувилал байгуулах, ариун цэвэр хамгаалалтын бүс тогтоох ажлыг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага мэргэжлийн удирдлага, зохицуулалтын дагуу аймаг, нийслэлийн Засгийн дарга зохион байгуулна.

**39 дүгээр зүйл. Сэтгэцийн өвчтэй хүнд үзүүлэх
эмнэлгийн тусламж**

Сэтгэцийн өвчтэй хүнд эмнэлгийн тусламж үзүүлэх асуудлыг олбогдох хуулиар зохицуулна.

**40 дүгээр зүйл. Эмгэг судлал, шүүх эмнэлгийн
шинжилгээ**

40.1. Нас барагчийн цогцост үхлийн шалтгаан болон өвчний оношийг одорхойлох зорилгоор эмгэг судлалын шинжилгээ хийнэ.

40.2. Эмгэг судлалын шинжилгээ хийх журмыг эрүүл мэндийн асуудал рхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтоож мөрдүүлнэ.

40.3. Шүүх эмнэлгийн ба шүүх-сэтгэц судлалын шинжилгээ, үгнэлтийг хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах байгууллагын болон шүүхийн лийдвэрийг үндэслэн мэргэжлийн эмч, эсхүл тусгайлан томилогдсон юмч гаргана.

40.4. Шүүх эмнэлэг, шүүх-сэтгэц судлалын шинжилгээ хийх, дүгнэлт аргах журмыг хууль зүйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн ахиргааны төв байгууллага хамтран тогтоож мөрдүүлнэ.

**41 дүгээр зүйл. Донорын болон цогцсын эд эрхтэн авах,
эмчилгээнд хэрэглэх, цус, цусан бүтээг-
дэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх**

Донорын болон цогцсын эд эрхтэн авах, тэдгээрийг эмчилгээнд эрэглэх, цус, цусан бүтээгдэхүүнийг импортлох, экспортлох асуудлыг олбогдох хуулиар зохицуулна.

**42 дугаар зүйл. Оношлогоо, эмчилгээ, урьдчилан
сэргийлэлтийн шинэ арга турших,
нэвтрүүлэх**

42.1. Өвчнийг оношлох, эмчлэх, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх шинэ арга турших, нэвтрүүлэх ажлыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн ахиргааны төв байгууллагын зөвшөөрлөөр гүйцэтгэнэ.

42.2. Өвчнийг оношлох, эмчлэх, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх шинэ арга, технологийг эмнэл зүйн туршилт явуулсны дараа эмнэлгийн рактикт хэрэглэнэ.

42.3. Эмнэл зүйн туршилт явуулах журмыг эрүүл мэндийн асуудал рхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

43 дугаар зүйл. Албадан эмчлэх

Нийгэмд аюул учруулж болзошгүй зарим өвчтэй хүмүүсийг ахиргааны журмаар албадан эмчлэх асуудлыг энэ хуульд нийцүүлэн олбогдох хуулиар зохицуулна.

**44 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хангамж,
үйлчилгээ эрхлэх байгууллага**

44.1. Хүн ам, эрүүл мэндийн байгууллагыг эм, эмнэлгийн хэрэгслээр ангах ажлыг эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрөл авсан, эм, эмнэлгийн эрэгслийн хангамж, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлсэн байгууллага өрийн бодлогод нийцүүлэн гүйцэтгэнэ.

44.2. Хүн ам, эрүүл мэндийн байгууллагыг эм, биобэлдмэл, эмнэлгийн эрэгслээр хангах, үйлчлэх асуудлыг холбогдох хуулиар зохицуулна.

45 дугаар зүйл. Эмнэлгийн магадлагаа

45.1. Эмч, эмнэлгийн байгууллага дор дурдсан асуудлаар магадлагаа гаргана:

45.1.1. Монгол Улсын иргэн, тус улсад байнга буюу түр оршин суугаа гаднын иргэн, хэръялалгүй хүн өвчлөх, осол, гэмтэлд ертөх, нас барах, жирэмслөх, амаржих, хиймэл эрхтэн хийлгэх, сувилуулах, хөл хоригдох, өвчтөн асрах;

45.1.2. хөдөлмөрийн чадвараа хагас болон бүрэн алдах;

45.1.3. шүүх эмнэлгийн болон шүүх-сэтгэц судлалын дүгнэлт гаргах;

45.1.4. цогцост задлан шинжилгээ хийсэн тухай дүгнэлт гаргах;

45.1.5. эрүүл мэндийн холбогдолтой бусад магадлагаа.

45.2. Эмнэлгийн магадлагаа гаргах журмыг төрийн захиргааны холбогдох төв байгууллагууд тогтооно.

46 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн мэргэжлийн хяналт

46.1. Эрүүл мэндийн мэргэжлийн хяналтыг эрүүл ахуй, халдвар судлал, эм, оношлалдмэл, эмчилгээний чанарын улсын хяналт болон эрүүл мэндийн байгууллагын дотоод хяналтаар хэрэгжүүлнэ.

46.2. Мэргэжлийн улсын хяналтын дүрмийг Засгийн газар батална.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

**ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТАЛААР ИРГЭНИЙ
ЭДЛЭХ ЭРХ, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ**

47 дугаар зүйл. Иргэний эрх

47.1. Иргэн эрүүл мэндээ хамгаалах талаар дараахь эрх эдэлнэ:

47.1.1. эмч, эрүүл мэндийн байгууллагаас эмнэлгийн тусламж авах;

47.1.2. эмнэлгийн тусламж авах эмнэлэг, эмчийг өөрөө сонгох;

47.1.3. өөрийн эрүүл мэндийн тухай мэдээллийг эмч, эрүүл мэндийн байгууллагаас авах;

47.1.4. халдварт өвчнөөс бусад тохиолдолд эмчилгээ, оношлогоо, шинжилгээ хийлгэхээс татгалзах;

47.1.5. хүний эрүүл мэндэд харш үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний талаар холбогдох байгууллагад өргөдөл, гомдол гаргах.

48 дугаар зүйл. Иргэний үүрэг

48.1. Иргэн эрүүл мэндээ хамгаалах талаар дараахь үүрэг хүлээнэ:

48.1.1. эрүүл мэндийн боловсрол эзэмших, хэвшүүлэх, амьдрал ахуйн таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх;

48.1.2. жил бүр эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээнд хамрагдах;

48.1.3. хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар зохиож байгаа эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний ажилд оролцох;

48.1.4. халдварт өвчин тархалас сэргийлэх, хөл хөрөнөы журмыг
вхих мөрдөх;

48.1.5. хүний эрүүл мэнд болон нийгэмд аюул бүхий өвчин,
өрдлого, осол, гэмтэл, орчны сөрөг хүчин зүйлийн талаар эрүүл
эндийн байгууллагад цаг тухайд нь мэдээлэх.

48.1.6. хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх үйлдлийг таслан
згсоох талаархи эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагыг биелүүлэх.

48.1.7 халдварт өвчний үзлэг, шинжилгээнд өөрийн санхүүжилгаар
олон эмч, эмнэлгийн байгууллагын шаардлагаар орох.

48.1.8 бүх төрлийн урьдчилан сэргийлэх тарилга,
архлаажуулалтад хамрагдах.

*/Энэ заалтад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хориг тавьсан
үл уг хоригийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэсгэл
уулийн энэ заалт хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөхгүй болно/*

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙГ ХАМГААЛАХ, ДЭМЖИХ ТАЛААРХИ АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГА, ОЛОН НИЙТИЙН ҮҮРЭГ, ОРОЛЦОО

49 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаархи аж ахуйн нэгж, байгууллагын үүрэг

49.1. Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар аж ахуйн
нэгж, байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

49.1.1. эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж, Засгийн газар, нутгийн
ирөө удирдах байгууллага болон Засаг даргын шийдвэр, эрүүл мэндийн
ийгууллага, мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагч нарын шаардлагыг
лелүүлэх;

49.1.2. ажилтнаа өвчнөөс сэргийлэх, ажлын чадвар, эрүүл мэндийг
хөн сэргээх, эрүүл мэндийн боловсрол олгох арга хэмжээг эрүүл
ндийн байгууллагын зөвлөмжийн дагуу зохион байгуулах;

49.1.3. хөдөлмөр, ахуйн нөхцөлийг эрүүлжүүлэх, хөдөлмөрийн
двэр алдалтыг бууруулах арга хэмжээ геч, алмаа өвчин, алангуа
рдлого, халдвар, осол, гэмтэл, мэргэжлээс шалтгаалах өвчнөөс
дчилан сэргийлэх, эрх бүхий байгууллагаас баталсан эрүүл мэндэд
лөөлөх хүчин зүйлийн стандарт, хэм хэмжээ, журмыг чанд сахин
елүүлэх;

49.1.4. хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөлж болзошгүй үйлдвэрлэл,
гчилгээ эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллага уг нөлөөллөөс сэргийлэн
мгаалах арга хэмжээнд шаардагдах хөрөнгийг жил бүр тусгаа,
лөөлөгөөндөө тусгаж, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний эрүүл ахуй,
гнологийн нөхцөл, бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдлыг хангах үйл
иллагаанд аа зарцуулах.

50 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжихэд төрийн бус байгууллагын оролцоо

50.1.Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар төрийн бус байгууллага дараахь үйл ажиллагаа явуулж болно:

50.1.1.эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд олонийтийн хяналт тавих, илэрсэн зөрчлийг арилгахыг шаардах, уг асуудал эрх бүхий байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлэх;

50.1.2.эрүүл мэндээ хамгаалах үйл ажиллагаанд хамт олж иргэнийг оролцуулах, эрүүл мэндийн боловсрол олгох ажлыг дангаар болон бусад байгууллагатай хамтран зохион байгуулах.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

БУСАД ЗҮЙЛ

51 дүгээр зүйл. Эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх харнуцлага

51.1.Эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж зөрчсөн гэм буруут эгтээдийн дараахь үйлдэл, ас үйлдэхүй нь гэмт хэргийн шинжгүй б түүнд дор дурдсан захиргааны шийтгэлийг хууль тогтоомжоор тусгайл эрх олгогдсон улсын байцагч, шүүгч ногдуулна:

51.1.1. энэ хуулийн 22 дугаар зүйлийг зөрчсөн бол 40000-500 төгрөгөөр торгох;

51.1.2. энэ хуулийн 26.1.1, 26.1.2, 26.1.5-ыг зөрчсөн бол 10000-20000 төгрөгөөр торгох;

51.1.3. энэ хуулийн 26.1.3-ыг зөрчсөн бол 20000-50000 төгрөгөөр торгох;

51.1.4. энэ хуулийн 31.1, 32.1-ийг зөрчсөн иргэнийг 20000-3000 албан тушаалтныг 30000-40000, аж ахуйн нэгж, байгууллаг 100000-250000 төгрөгөөр торгох;

51.1.5. энэ хуулийн 33.1-ийг зөрчсөн бол тухайн байгууллаг 100000-150000 төгрөгөөр торгох;

51.1.6. энэ хуулийн 34.2-ыг зөрчсөн бол 10000-50000 төгрөгөөр торгох;

51.1.7. энэ хуулийн 36.1-ийг зөрчсөн бол хууль бусаар оло орлого, бусад эд зүйлийг хурааж, зөрчил гаргасан иргэн, алб тушаалтныг 40000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-2500 төгрөгөөр торгох;

51.1.8. энэ хуулийн 37.1-ийг зөрчсөн бол 40000-50000 төгрөгөөр торгох;

51.1.9. энэ хуулийн 42.1, 42.2-ыг зөрчсөн албан тушаалтн 20000-50000 төгрөгөөр торгох;

51.1.10. энэ хуулийн 48.1.4, 48.1.6, 48.1.7, 48.1.8-ыг зөрчсөн бол 10000-20000 төгрөгөөр торгох;

51.1.11. энэ хуулийн 49.1-ийг зөрчсөн албан тушаалтныг 3000 50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-250000 төгрөгөөр торгох.

51.2. Иргэний эрүүл мэндэд учруулсан гэм хорын хохирлыг Иргэний үлэ, Иргэний эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн холбогдох алтын дагуу гэм буруутай этгээд нөхөн төлнө.

52 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хуулийг 1998 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж рденө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

/"Эрүүл мэндийн тухай" хуулийн 3.1.2, 3.1.13, 3.1.15, 1.1.8 дахь заалтуудад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хэсэгчлэн риг тавьсан тул уг хоригийг Улсын Их Хурлын чуулганы ралдагнаар хэлэлцэж шийдвэрлэтэл энэ хуулийн эдгээр чалтыг хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөхгүй болохыг сонордуулья. гэ тухай тайлбарыг хуулийн хориг тавигдсан заалтуудын ард эн хийсэн./

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

98 оны 5 дугаар
рын 7-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

АРИУН ЦЭВРИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь хүний эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллаж, яарах эрхийг баталгаажуулах зорилгоор ариун цэврийг сахнулах, үний хэвийн нөхцөлийг хангуулах ерөнхий шаардлагыг цорхойлох, энэ талаар иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын йцэтгэх үүрэг, эдлэх эрх, хүлээх хариуцлагыг тогтоохтой өлбөгдсөн харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Ариун цэврийн тухай хууль тогтоомж

2.1. Ариун цэврийн тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль¹,

Үндсэн хууль. "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1992 оны дүгээрт нийтлэгдсэн.

энэ хууль, тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хууль эзэмшээс өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёо

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. "ариун цэвэр" гэж байгаль, нийгмийн орноос хүн амьт эрүүд мэндэл нөлөөлж болох сөрөг хүчин зүйлийг арилгах, өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг;

3.1.2. "ариун цэврийн хэвийн нөхцөл" гэж хүний ажиллаж амьдрах эрүү, аюулгүй орчинг;

3.1.3. "ариун цэврийн дэглэм" гэж хүн ам эрүүд мэндэл хамгаалах, бусдын эрүүд мэндэл сөрөг нөлөөлөхгүй, халдаг гэрээхгүй байхын тулд саарж мөрдөх үйл ажиллагааг;

3.1.4. "ариун цэврийн хяналт" гэж ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулахтай холбогдсон хууль тогтоомж, стандарт дүрмийн биелэлтэд хяналт тавих үйл ажиллагааг хэлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

АРИУН ЦЭВРИЙН ХЭВИЙН НӨХЦӨЛИЙГ ХАНГУУЛАХ ЕРӨНХИЙ ШААРДЛАГА

4 дүгээр зүйл. Хот, суурин, барилга байгууламж
байгуулахад тавих шаардлага

Хот, суурин, барилга байгууламжийн газрыг сонгох, зураг төсө зохиох, түүнийг ашиглалтад оруулахад эрүүл ахуйн хэм хэмжээ стандарт, дүрмийг баримталж, ариун цэврийн болон мэргэжлийн бусад хяналтын байгууллагын дүгнэлт гаргуулна.

5 дугаар зүйл. Хүн амыг унд, ахуйн усээр
хангахад тавих шаардлага

5.1. Хүн амын унд, ахуйд ашиглаж байгаа усны эх булаг, у түгээгүүрийн шугам сүлжээ, ус нөөцлөх сан, шахуургын станц, у түгээх байранд холбогдох дүрмийн дагуу хамгаалалтын бүс тогтоож бөхирдөлтөөс хамгаалах арга хэмжээг нутгийн захиргааны болон у ашиглалтын байгууллага, аж ахуйн нэгж, ирсэн авч хэрэгжүүлнэ.

5.2. Хүн амын унд, ахуйд түгээж байгаа усны чанарт у ашиглалтын байгууллагаас стандарт, дүрмийн дагуу үйлдвэрлэлийн хяналт, шинжилгээ хийж, усны чанарыг сайжруулах арга хэмжээ авна.

**6 дугаар зүйл. Орчны агаарт тавих
шаардлага**

6.1. Хүний амьрах, ажиллах, суралцах орчны агаар нь стандарт, рүү ахуйн хэм хэмжээнд тохирсон, бохирдоогүй байна.

6.2. Замын хөдөлгөөний нягтрал ихтэй төв, суурин тээврийн эргэслээс болон үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас гарч байгаа гаа, тоос, хаягдлын хэмжээ нь стандарт, эрүүл ахуйн хэм хэмжээнд хирсон байна.

**7 дугаар зүйл. Хөрсний ариун цэвэрт тавих
шаардлага**

7.1. Хүн амын суурьшлын орчны заалбэр газрын хөрс нь охирдолгүй байна.

/Энэ хэсэгт Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хориг тавьсан тул уг эригийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэтэл хуулийн нэ заалт хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөхгүй болно/

7.2. Оршуулгын газар, хог хаягдлын цэг, бие засах газар, бохирсны цэвэрлэх байгууламж, цооногийг стандарт, эрүүл ахуйн хэм хэмжээний дагуу байгуулаж ашиглана.

7.3. Эмнэлгийн байгууллагын тусгай хог хаягдлыг болон нянгийн гөвөр, цацраг идэвхт болон химийн хортой бодис ашиглан үлдвэрлэл, үйлчилгээ явуулдаг байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн х хаягдлаа мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлт, нншөөрөлгүйгээр хог хаягдлын нийтийн цэг дээр хаяхыг хориглоно.

7.4. Хог хаягдлын тогтоосон цэгээс өөр газарт хог хаягдал хаяж, чныг бохирдуулахыг хориглоно.

7.5. Хүн, мал, амьтанд халдвар тараах, байгаль орчинд хор нөөлтэй хог хаягдлыг тогтоосон тусгай цэгт булшлах буюу устгана.

7.6. Энэ хуулийн 7.5-д заасан хог хаягдлын жагсаалтыг хүн, малын үүл мэнд, байгаль орчныг хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн зиргааны төв байгууллагууд хамтран тогтоож мөрдүүлнэ.

**8 дугаар зүйл. Орон сууц, нийтийн үйлчилгээний
барилга байгууламжид тавих
шаардлага**

Орон сууц, нийтийн үйлчилгээний барилга байгууламж нь хүн тын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй, ариун цэврийн стандарт, үүл ахуйн зохистой хэм хэмжээг хангасан байна.

**9 дүгээр зүйл. Ажиллах, суралцах нөхцөлд
тавих шаардлага**

9.1. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, сургалтын орчин, түүний тоноглол, йгууламж, хэрэгсэл нь ажиллагч, хэрэглэгч, суралцагчийн эрүүл нд, хөдөлмөрийн чадварт сөрөг нөлөөлөхгүй, ариун цэвэр, аюулгүй ндлагааны стандарт, төлөвдөлтийн хэм хэмжээнд тохирсон байна.

**10 дугаар зүйл. Ионжуулдаг, ионжуулдаггүй туяаны
үүсгүүр, хийсийн хорт бодис, нянгийн
өсгөөртэй ажиллахад тавих
шаардлага**

10.1.Цацраг идэвхт болон химийн хорт бодис, ионжуулдаг ионжуулдаггүй туяа, физик хүчин зүйл /шуутгаан, доргон, цахилгаан соронзон орон, радио долгион, хэт авиа зэрэг/-ийн үүсгүүр, нянгийн өсгөөртэй ажилладаг байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний аюулгүй ажиллагааны журмыг тухайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны тө байгууллага тогтоож, биелэлтийг хангуулна.

10.2.Цацраг идэвхт болон химийн хорт бодис, ионжуулдаг ионжуулдаггүй туяаны үүсгүүр, нянгийн өсгөврийг импортлох үйлдвэрлэх, хэрэглэх, хадгалах, тээвэрлэх, булшлах, устгах үй ажиллагааг тухайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны тө байгууллага, эрүүл ахуй, халдвар судлалын хяналтын байгууллаг хянаж, дүгнэлт гаргана.

**11 дүгээр зүйл. Хүнсний ариун цэвэрт тавих
шаардлага**

Хүнсний үйлдвэрлэл, тээвэрлэлт, хадгалалт, худалдаа, хэрэглээ н чанар, эрүүл ахуйн аюулгүй байдлын стандарт, зохистой хэм хэмжээний шаардлага хангасан байхаас гадна хүнсний нийтийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээг холбогдох эрүүл мэндийн болон ариун цэврийн байгууллагаас тусгай зөвшөөрөл олгогдсон хүн эрхэлнэ.

**12 дугаар зүйл. Шинэ бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэл
материал, техник, технологид
тавих шаардлага**

Шинэ бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэл, материал, техник, технологи нь хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлдэггүй байх шаардлага хангасан байна.

**13 дугаар зүйл. Хилийн ариун цэвэрт тавих
шаардлага**

Үндэсний аюулгүй байдлад нөлөөлөх технологи, бараг бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэлийг экспортолж, импортлоход ариун цэврийн болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлт гаргуулсан байна.

**14 дүгээр зүйл. Импортлох бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэл,
материал, техник, технологид тавих
шаардлага**

14.1.Импортлох бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэл, материал, техник технологи нь хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд хор аюулгүй Монгол Улс, олон улсын болон бүс нутгийн хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн стандартын шаардлага хангасан, чанарын баталгаатай байна.

14.2.Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэл, материал, техник, технологи импортлохдоо энэ хуулийн 4.1-д заасан шаардлагыг гэрээ, хэлэлцээрт урьдчилан тусгаж, гадаад удалдааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас эвшөөрөл авч, улсын хилээр нэвтрүүдэхдээ уг гэрээ, хэлэлцээр олон тухайн бүтээгдэхүүн импортлох зөвшөөрөл, чанарын баталгааг илийн мэргэжлийн хяналтын байгууллагад шалгуулна.

14.3.Импортлосон бүтээгдэхүүн, бодис, бэлдмэл, материал, техник, технологийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлж, хэрэглээнд гаргахдаа эргэжлийн хяналтын байгууллагаар дүгнэлт гаргуулсан байна.

14.4.Эрх бүхий байгууллагаас улсын хилээр нэвтрүүдэхийг эвшөөрсөн онц хортой бодис, бэлдмэлийг тээвэрлэх, хадгалах, удалдах, ашиглах аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг импортлогч байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн хариушна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

АРИУН ЦЭВРИЙН ХЭВИЙН НӨХЦӨЛИЙГ ХАНГУУЛАХ ТАЛААРХИ НУТГИЙН ӨӨРӨӨ УДИРДАХ БАЙГУУЛЛАГА, ЗАСАГ ДАРГЫН БҮРЭН ЭРХ

15 дугаар зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн
иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал,
Засаг даргын бүрэн эрх

15.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн урал ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах талаар дараах үрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

15.1.1.ариун цэврийн хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт ньж, түүнтэй холбогдсон асуудлаар Засаг даргын тайлан, дэвдэлийг хэлэлцэх, холбогдох шийдвэр гаргах;

15.1.2.ариун цэврийн нөхцөлийг сайжруулах арга хэмжээнд шаардагдах төслийг баталж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

15.1.3.хуулиар олгогдсон бусад бүрэн эрх.

15.2.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

15.2.1.ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах асуудал элэвсруулж, тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд мэлцүүлэх;

15.2.2.нутаг дэвсгэртээ ариун цэврийн хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангуулах ажлыг зохион байгуулах;

15.2.3.ариун цэврийн асуудлаар нутаг дэвсгэртээ мөрдөх

нийтдвэр гаргах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

15.2.4.ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах ажил тухайн нутаг дэвсгэр дэх байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэнийг татаг оролцуулах;

15.2.5.нутаг дэвсгэртээ байгаа худалдааны зах, унд, ахуйн хэрэгдээний усны эх булаг, гол мөрөн, булаг шанд, халуун ус, цэвэр бохир усны сүлжээ, татуурга, цооног бие засах газар, хог хаягдлын цэг, оршуулгын газар болон цэвэрлэх байгууламжийн ашиглалта хяналт тавих, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ авах;

15.2.6.нийтийн эзэмшлийн гудамж, талбайн ариун цэвэр тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлт, эзэмшлийн байдалд хяналт тавих;

15.2.7.нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд олон нийтийн үүсгэ саналчилгад тулгуурласан ариун цэврийн хөдөлгөөн өрнүүлэх, олон нийтийн хяналт тавихад дэмжлэг үзүүлэх;

15.2.8.ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах арг хэмжээнд шаардагдах зардлыг жил бүрийн төсөвт тусган батлуулах зарцуулалтад нь хяналт тавих;

15.2.9.хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад бүрэн эрх.

16 дугаар зүйл. Баг, хорооны иргэдийн Нийтийн

Хурал, Засаг даргын бүрэн эрх

16.1.Баг, хорооны иргэдийн Нийтийн хурал, Засаг дарга нута дэвсгэртээ ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах талаа дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

16.1.1.ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах ажилд нута дэвсгэрийн хэмжээнд аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнийг татаг оролцуулах;

16.1.2.ариун цэврийн нөхцөлийг сайжруулах талаархи сургалт сурталчилгаанд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хамруулах ажлы зохион байгуулах;

16.1.3.ариун цэврийн олон нийтийн хяналтын хөдөлгөөний өрнүүлэх, энэ ажилд дэмжлэг үзүүлэх;

16.1.4.хог хаягдал, бохир усны цэг, оршуулгын газарт ариун цэврийн шаардлага хангуулах, усны эх булагт ариун цэврийн хангаалаатын бүсийн дэглэм сахихулах ажлыг зохион байгуулах хэрэгжилтэд нь хяналт тавих.

ДӨРӨВДҮГТЭЭР БҮЛЭГ

АРИУН ЦЭВРИЙН ХЭВИЙН НӨХЦӨЛИЙГ ХАНГАХ ТАЛААР БАЙГУУЛЛАГА, АЖ АХУЙН НЭГЖ, ИРГЭНИЙ ҮҮРЭГ

17 дугаар зүйл. Байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үүрэг

17.1. Ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангах талаар байгууллага, аж ахуйн нэгж дараахь үүрэг хүлээнэ:

17.1.1. Ариун цэврийн хууль тогтоомжид нийцүүлэн байгууллагын хэмжээнд мөрдөх журмыг баталж мөрдүүлэх;

17.1.2. Хүн амын эрүүл мэнд, ариун цэврийн байдалд хортой өлөө үзүүлэх нөхцөл байдал бий болсон үед зөрчлийг тухайн нутаг сэнсгэрийн ариун цэврийн болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагад аралтай мэдээлэх, үр дагаврыг нь арилгахад зохих дэмжлэг, усалцаа үзүүлэх;

17.1.3. Мэргэжлийн хяналтын байгууллага, байцаагчаас ариун цэврийн хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх талаар тавьсан шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлж мэдэгдэх, зөрчлийг бүрэн арилгах арга эмжээ авах;

17.1.4. Гадаад орчноо бохирдуулахгүй байх;

17.1.5. Ажилтнуудад ариун цэвэр сахих, эрүүл мэндээ амгаалах, эрүүл аж төрөх ёсыг хэвшүүлэхэд чиглэсэн сургалт, урталчлагыг явуулах;

17.1.6. Аж ахуйн нэгж, байгууллагад халдварт өвчин, хордлого, йдавэрлэлийн осол, гэмтэл гарахаас урьдчилан сэргийлэх арга эмжээг зохион байгуулах;

17.1.7. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж байгаа байгууллага, аж ахуйн нэгж нь ажилтнуудад эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх злэгт оруулж байх.

18 дугаар зүйл. Иргэний үүрэг

18.1. Ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангах талаар иргэн яраахь үүрэг хүлээнэ:

18.1.1. Ариун цэврийн хэвийн нөхцөлийг хангуулах талаар тугтгийн захиргааны, ариун цэврийн болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас зохион байгуулж байгаа арга хэмжээнд оролцох, эдгээрээс тавьсан шаардлагыг хугацаанд нь бүрэн биелүүлэх;

18.1.2. Байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэнээс явуулж байгаа үйл жилдлага нь ариун цэврийн байдалд сөрөг нөлөөлж байвал энэ талаар холбогдох этгээлд шаардлага тавих, эрх бүхий байгууллагад аралтай мэдэгдэх;

18.1.3. Төөлөрсөн усан хангамж, ариутгах татуургын шугамд олоослоогүй орон сууц, нийтийн байранд оршин суугчид нь бие

засах газар, бохир усны цооног, хог хаягдлын сааныг ариун цэврийн дүрэм, стандартын дагуу байгуулж ашиглах;

18.1.4.гэрийн тэжээвэр амьтан /нохой, муур, гахай, шувуу гэх мэт/-ыг тогтоосон журмын дагуу мал эмнэлгийн үзлэгт оруулж, халдвар хамгааллын дэглэм сахих, хүн, мал, амьтны ялгадас, хаягдлаар хот, сууринны гудамж талбай, зүлэг, ногоон байгууламж, орон сууц, түүний орныг бохирдуулахгүй байх, мал, амьтнаас хүнд халдварладаг өмчин /бруцаллээ, сүрьеэ, ям зэрэг/-өөс сэргийлэх арга хэмжээ авах.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

БУСАД ЗҮЙЛ

19 дүгээр зүйл. Ариун цэврийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд тавих хяналт

Ариун цэврийн болон түүнтэй нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд иргэдийн Төлөөлөгчдийн болон Нийтийн Хурал, бүх шатны Засаг дарга, мэргэжлийн хяналтын байгууллага, түүнчлэн хууль тогтоомжоор эрх олгогдсон байгууллага, албан тушаалтан хяналт тавина.

20 дугаар зүйл. Ариун цэврийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

20.1.Энэ хуулийн 6.2-т заасныг зөрчсөн тохиолдолд цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий ажилтан тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнд оршлыг хориглох ба хууль тогтоомжоор тусгайлан эрх олгогдсон улсын байцаагч нь иргэн, албан тушаалтныг 10000-50000, байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 150000-200000 төгрөгөөр торгож, давтан үйлдсэн бол аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг зогсооно.

20.2.Энэ хуулийн 7.3, 7.4, 7.5-д заасныг зөрчсөн тохиолдолд цагдаагийн байгууллагын эрх бүхий ажилтан, хууль тогтоомжоор тусгайлан эрх олгогдсон улсын байцаагч нь иргэнийг 5000-10000, байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 100000-250000 төгрөгөөр торгож, зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ авах буюу түүнтэй холбогдон гарсан зардлыг нөхөн төмүүлнэ.

20.3.Энэ хуулийн 20.1, 20.2-т зааснаас бусад тохиолдолд ариун цэврийн хууль тогтоомж зөрчсөн гэм буруутай этгээлд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол эрх бүхий улсын байцаагч, албан тушаалтан Захиргааны хариуцлагын тухай¹ болон холбогдох бусад

¹ Захиргааны хариуцлагын тухай хууль "Ардын эрх" сонинны 1992 оны 186, "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1992 оны 4-5 дугаарт тус тус нийтлэгдсэн.

хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

21 дүгээр зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хуулийг 1998 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

/"Ариун цэврийн тухай" хуулийн 7.1 дэх хэсэгт Монгол Улсын Ерөнхийлөгч хэсэгчлэн хориг тавьсан тул уг хоригийг Улсын Их Хурлын ээлжит чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэтэл энэ хуулийн дээрх заалтыг хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөхгүй болохыг сонордуулья. Энэ тухай тайлбарыг хуулийн 7.1 дэх хориг тавигдсан хэсгийн ард мөн хийсэн болно./

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 5 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 60

Улаанбаатар
хот

**Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс
чөлөөлөх, гишүүнээр батлах тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1.Улсын Их Хурлын гишүүдийн өөрсдийн нь гаргасан хүсэлтийг үндэслэн Р.Амаржаргалыг Төсвийн болон Эдийн засгийн, Н.Алтанхуягийг Нийгмийн бодлогын, С.Баярцогт, Б.Батбаяр нарыг Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын, С.Батчулууныг Төрийн байгуулалтын, Д.Энхбаатарыг Хууль зүйн байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс тус тус чөлөөлсүгэй.

2.Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Амаржаргалыг Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын, Н.Алтанхуягийг Байгаль орчин, хөдөөгийн хөгжлийн, Бат Эрдэнийн Батбаярыг Төсвийн байнгын хорооны гишүүнээр тус тус баталсугай.

3.Энэ тогтоолыг 1998 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрөөс эхлэн даган мөрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 5 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 66

Улаанбаатар
хот

Үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг болон өөрийнх нь хүсэлтийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1.Цахиагийн Элбэгдоржийг Монгол Улсын Их Хурлын дэд даргыг үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

2.Улсын Их Хурлын Дэд даргыг шинээр сонгох хүртэл хугацаанд үүрэгт ажлаас хэвээр үргэлжлүүлж байхыг Ц.Элбэгдоржид үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

998 оны 5 дугаар
арын 28-ны өдөр

Дугаар 67

Улаанбаатар
хот

**Байнгын хорооны гишүүнээс
чөлөөлөх тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 1 дэх эсэг, Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай уулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалт болон өөрийнх нь үсэлтийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Улсын Их Хурлын гишүүн Цахиагийн Элбэгдоржийг Аюулгүй байдал, эдаад бодлогын байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс чөлөөлсүгэй.

2. Энэ тогтоолыг 1998 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрөөс эхлэн дагаж өрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

998 оны 5 дугаар
арын 28-ны өдөр

Дугаар 68

Улаанбаатар
хот

Үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн дугаар зүйл, өөрийнх нь хүсэлтийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Улсын Их Хурлын гишүүн Санжавсүрэнгийн Зоригийг Улсын Их урлын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны даргын үрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

АРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 5 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 69

Улаанбаатар
хот

**М. Энхсайханы хамгаалалт,
хангамжийн тухай**

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 9 дэх заалт, Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын алба хашиж байсан Мэндсайханы Энхсайханыг нэгэн бүрэн эрхийн хугацаанд хамгаалах ажлыг Төрийн тусгай хамгаалалтын газарт хариуцуулсугай.

2. Засгийн газар /Ц.Элбэгдорж/-т дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг даалгасугай:

1/ дээрх хугацаанд М.Энхсайханд суудлын автомашинаар үйлчлэх;

2/ М.Энхсайханд Улсын Их Хурлын 1998 оны 43 дугаар тогтоолоор тогтоосон Ерөнхий сайдын албан тушаалын цалинтай тэнцэх хэмжээний тэтгэмжийг 6 сарын хугацаанд олгох;

3/ энэ тогтоолын 2 дахь хэсгийн 2-т заасан хугацааны дотор ажил, албан тушаал эрхэлбэл томилогдсон ажил, албан тушаалын цалин, хөлс нь өмнөх албан тушаалынхаас бага байвал зөрүүг тооцож олгох.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 5 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 70

Улаанбаатар
хот

**Засгийн газрын гишүүн байсан
зарим хүмүүсийн тэтгэмжийн тухай**

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүнээр ажиллаж байсан Ш.Алтангэрэл, Ж.Амарсанаа, Ц.Адъяасүрэн, Д.Дорлигжав, Ч.Лхагважав, Г.Нямдаваа, Л.Зориг, П.Цагаан, Л.Нямсамбуу нарт тодорхой ажил, албан

ушаал эрхлээгүй нөхцөлд Улсын Их Хурлын 1998 оны 43 дугаар огтоолоор тогтоосон цалин, хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эмэгдлүүдтэй тэнцэх хэмжээний тэтгэмжийг 6 сарын хугацаагаар лгохоор тогтоосугай.

2.Засгийн газрын гишүүнээр ажиллаж байсан хүмүүсийг энэ огтоолын 1 дэх хэсэгт дурдсан хугацааны дотор тодорхой ажил, албан ушаал эрхлүүлэх талаар холбогдох арга хэмжээ авах, хэрэв ажил, лбан тушаалд томилогдвол ажил, албан тушаалын цалин хөлс Засгийн азрын гишүүнийхээс бага байвал эерүүг тооцож олгохыг Засгийн газар Д.Элбэгдорж-т даалгасугай.

3.Энэ тогтоолыг 1998 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрөөс эхлэн дагаж төрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

998 оны 5 дугаар
арын 28-ны өдөр

Дугаар 71

Улаанбаатар -
хот

**Монголбанкинд худалдан авах алт
болон Монголбанкнаас худалдах алт,
мөнгөний хэмжээг тогтоох тухай**

Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 3, 5 дахь валтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Алт олборлодог аж ахуйн нэгжүүдээс 1998 онд олборлож фонголбанкинд худалдан авах алтны доод хэмжээг 7390 килограмм айхаар тогтоосугай.

2.Дотоодын үйлдвэрлэлийн хэрэгцээнд зориулж 1998 онд фонголбанкнаас худалдах алтны хэмжээг 126,6 килограмм, мөнгөний эмжээг 1039,5 килограмм байхаар тус тус тогтоосугай.

3.Эрдэнэсийн гүйлгээний санд үйлдвэрүүдээс худалдан авсан алтыг ухай бүр олон улсын стандартад хүргэн зохих журмын дагуу эвэршүүлж, үнийн тааламжтай нөхцөлд борлуулж, улсын валютын өөцийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч байхыг Монголбанк /Ж.Үнэнбат/-нд өвшөөрсүгэй.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 5 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 72

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний
бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 37 дугаар тойрогт явагдсан нөхөн сонгуулийн дүнгийн тухай Сонгуулийн ерөнхий хорооны илтгэлийг хэлэлцээд Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүнээр нөхөн сонгогдсон Цэвээнжавын Өөлдийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

998 оны 6 дугаар
арын 9-ний өдөр

Дугаар 78

Улаанбаатар
хот

Гүржавын Эрдэнээг Элчин
сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх
тухай

Өөр ажилд шилжсэнтэй нь холбогдуулан Гүржавын Эрдэнээг
Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Беларусь Улсад суугаа Онц бөгөөд
йүрэн эрхт Элчин сайдын үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

998 оны 6 дугаар
арын 9-ний өдөр

Дугаар 79

Улаанбаатар
хот

Цэрэндашийн Цолмонг Элчин
сайдаар томилх тухай

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Беларусь Улсад суух Онц бөгөөд
йүрэн эрхт Элчин сайдаар Цэрэндашийн Цолмонг тохоон
омилсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 16-ны өдөр

Дугаар 81

Улаанбаатар
хот

Теодор Берхемийг "Найрамдал"
медалиар шагнах тухай

Монгол, Германы эрдэм шинжилгээний байгууллага, эрдэмтдийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, мэргэжлийн боловсон хүчин бэлтгэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Германы эрдмийн солилцооны албаны Ерөнхийлөгч Теодор Берхемийг "Найрамдал" медалиар шагнасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 83

Улаанбаатар
хот

Д. Бадгайд Монгол Улсын хөдөлмө-
рийн баатар цол хүртээх тухай

Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд олон жил үр бүтээлтэй хөдөлмөрлөж, нэг наст малыг хорогдолгүй онд оруулах, мал сүргээ өсгөн үржүүлэх, ашиг шинийг бүрэн ашиглах, малгүй иргэдийг малжуулахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Булган аймгийн Дашинчилэн сумын малчин Дэнсмаагийн Бадгайд Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар цол хүртээж, Сүхбаатарын одон, "Алтан соёмбо" тэмдгээр шагнасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 84

Улаанбаатар
хот

**Б. Баасанжавт Монгол Улсын
гавьяат жүжигчин цол хүртээх
тухай**

Урлагийн байгууллагад олон жил, үр бүтээлтэй ажиллаж монгол ирдын болон зохиолын дуунуудыг чадварлаг дуулж, драм, дуулалт жүжгийн дүрд амжилттай тоглож хөдөөгийн хөдөлмөрдөд урлаг соёлоор үйлчлэх үйлсэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Булган аймгийн Театр, киноны хүрээлэнгийн гоцлол дуучин Банзарын Баасанжавт Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 85

Улаанбаатар
хот

**Т. Цэвээнд Монгол Улсын гавьяат
эдийн засагч цол хүртээх тухай**

Төр захиргаа, аж ахуйн байгууллагад үр бүтээлтэй ажиллаж тариусан аж ахуйнуудын материаллаг баазыг бэхжүүлэх, туслах аж хуйг хөгжүүлэх, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, ашиг орлогыг тэмгдүүлэх, ажиллагсдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд олон жилийн турш оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Булган аймгийн Жагинуур сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн дарга Тужваагийн Цэвээнд Монгол Улсын гавьяат эдийн засагч цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 86

Улаанбаатар
хот

**Ш. Шийтэрт Монгол Улсын гавьяат
багш цол хүртээх тухай**

Боловсролын байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, сургалтын агуулга, арга зүйг боловсронгуй болгон, залуу үеийг сурган хүмүүжүүлэх үйлсэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Булган аймгийн Булган сумын 10 жилийн 2 дугаар сургуулийн биологийн багш Шаравын Шийтэрт Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 87

Улаанбаатар
хот

**Булган аймгийн зарим иргэнийг
одон, медалиар шагнах тухай**

Булган аймгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, соёл, боловсрол, эрүүл мэндийн салбар, төр захиргааны байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дор дурдсан хүмүүсийг тус аймаг байгуулагдсаны 60 жилийн ойг тохиолдуулан одон, медалиар шагнасугай.

**ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН
ТУГИЙН ОДОНГООР:**

1. Жамаахүүгийн Балжинням	-Булган аймгийн Барилгын "Аршат могой" ХК-ийн бригадын дарга
2. Батын Батдаваа	-Аймгийн театр, киноны хүрээлэнгийн жүжигчин
3. Лхагвын Лувсандавга	-"Турил тэжээл Булган" ХК-ийн ерөнхий механикч

- Сэнжийн Мягмаржал - Сэлэнгэ сумын "Ингэттолгой" ХК-ийн тракторч-комбайнч
- Доржпаламын Хишиг-Өчир - Сэлэнгэ сумын "Ингэттолгой" ХК-ийн тракторч-комбайнч
- Равагийн Түвшин - "Гурил тэжээл Булган" ХК-ийн гүйцэтгэх захирал
- Сүрэнгийн Цэрэнпил - Булган сумын 10 жилийн 1 дүгээр сургуулийн физикийн багш

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР

- Гомбожавын Банзрагч - Булган сумын 10 жилийн 1 дүгээр сургуулийн бага ангийн багш
- Долдонгийн Банзрагч - Хутаг-Өндөр сумын Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн эрхлэгч-их эмч
- Дамдингийн Бадарч - Эрдэнэтийн цахилгаан шугам сүлжээний газрын Булганы салбарын инженер
- Цэдэнгийн Бадрал - Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга
- Шагдарсүрэнгийн Бямбажав - Аймгийн санхүүгийн хяналт шалгалтын хэлтсийн улсын байцаагч
- Дэмбэрэлийн Ганболд - "Монгол даатгал" компанийн Булган аймаг дахь салбарын байцаагч
- Дэндэвийн Даваадорж - Хишиг-Өндөр сумын бvгийн Засаг дарга
- Цэндийн Давгалаш - Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн нарийн бичгийн дарга
- Банзарын Дамдинсүрэн - Аймгийн Эрчим хүчний үйлдвэрийн ерөнхий нягтлан бодогч
- Баяртын Дүүрэн - Хутаг-Өндөр сумын "Шонхлой" ХК-ийн тракторч-комбайнч
- Намжилын Ичинхорлоо - Хишиг-Өндөр сумын холбооны салбарын эрхлэгч
- Цэрэндоржийн Лхавгасүрэн - Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын түшмэл

13. Жүгдэрийн Мөнх-Өнөр	- "Булгаз хангай" сонинг сурвалжлагч
14. Дамдинбазарын Мянгол	- Баасансүр сумын Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн бага эмч
15. Ламжмаагийн Нямла	- Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын мэргэжлийн хяналтын албаны улсын байшаагч
16. Сэндагийн Нямсэлэн	- Аймгийн ерөнхий шүүгч
17. Нямийн Пунцаг	- Хилин-Өндөр сумын Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн их эмч
18. Чойжамцын Раднаа	- Аймгийн Засаг дарга
19. Жигжидийн Хүрэлбаатар	- Булган сумын 10 жилийн 2 дугаар сургуулийн захирал
20. Санжидын Цэнэл	- Аймгийн мал эмнэлгийн газрын их эмч
21. Чойжамцын Шараа-Ариундэй	- Хилин-Өндөр сумын Ахмадын хорооны дарга
22. Доржийн Эрээнэбаатар	- Сэлэнгэ сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн дарга

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭГ МЕДАЛИАР:

1. Пашкагийн Баасансүрэн	- барилгын "Ариун могой" ХК-ийн ерөгч утсрагч
2. Гонгорын Балдасүрэн	- Дашинбилэн сумын Мал эмнэлэг, үржлийн албаны эрхлэгч-их эмч
3. Гомбосүрэнгийн Батмөнх	- Төгрөг сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн нэрийн бичгийн дарга
4. Данжэйн Бямбалорх	- Аймгийн Холбооны газрын засварчин
5. Доржсүрэнгийн Бямбажав	- "Туриа гэжээ Булган" ХК-ийн цехийн дарга
6. Надмидын Бямбасүрэн	- Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын түшмэл
7. Бадарчийн Бямбахорлоо	- Аймгийн Сум дундын шүүгч шүүгч
8. Чойсүрэнгийн Ванцансүрэн	- Сэлэнгэ сумын "Тарнахтай" ХК-ийн захирал

Кинжигдийн Галсанжигмэд	- Тэшиг сумын 8 жилийн сургуулийн захирал
Данзангийн Гүрсээ	- Хишиг-Өндөр сумын Мал эмнэлэг, үржлийн албаны эрхлэгч-ик эмч
Цэнд-Аюушийн Дэлгэвэг	- Хишиг-Өндөр сумын 10 жилийн сургуулийн захирал
Зовуужавын Дэнсмаа	- Орхон сумын Өлзийт тосгоны цэцэрлэгийн эрхлэгч
Жалын Жалдыба	- Хянгал сумын Засаг даргын орлогч
Дацпэлжээгийн Жамсранжав	- Булган сумын 10 жилийн 1 дүгээр сургуулийн хөгжлийн эрхлэгч
Жамбын Нчинлорон	- Сэлэнгэ сумын 10 жилийн сургуулийн багш
Дэмбэрэлийн Лхагвалдорж	- Сэлэнгэ сумын "Ингэлтөлгой" ХК-ийн тракторч-комбайнч
Базархнйрэвийн Лхамжал	- Баян-Агт сумын Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн асрагч
Млйхүүгийн Намсандорж	- Бутат сумын 2 дугаар багийн хүний бага эмч
Сандагийн Очирбат	- Аймгийн Театр, киноны хүрээлэнгийн гоцлол дуучин
Өндөрийн Оюунчимэг	- Аймгийн Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн мэс заслын тасгийн хагалгааны сувилагч
Чоймболын Пүрэвсүрэн	- Аймгийн Мал эмнэлгийн газрын бага эмч
Ванчингийн Сүрэнжав	- Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төвийн захирал
Гэндэнгийн Сэмжид	- Нефть хангамжийн баазын жолооч
Лувсандоржийн Сэр-Од	- Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын түшмэл
Дугаржавын Тоймий	-Хутаг-Өндөр сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн хялтан
Гомбожавын Халтсярваа	- Зам, барилга засварын "Эрдэнэт Суврага" ХК-ийн автогрейдерчин
Шаравын Хичигдаваа	- Аймаг дахь Улсын архивын эрхлэгч

28. Жамъяансүрэнгийн Хүрэлчулуун	- Зам, барилга засварын "Эрдэнэт суврага" ХК-ийн экскаваторчин
29. Гомбын Цогтсайхан	- Орхон сумын Засаг дарга
30. Нямын Шагдар	- Бугат сумын 8 жилдйн сургуулийн дэд захирал
31. Чойсүрэнгийн Шижирбаатар	- Аймгийн Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн их эмч
32. Жаламбын Энхтуяа	- Барилгын "Аршат могой" ХК-ийн барилгачин
33. Батмөнхийн Юмжирдулам	- Баяннуур сумын Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн эрхлэгч их эмч

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 25-ны өдөр

Дугаар 88

Улаанбаатар
хот

**Н. Дагийранзад Монгол Улсын
гавьяат жүжигчин цол хүртээх
тухай**

Урлаг, соёлын байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, драмын болон хошин жүжиг, киноны гол, туслах дүрүүдийг амжилттай бүтээж, өөрийн зохиосон хэд хэдэн тууль, ерөөл магтсгалыг хөгжимд аялгуулан уншиж, монголын соёл урлагийг хөгжүүлэхэд оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Дундговь аймгийн Өдлэйт сумын иргэн, ахмад жүжигчин Нямын Дагийранзад Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1998 оны 6 дугаар
арын 25-ны өдөр

Дугаар 89

Улаанбаатар
хот

Ц. Цогтбаярт Монгол Улсын гавьяат
тамирчин цол хүртээх тухай

Бөхийн чөлөөт барилданаар дэлхий, тив, олон улсын болон Монгол улсын аварга шалгаруулах удаа дараагийн тэмцээнд амжилттай оролцож спортын өндөр амжилт үзүүлэн, тивийн аварга болж, дэлхийн аваргын медальт байр эзлэн эх орныхоо нэр хүндийг суурьгасан гавьяаг нь үнэлж Биений тамир, спортын "Алдарт" төвийн Монгол бөх" клубийн тамирчин Цэрэнбаатарын Цогтбаярт Монгол Улсын гавьяат тамирчин цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1998 оны 6 дугаар
арын 25-ны өдөр

Дугаар 90

Улаанбаатар
хот

Ч. Мөнхшүрд Монгол Улсын гавьяат
жүжигчин цол хүртээх тухай

Дэлхийн сонгодог болон үндэсний олон дуурийн гол дүрүүдэд мэргэжлийн өндөр ур чадвар гарган амжилттай тоглож, үзэгч олны талархал хүлээн, сонгодог болон нийтийн дууны урлагийг төгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж сонгодог урлагийн академик театрын гоцлол дуучин Чинзаяатын Мөнхшүрд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1998 оны 6 дугаар
сарын 25-ны өдөр

Дугаар 91

Улаанбаатар
хот

Зарим иргэнийг шагнах тухай

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, соёл урлаг, боловсрол, хэвлэл мэдээлэл, эрүүл мэндийн салбар, төр захиргааны байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дор дурдсан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасугай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН
ТУГИЙН ОДОНГООР:

1. Уламбаярын Амарсайхан	- "Засгийн газрын мэдээ" сонинны албаны дарга
2. Чойжамцын Дагдорж	- Өвөрхангай аймгийн Сант сумын малчин
3. Дэжидийн Доржпалам	- Өвөрхангай аймгийн Бүрд сумын орон нутгийг судлах музейн эрхлэгч
4. Гончигийн Цэцэгээ	- Нийслэлийн ерөнхий боловсролын "Эрдмийн ундраа" цогцолбор сургуулийн дуу, хөгжмийн багш
5. Бадрахын Шаравсамбуу	- Нийслэлийн Худалдаа, нийтийн хоолны "Улаанбаатар-импекс" компанийн захирал

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР

1. Даржаагийн Бэгзсүрэн	- Төр, засгийн үйлчилгээ аж ахуйг эрхлэх газрын барилга засварын ангийн дарга
2. Бямбын Дулмаа	- Баянхонгор аймгийн Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн хүүхдийн тасгийн их эмч
3. Жамбалын Мөнхтөр	- "Монгол алт" ХК-ийн гүйцэтгэх захирал

4. Чойрогийн Отгонбаяр	- Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын 10 жилийн 2 дугаар сургуулийн монгол хэл уран зохиолын багш
5. Дамдинбазарын Пүрэвдорж	- Нийслэлийн 10 жилийн 1 дүгээр сургуулийн тооны багш
6. Тоомойн Пүрэвжав	- Нийслэлийн 10 жилийн 50 сургуулийн биеийн тамирын багш
7. Батаагийн Сорогжоо	- Дархан-Уул аймгийн Биеийн тамир, спортын төвийн дасгалжуулагч
8. Очирын Сэрж	- Төв аймгийн Батсүмбэр сумын 10 жилийн сургуулийн багш
9. Даариймаагийн Цэнд-Аюуш	- Барилгын "машин механизм" ХК-ийн жолооч
10. Цэндоогийн Чойжамц	- Дундговь аймгийн Өлзийт сумын дунд сургуулийн захирал
11. Бэгзийн Чулуундорж	- Гадаад хэлний дээд сургуулийн захирал

ЦЭРГИЙН ГАВЬЯАНЫ ОДОНГООР:

Дашнямын Чимэдшэрэн	- Зэвсэгт хүчний 016 дугаар ангийн жолооч

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1. Балсангийн Бадрал	- Төр, засгийн үйлчилгээ, аж ахуйг эрхлэх газрын жолооч
2. Хасбазарын Ганхуяг	- Өвөрхангай аймгийн аялал жуулчлалын "Занабазар" ХК-ийн ерөнхий захирал
3. Сүрэнгийн Дамчаасүрэн	- Хэнтий аймгийн прокурор
4. Тогтоолын Доржхорлоо	- Барилгын "Машин механизм" ХК-ийн экскаваторчин
5. Галсаагийн Ёндонрэнчин	- Хөвсгөл аймгийн Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн их эмч
6. Нанзаддоржийн Мөнбиш	- Төр, засгийн үйлчилгээ аж ахуйг эрхлэх газрын үйлчлэгч
7. Содномбалжирын Мянгар	- Говьсүмбэр аймгийн "Товьгоо" ХК-ийн гүйцэтгэх захирал

8. Дуламжавын Мянмарсүрэн	- Хэвлэлийн "Сүхбаатар" компанийн ажилчин
9. Нацагийн Мадагмаа	- Гадаад хэлний дээд сургуулийн орос хэлний багш
10. Цэрэнгийн Сүрэнжав	- Увс аймгийн Улаангом сумын 10 жилийн 1 дүгээр сургуулийн багш
11. Гуйвраагийн Эрдэнэчимэг	- Нийслэлийн 10 жилийн 4 дүгээр сургуулийн биологийн багш

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАҢДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН
ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар
сарын 17-ны өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС:

Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн
зарим заалт Үндсэн хууль зөрчсөн
тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн бүх гишүүдийн хуралдааныг Цэцийн дарга Г. Совд даргалж, гишүүдэд Л. Баасан, Н. Жанцан, Ж. Бямбаа, С. Жанцан, Д. Чинхаажав, Ч. Энхбаатар /илтгэгч/, Ж. Бямбажав, Н. Чинбат нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Б. Цэндээхүүг оролцуулан хийв.

Цэцийн хуралдаанд маргагч талуудыг төлөөлөн өргөдөл гаргагч иргэн Н. Даш-Өлзий болон Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Я. Эрхэмбаяр нар оролцов.

Цэцийн хуралдаанаар нийслэлийн Баянгол дүүргийн иргэн Ц. Цэрэнжээ, Н. Даш-Өлзий нарын гомдлоор үүссэн Банкны тухай хуулийн зарим зүйл, заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчиж байгаа эсэх тухай маргааныг эцэслэн хэлэлцэв.

Баянгол дүүргийн иргэн Ц. Цэрэнжээ, Н. Даш-Өлзий нар Үндсэн хуулийн Цэцэд гаргасан өргөдөлдөө Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 37 дугаар зүйл, 38 дугаар зүйлийн 1-ийн 4 дүгээр заалт, 40 дүгээр зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 1 болон 2,3 дугаар хэсгийн заалтууд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 3 дахь заалтыг, түүнчлэн Банкны тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1,2 дугаар заалт бүхэлдээ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 2, 16 дугаар зүйлийн 14 дэх заалтуудыг тус тус зөрчиж байгаа эсэхийг хянаж өгөхийг хүсчээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэц иргэн Ц. Цэрэнжээ, Н. Даш-Өлзий нарын гомдолтой маргааныг 1998 оны 1 дүгээр сарын 28-ны өдрийн хуралдаанаараа авч хэлэлцээд "Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Банкны эрх хүлээн авагчийг томилсон нь үндэслэлгүй гэж үзвэл энэ тухай гомдлыг банкны эрх хүлээн авагчийг томилогдсоноос хойш 30 хоногийн дотор дараахь этгээд шүүхэд гаргах эрхтэй.

1/ Банкны дүрмийн сангийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшсэн гишүүн;

2/ Банкны нийт хадгаламжийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшигч;
3/ Банкны төлөх бусад төлбөрийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшигч" гэсэн заалтууд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйл, 16 дугаар зүйлийн 14 дэх хэсгийг зөрчсөн байна.

Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 7 дугаар бүлгийн бусад зүйл, заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн дээр дурьдсан зүйл, заалтыг зөрчөөгүй байна" гэсэн 01 тоот дүгээлт гаргажээ.

Үндсэн хуулийн Цэцийн энэ дүгээлтийг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн болон Хууль зүйн байнгын хороогоор тус тус хэлэлцэж, Эдийн засгийн байнгын хороо нь Цэцийн дүгээлтийг хүлээн авах нь зүйтэй, харин Хууль зүйн байнгын хороо уг дүгээлтийн нэг дэх хэсгийг хүлээж авах боломжгүй гэсэн хоёр дүгээлтийг Улсын Их Хурлын хуралдаанад оруулжээ.

Улсын Их хурал Цэцийн дүгээлтийг 1998 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж уг дүгээлтийн "Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Банкны эрх хүлээн авагчийг томилсон нь үндэслэлгүй гэж үзвэл энэ тухай гомдлыг банкны эрх хүлээн авагчийг томилогдсоноос хойш 30 хоногийн дотор дарвахыг эггээд илүүхэд гаргах эрхтэй.

1/Банкны дүрмийн сангийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшсэн гишүүн;

2/ Банкны нийт хадгаламжийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшигч;

3/Банкны төлөх бусад төлбөрийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшигч" гэсэн заалтууд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйл, 16 дугаар зүйлийн 14 дэх хэсгийг зөрчсөн байна" гэснийг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж 1998 оны 4 дүгээр сарын 17-ны өдөр 37 дугаар тогтоол гаргажээ. Харин хоёр дахь хэсгийн "Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 7 дугаар бүлгийн бусад зүйл заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн дээр дурьдсан зүйл, заалтыг зөрчөөгүй байна" гэснийг Улсын Их Хурал дээрхи тогтоолоор хүлээн зөвшөөрчээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн даргын 1998 оны 6 дугаар сарын 5-ны өдрийн 15 тоот тогтоолоор Нийслэлийн Баянгол дүүргийн иргэн Ц. Цэрэнжэв, Н. Даш-Өлзий нарын гомдлоор үүссэн Банкны тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хууль зөрчсөн тухай маргааныг Үндсэн хуулийн Цэцийн бүх гишүүдийн хуралдаанаар эцэслэн шийдвэрлүүлэхээр шилжүүлжээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн бүх гишүүдийн хуралдаанад оролцож, иргэн Н. Даш-Өлзий: "Банкны тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1-ийн заалт нь хувь эзэмшигч, хадгалагчийн эрхийг нах иргэгүй зөрчсөн юм. Ухаан нь Ардын банкныг дампууруулсан асуудал дээр хадгаламж, дансандаа 700-аас доошгүй сая төгрөгтэй байж заргалдах эрхтэй болно гэсэн үг. Үүнийг хоронго

чинээгээр хязгаарлаж байна гэж үзэхээс өөр аргагүй" гэжээ.

Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Я. Эрхэмбаяр: "Банкны тухай хуулиар босго тавьж байгаа нь банкны үйл ажиллагааг тогтвортой байлгахад чиглэгдсэн, банкны өвөрмөц байдалд тохирсон шийдвэр болсон гэж үзэж байна. Энэ босгыг хангасан хүмүүс тэр хэмжээгээр харууллага хүлээдэг тул шүүхэд хандах эрхийг эдлэх нь зүйтэй болов уу. Ийм босго тогтооходоо өмчлөгчийн эрхийг хязгаарлаж болно гэсэн хуулийн заалтыг үндэслэсэн. Ер нь банкны хоёр шатлалын системд шилжих шилжилтийн үед зарим нэг хязгаарлалт байх нь зайлшгүй болов уу" гэжээ.

ХЯНАВАЛ

Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалт нь банкны эрх хүлээн авагчийг томилсонтой холбогдуулан халгаламж эзэмшигчид, харилцагчдын шүүхэд гомдол гаргах эрхийг банкны дүрмийн сангийн эзэмшсэн хувь, нийт халгаламжийн эзэмшсэн хувь, түүнчлэн банкны төлөх бусад төлбөрийн эзэмшсэн хувь хэмжээгээр хязгаарласан нь утгаа тэдгээрийг хөрөнгө чинээний байдалаар ялгаварлахад хүргэсний дээр хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх болон зөрчилдсөн эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, . . . шударга шүүхээр шүүлгэх эрхийг зөрчихөд хүргэжээ.

Иймд Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйл, 16 дугаар зүйлийн 14 дэх хэсгийг зөрчиж байна гэж үзсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн 1998 оны 1 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 01 тоот дүгнэлтийн 1 дэх хэсгийг хүлээн авах боломжгүй гэж шийдвэрлэсэн Улсын Их Хурлын 1998 оны 4 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 37 дугаар тогтоолын 1 дэх хэсэг үндэслэлгүй болох нь тогтоогдов.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйлийн 3, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2, 4 дэх заалт, Үндсэн хуулийн Цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийг удирдлага болгон ТОГТООХ нь:

1. Банкны тухай Монгол Улсын хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Банкны эрх хүлээн авагчийг томилсон нь үндэслэлгүй гэж үзвэл энэ тухай гомдлыг банкны эрх хүлээн авагчийг томилогдсоноос хойш 30 хоногийн дотор дараахь этгээд шүүхэд гаргах эрхтэй.

1/ Банкны дүрмийн сангийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшсэн гишүүн;

2/ Банкны нийт хадгаламжийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшигч;

3/ Банкны төлөх бусад төлбөрийн 25-аас доошгүй хувийг эзэмшигч" гэсэн заалтууд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйл, 16 дугаар зүйлийн 14 дэх хэсгийг зөрчиж байгаа тул хүчингүй болгосугай.

2. "Үндсэн хуулийн Цэцийн 1998 оны 01 тоот дүгнэлтийн тухай" Улсын Их Хурлын 1998 оны 4 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 37 дугаар тогтоолын тогтоох хэсгийн 1 дэх заалтыг хүчингүй болгосугай.

3. Энэ тогтоол эцсийн шийдвэр тул гармагцаа хүчин төгөлдөр болно.

ДАРГА
ГИШҮҮД

Г. СОВД
Л. БААСАН
Н. ЖАНЦАН
Ж. БЯМБАА
С. ЖАНЦАН
Д. ЧИЛХААЖАВ
Ч. ЭНХБААТАР
Ж. БЯМБАЖАВ
Н. ЧИНБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 5 дугаар Улаанбаатар
сарны 6-ны өдөр Дугаар 67 хот

Байгалийн зарим нөөц газрын
хилийн заагийг тогтоох тухай

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн
26 дугаар зүйлийн 6-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын
Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.Тосон-Хулстай, Хар-ямаат, Яхь нуурын байгалийн
нөөц газрын хилийн заагийг хавсралтын ёсоор
тогтоосугай.

2.Эдгээр байгалийн нөөц газрын хамгаалалтыг
холбогдох хуульд заасны дагуу зохион байгуулахыг
Байгаль орчны сайд С.Баярцогт, Дорнод, Хэнтий,
Сүхбаатар аймгийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

Байгаль орчны сайд С.БАЯРЦОГТ

Засгийн газрын 1998 оны 67
дугаар тогтоолны хавсралт

ТОСОН-ХУЛСТАЙ, ХАР-ЯМААТ, ЯХЬ НУУРЫН
БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ ГАЗРЫН ХИЛИЙН ЗААГ

1.Тосон-Хулстайн байгалийн нөөц газар:
Норавлин-овоо /1240,0/, түүнээс зүүн хойш орших
Өгөөмөр /1173,0/, Цагаантолгойн уул /1106,0/ Хараат
/1083,0/, Давхар /1118,0/, Салбар /992,0/, Салбараас
зүүн урагш орших Их цав /883,0/, түүнээс зүүн хойш
Зүр нуурын хойт эргээр тойрон 880,0 тоот өндөрлөг
хүрч, түүнээс зүүн урагш орших Норвогийн бүдүүн
толгой /863,0/, 805,0 тоот өндөрлөг, түүнээс баруун
тийш Норавлин-овоо /887,0/-ны хойт зүгт Улаанбаатар-
Чойбалсангийн чиглэлийн автомашин төв замын хойт
талд орших 1 тоот шон, мөн замын хойт талаар баруун
тийш нэсаар Өлзийт-өндөрөөс зүүн урд зүгт орших 2
тоот шон хүрч, түүнээс баруун хойш орших Өлзийт-өндөр
/1038,0/, Сүмбэр-уул /1113,0/, 965, 0 тоот өндөрлөг,

Адуунчулуу /1098,0/, Хар-овоо /1093,0/, Хар-овооноос зүүн хойш орших Норовлин-овоо /1240,0/.

2. Хар-ямаатын байгалийн нөөц газар:

Хэрлэн голын сав дахь 930,8 тоот, тэндээс мөн голын урд эргээр уруудан модон гүүр хүрч, түүнээс зүүн урагш орших Холбоо-уул /1131,2/, Түрүүн-өндөр, Түрүүн-өндөрөөс баруун урагш орших 1170,1 тоот өндөрлөг, түүнээс зүүн урагш орших 1158,5 тоот өндөрлөг, түүнээс баруун урагш орших 1090,2, 1322,0 тоот өндөрлөгүүд, Цагаанчулуут /1358,4/, Цагаанчулуутаас баруун тийш орших 1341,7 тоот өндөрлөг, түүнээс баруун хойш орших 1239,3 тоот өндөрлөг, Дэлгэрхаан-овоо /1224,8/, Дэлгэрхаан-овооноос зүүн хойш орших 1124,9 тоот өндөрлөг, түүнээс баруун хойш Хэрлэн голын савд орших 930,8 тоот.

3. Яхь нуурын байгалийн нөөц газар:

Бүдүүн-овоо, түүнээс зүүн хойш орших 948,1 тоот өндөрлөг, Ымсангийн-өндөр /987,3/, Эрхтийн-овоо /1072,0/, Эрхтийн-овооноос зүүн урагш орших Гурван-овоот /883,7/, 797,0 тоот өндөрлөг, 797,0 тоот өндөрлөгөөс баруун урагш орших Дэлгэрмөнх /968,0/, 826,0 тоот өндөрлөг, Улаан, Улаанаас баруун хойш орших 832,0, 929,0 тоот өндөрлөгүүд, Улаан-өндөр /883,0/, Бүдүүн-овоо.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 5 дугаар
сарын 20-ны өдөр

Дугаар 74

Улаанбаатар
хот

Засгийн газрын Хэвлэл мэдээл- лийн алба байгуулах тухай

Засгийн газрын үйл ажиллагаа, бодлого, шийдвэрийг шуурхай сурталчлан мэдээлэх, хэвлэл мэдээллийнхэнд нээлттэй болгох, улмаар олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулж буй мэдээ, мэдээлэл, нийтлэл, нэвтрүүлэгт судалгаатай хандах, дүн шинжилгээ хийж, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан олон нийттэй харьцах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын ажлын албаны дэргэд Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын бүтцэд Засгийн

газрын Хэвлэл мэдээллийн албыг байгуулж, түүний дүрмийг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2.Хэвлэл мэдээллийн алба байгуулж байгаатай холбогдуулан одоогийн орон тоог албаны дарга 1, хэвлэл мэдээлэл, сурталчилгаа, судалгааны ажилтан 1-ээр нэмэгдүүлж ажиллуулахыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга Т.Лхагваад зөвшөөрсүгэй.

3.Хэвлэл мэдээллийн алба байгуулж байгаатай холбогдуулан нэмэгдэх орон тооны цалингийн зардал 1,5 сая төгрөг, албаны материаллаг баазыг бэхжүүлэхтэй холбогдсон 3,5 сая төгрөгөөр Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын 1998 оны төсвийг нэмэгдүүлэхийг Сангийн сайд Б.Батбаярт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Сангийн сайд

Б.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 74 дүгээр тогтоолны хавсралт

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭВЛЭЛ МЭДЭЭЛЛИЙН АЛБАН ДҮРЭМ

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1.Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн алба нь Монгол Улсын Ерөнхий сайд болон Засгийн газрын нэрийн өмнөөс түүний үйл ажиллагааны бодлого, шийдвэрийг хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудад албан ёсоор мэдээлэх, төрийн захиргааны төв байгууллагын хэвлэл мэдээллийн ажлыг үр өгөөжтэй зохицуулан ажиллуулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилготой нэгж мөн.

2.Тус алба нь Засгийн газрын бодлого, үйл ажиллагааг хэвлэл мэдээллийн бүх төрлийн байгууллагад нээлттэй, шуурхай болгох замаар олон түмэнд бодитой, зөв мэдээлэл хүргэх, түүнчлэн төр, засгийн харьяаллын болон чөлөөт хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр түгээгдсэн Засгийн газрын бодлого, үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ, мэдээлэлд судалгаа шинжилгээ хийж, гүйцэтгэх засаглалын гаргаж буй шийдвэрт хандаж буй олон нийтийн санал сэтгэгдлийн талаар дүгнэлт гаргана.

3.Хэвлэл мэдээллийн алба нь үйл ажиллагаандаа Засгийн газрын эрх ашгийг баримтлан нийгмийн өмнө

хүлээх хариуцлага, улс үндэснийхээ эрх ангийг дээдлэн, мэдээллийн ил тод, үнэн бодитой, шуурхай байдлыг хангах зарчмыг баримтална.

4. Хэвлэл мэдээллийн алба нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын Үндсэн хууль, Засгийн газрын тухай хууль, бусад хууль тогтоомж болон энэхүү дүрмийг дагаж мөрдөнө.

5. Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн албаны төсвийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын төсөвт тусган баталж байна.

6. Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн албанаас олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр албан ёсны мэдээ дамжуулахдаа Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн алба буюу төлөөлөгч гэсэн нэрийг заавал дурдана.

ХОЁР. Албаны дотоод зохион байгуулалт

7. Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн алба нь Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын бүтцэд багтана.

8. Засгийн газрын Хэвлэл мэдээллийн албаны дарга нь Ерөнхий сайдын хэвлэл мэдээллийн асуудал эрхэлсэн шадар туслах байна. Албаны даргыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын тушаалаар томилж, чөлөөлнө.

9. Хэвлэл мэдээллийн албаны ажилтныг ажилд томилж, чөлөөлөх асуудлыг тус албаны даргатай зөвшилцөн Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга шийдвэрлэнэ.

10. Засгийн газрын хэвлэл мэдээллийн албаны дэргэд хэвлэл мэдээллийн төв байгууллагуудын дарга, захирал, төрийн захиргааны төв байгууллагуудын хэвлэлийн төлөөлөгч оролцсон орон тосны бус зөвлөх эрхтэй зөвлөл ажиллуулж болно. Зөвлөлийн үйл ажиллагааг Хэвлэл мэдээллийн албаны дарга зохицуулна.

11. Уг зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг Хэвлэл мэдээллийн албаны даргатай зөвшилцсөний үндсэн дээр Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын шийдвэрээр батална.

ГУРАВ. Албаны үүрэг, эрх

12. Хэвлэл мэдээллийн алба нь дор дурдсан үүрэг гүйцэтгэнэ:

а/Засгийн газрын үйл ажиллагааны зорилго, чиглэл болон цаг үеийн бодлого, авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд шуурхай мэдээлэн сурталчлах, тайлбарлах;

б/өөрийн мэдээллийн үнэн бодит байдлыг хариуцах;
в/Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүдэд Засгийн газрын бодлого, үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ, мэдээллийн тоймоор үйлчлэх;

г/"Засгийн газрын мэдээлэл" сэтгүүлийг эрхлэн гаргах;

д/хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр сурталчлагдсан Засгийн газартай холбоотой мэдээ, мэдээлэл, нийтлэл, нэвтрүүлэгт судалгаа хийж, үнэлэлт, дүгнэлт гаргах;

е/Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрыг Засгийн газрын тухай мэдээллээр хангах;

ж/төрийн захиргааны төв байгууллагуудын мэдээлэл, сурталчилгааны нэгжүүдийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулж, мэргэжлийн удирдлагаар хангахад арга зүй, зохион байгуулалтын дэмжлэг үзүүлэх;

з/хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Засгийн газрын үйл ажиллагааны ажлын уялдааг хөгжүүлэх, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан Засгийн газрын үйл ажиллагааг олон нийттэй холбох.

13.Хэвлэл мэдээллийн алба нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

а/Засгийн газрын үйл ажиллагаатай холбогдсон мэдээллийг холбогдох яамд, мэргэжлийн байгууллагуудаас авах;

б/шаардлагатай тохиолдолд төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, бусад байгууллагаас мэдээлэл авах, сурвалжлага хийх;

в/төрийн захиргааны төв байгууллагын хэвлэл мэдээллийн ажлын талаар мэдээлэл, сонсгол авах, олон нийтэд зориулсан мэдээлэл, сурталчилгааны ажлыг хамтран зохион байгуулах талаар санал боловсруулж, зохион байгуулах;

г/Засгийн газрын үйл ажиллагааг сурталчилсан сонин сэтгүүл, ном товхимол, гэрэл зургийн цомог гаргах, радио, телевизийн бие даасан байнгын нэвтрүүлэг санаачилж эрхлэн явуулах;

д/Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүдтэй зөвшилцсөний үндсэн дээр хэвлэлийн бага хурал зохион байгуулах, төлөөлсөн мэдэгдэл гаргах, тайлбар, няцаалт хийх.

14.Тус алба нь төрөлжсөн мэдээллийн сантай байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 5 дугаар Улаанбаатар
сарын 27-ны өдөр Дугаар 77 хот

**“Залуучуудын жил”-ийн ажлыг зохион
байгуулах Үндэсний хорооны
бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн
батлах тухай**

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Залуучуудын жил”-ийн ажлыг зохион байгуулах Үндэсний хорооны бүрэлдэхүүнийг хавсралтын ёсоор шинэчлэн баталсугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “1998 оныг Залуучуудын жил болгох тухай” Засгийн газрын 1997 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдрийн 254 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 77
дугаар тогтоолын хавсралт

**“Залуучуудын жил”-ийн ажлыг зохион
байгуулах Үндэсний хорооны БҮРЭЛДЭХҮҮН**

Дарга - Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Орлогч дарга - Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд

Гишүүд:
- Сангийн сайд;
- Байгаль орчны сайд;
- Гэгээрлийн сайд;
- Ерөнхий сайдын нийгмийн бодлогын зөвлөх;
- Нийслэлийн Засаг дарга;

- Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газрын дарга;
- Батлан хамгаалахын сайдын соёл, сурталчилгааны асуудал хариуцсан ахлах туслах;
- Монголын залуучуудын холбооны ерөнхийлөгч /өөртэй нь зөвшилцсөнөөр/.

Нарийн бичгийн дарга

- Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамны Залуучууд, гэр бүл, эмэгтэйчүүдийн газрын дарга

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 5 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 82

Улаанбаатар
хот

Хөтөлбөр сайшаах тухай

Монгол Улсын Засгийн газар, НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөртэй хамтран боловсруулсан "Монгол Улсын XXI зууны Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр"-ийн төслийг хэлэлцээд Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Монгол Улсын XXI зууны Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр"-ийг сайшаах, "Тогтвортой хөгжлийн үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн"-ийг хавсралтын ёсоор шинэчлэн баталсугай.

2. "Монгол Улсын XXI зууны Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр"-ийг Монгол Улсын Их Хуралд танилцуулахыг Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Тогтвортой хөгжлийн Үндэсний зөвлөлийн дарга Ц.Элбэгдоржид даалгасугай.

3. "Монгол Улсын XXI зууны Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр"-т тусгагдсан арга хэмжээг жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд тусган хэрэгжүүлж байхыг Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

4. Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөрийн асуудлаар 1998 оны 6 дугаар сарын 15-16-нд болох үндэсний чуулга уулзалтын бэлтгэлийг хангаж, зохион байгуулахыг Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх

газрын дарга, Монгол Улсын Тогтвортой хөгжил төслийн Үндэсний захирал Т.Лхагваад даалгасугай.

5."Монгол Улсын XXI зууны Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр"-ийг монгол, англи хэл дээр хэвлүүлэхэд шаардагдах 10,0 сая төгрөгийг гадаад сурталчилгааны арга хэмжээнд төлөвлөгдсөн төсвөөс гаргахыг Сангийн сайд Б.Батбаярт зөвшөөрсүгэй.

6.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай" Монгол Улсын Засгийн газрын 1996 оны 8 дугаар сарын 15-ны өдрийн 199 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр зүйлийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Сангийн сайд

Б.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 82 дугаар тогтоолын хавсралт

**ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ҮНДЭСНИЙ
ЗӨВЛӨЛИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН**

Дарга	-Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Орлогч дарга	-Сангийн сайд -Байгаль орчин сайд
Гийшүүд:	-УИХ-ын Байгаль орчин, хөдөөгийн хөгжлийн байнгын хорооны дарга /өөртэй нь тохиролцсоноор/; -УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга /өөртэй нь тохиролцсоноор/; -УИХ-ын Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга /өөртэй нь тохиролцсоноор/; -Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд; -Гэгээрлийн сайд; -Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд; -Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайд; -Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга;

- Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотны захирагч;
- Архангай аймгийн Засаг дарга;
- Дорнод аймгийн Засаг дарга;
- Ховд аймгийн Засаг дарга;
- Гадаад харилцааны яамны Олон улсын байгууллагын газрын дарга;
- НҮБ-ын Суурин төлөөлөгчийн газрын Тогтвортой хөгжлийн асуудал хариуцсан зөвлөх /өөртэй нь тохиролцсоноор/;
- Төрийн бус байгууллагын төлөөлөгч;
- Хувийн хэвшлийн байгууллагын төлөөлөгч.

Нарийн бичгийн дарга: -Монгол Улсын Тогтвортой хөгжил төслийн үндэсний зохицуулагч.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар сарын 3-ны өдөр Дугаар 87 Улаанбаатар хот

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай

Ажилгүйдлийг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Нийтийг хамарсан ажил зохион байгуулах журам"-ыг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Нийтийг хамарсан ажлыг дээрх журмын дагуу эрчимтэй өрнүүлэх арга хэмжээ авахыг бүх шатны Засаг дарга нарт, уг арга хэмжээнд 1998 онд зарцуулахаар төлөвлөсөн 1,6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг аймаг, нийслэлд хуваарилан хүргүүлж, зарцуулалтад нь хяналт тавьж ажиллахыг Сангийн сайд Б.Батбаяр, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.Батбаяр нарт тус тус даалгасугай.

3. Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэхэд зориулан зээл олгох, "Ногоон хувьсгал" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, "Сумын хөгжлийн сан" ахиллуулах зэрэг ажлын байр бий болгох чиглэлээр зохион байгуулж байгаа арга хэмжээг

харилцан уялдаатай хэрэгжүүлж байхыг Сангийн сайд Б.Батбаяр, Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайд Н.Алтанхуяг, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.Батбаяр, бүх шатны Засаг дарга нарт даалгасугай.

4.Нийт иргэдийг "Ногоон хувьсгал" хөтөлбөрт өргөнөөр хамруулах, тэдний хувиараа хөдөлмөр эрхлэх санаачилгыг өрнүүлэх, хоёрдогч түүхий эд, материал ашиглан хэрэгцээт зүйл үйлдвэрлэж байгаа байгууллага, иргэдийн туршлагыг олон түмэнд түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр сургалт, сурталчилгаа тогтмол явуулж байхыг Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайд Н.Алтанхуяг, Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд С.Зориг, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.Батбаяр, Сангийн сайд Б.Батбаяр, Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газрын дарга Б.Билэгт нарт үүрэг болгосугай.

5.Хөдөлмөр эрхлээгүй хүмүүст зориулан богино хугацааны сургалтыг мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төв болон хөдөлмөр зохицуулалтын албаны хооронд байгуулсан гэрээний үндсэн дээр зохион байгуулж байх, хөдөлмөрийн зах зээлийн өөрчлөлт, хандлагатай нийцэхүйц, уян хатан сургалтын агуулгыг тодорхойлох, багш бэлтгэх буюу тэдгээрийн мэргэшлийг дээшлүүлэх арга хэмжээ авахыг Гэгээрлийн сайд Ч.Сайханбилэг, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.Батбаяр нарт үүрэг болгосугай.

6.Сангийн сайд Б.Батбаяр, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.Батбаяр нарт даалгах нь:

а/Азийн хөгжлийн банкны зээлээр "Ажлын байр бий болгох" төсөл хэрэгжүүлснээр Монгол банкнд эргэж төлөгдөөд байгаа хөрөнгийг жижиг зээлийн хэлбэрээр ажлын байр бий болгох чиглэлээр дахин ашиглуулах асуудлыг Монгол банхтай хамтран боловсруулж шийдвэрлүүлсүгэй;

б/улсын хэмжээнд дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулалт, зээл, тусламжаар хэрэгжиж байгаа хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээнүүдийн үр дүнд бий болгож буй ажлын байр, тэдгээр ажлын байранд шаардлагатай байгаа сургалтад хамруулбал зохих хүмүүсийн талаархи мэдээллийг Үндэсний статистикийн газартай тохиролцон жил бүр гаргаж байсугай.

7.Шинээр ажлын байр бий болгох буюу хөдөлмөр эрхлээгүй иргэдийг оролцуулан ажиллуулах боломжтой дотоод, гадаадын санхүүгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, төслийг Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамтай тохиролцон төлөвлөх, хэрэгжилтийг нь хамтран

зохион байгуулж байхыг холбогдох сайд, аймаг, аймслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд	Ц.ЭЛВЭГДОРЖ
Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд	Ш.БАТБАЯР
Сангийн сайд	Б.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 87 дугаар тогтоолын хавсралт

НИЙТИЙГ ХАМАРСАН АЖИЛ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1. Нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулах, түүнд иргэдийг оролцуулахад энэхүү журмыг баримтална.

2. Орон нутгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг сайжруулахад чиглэгдсэн хөдөлмөр эрцүүлэлт ихтэй, мэргэжил, мэргэжлийн урьдчилсан элтгэл шаардахгүй, нийтээр ажиллах боломжтой хөдөлмөрийн үйл ажиллагаанд ажилгүй болон хөдөлмөр хэвлээгүй иргэдийг зохион байгуулалттайгаар оролцуулан ажиллуулахыг нийтийг хамарсан ажил гэнэ.

3. Нийтийг хамарсан ажил нь дараахь зорилтуудыг ангахад чиглэгдэнэ:

-түр хугацааны болон улирлын чанартай ажил гүйцэтгүүлэх замаар улс, орон нутгийн болон тухайн байгуулалтын хэрэгцээг хангах, нийгэм-эдийн засгийн хөгжлийн үсийн болон зорилтот хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх;

-хөдөлмөрийн хөлс /орлого/-ний хэлбэрээр иргэдэд этерналлаг дэмжлэг үзүүлэх;

-удаан хугацаагаар ажилгүй байгаа болон мэргэжилгүй буюу ажлын дэдлага, туршлага багатай иргэдийн өдөлмөрлөх идэвхийг өрнүүлэх.

4. Нийтийг хамарсан ажлыг дараахь чиглэлээр эрэгжүүлнэ:

-зам, гүүр барих, засварлах, ус дамжуулах, холбоо олон бусад шугам сүлжээ тавих;

-хөдөө аж ахуйн усжуулалтын болон ойн аж ахуйн жил;

-хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх, дахин боловсруулах, хадгалах;

-малын тэжээл, хадлан бэлтгэх, ургац хураах зэрэг хөдөө аж ахуйн ажил;

-байгаль орчныг хамгаалах болон байгальд учирсан хохирлыг нөхөн сэргээх ажил;

-энгийн аргаар шахмал түлш үйлдвэрлэх, гар аргаар нүүрс олборлох, ой цэвэрлэн түлш бэлтгэх;

-нутаг дэвсгэрийг зүлэгжүүлэх, амралт, жуулчлалыг бүсийг тохижуулах;

-хоёрдогч түүхий эд, хаягдлыг цуглуулах, дахин боловсруулах;

-хөдөлмөрийн бусад боломжтой хэлбэрүүд.

ХОЁР.Нийтийг хамарсан ажилд тавих шаардлага

5.Нийтийг хамарсан ажлыг тодорхой төслийн үндсэн дээр зохион байгуулна.

6.Нийтийг хамарсан ажил нь ихээхэн хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаардахгүй /үндсэн хөрөнгө, тоног төхөөрөмж зэрэгт хөрөнгө зарцуулахгүй/ бөгөөд нийтийг хамарсан ажилд зарцуулбал зохих нийт хөрөнгийн 50-иас доошгүй хувь нь хөдөлмөрийн хөлсөнд зарцуулагдахаар байвал зохино.

7.Шаардлагатай тохиолдолд Засаг даргын Тамгын газар нь Хөдөлмөр зохицуулалтын албатай хамтран нийтийг хамарсан ажилд тавигдах нэмэлт шалгуур үзүүлэлтийг орон нутгийн Иргэдийн Хурлын Төлөөлөгчдийн байгууллагаар батлуулан хэрэглэх болно.

ГУРАВ.Нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулах

8.Нийтийг хамарсан ажлыг орон нутгийн Засаг даргын Тамгын газар Хөдөлмөр зохицуулалтын албаны оролцоотойгоор зохион байгуулна.

Шаардлагатай тохиолдолд нийтийг хамарсан ажлыг тухайн нутаг дэвсгэрийн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд өмчийн хэлбэрийг харгалзахгүйгээр санаачлан зохион байгуулж болно.

9.Орон нутгийн Иргэдийн Хурлын Төлөөлөгчдийн байгууллага, Засаг даргын Тамгын газар нь жил бүр Хөдөлмөр зохицуулалтын албаны оролцоотойгоор орон нутгийн хэрэгцээ, шаардлага, хөдөлмөр эрхлээгүй хүн

минхаа тоо, бүтцийг харгалзан тухайн онд зохион байгуулах нийтийг хамарсан ажлын хэмжээ, хэлбэрийг одорхойлно. Үүнийг үндэслэн нийтийг хамарсан ажил охион байгуулах тухай шийдвэр гарган, нийтийг хамарсан ажил зохион байгуулахаар ирүүлсэн төслүүдийг сонгон шалгаруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах рга хэмжээг авч, энэ талаар нийтэд мэдээлж байна.

10. Нийтийг хамарсан ажлыг аж ахуйн нэгж, байгууллага /цаашид "байгууллага" гэнэ/ зохион байгуулсан охиондолд нутаг дэвсгэрийн Хөдөлмөр зохицуулалтын алба нь нийтийг хамарсан ажилд оролцогчдын эрх ашгийг өрийн зүгээс хамгаалах, хяналт тавих зорилгоор нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулагч байгууллагатай эрээ байгуулж ажиллана.

11. Хөдөлмөр зохицуулалтын алба болон нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулагч байгууллагын хооронд айгуулах гэрээнд талуудын эдлэх эрх, хүлээх үүргийг одорхой зааж өгнө.

Гэрээнд нийтийг хамарсан ажил явуулах нөхцөл, инээр бий болгох ажлын байр буюу ажиллуулах нийт үний тоо, гүйцэтгэх ажлын шинж чанар, уг ажлыг вуулах газар, ажил эхлэх, дуусах хугацаа, ажилтны өдөлмөрийн хөлсний хэлбэр, хэмжээ, түүнийг олгох угацаа, нийтийг хамарсан ажилд шаардагдах зардал, эдгээрийг санхүүжүүлэх журам, эрүүл ахуй, хөдөлмөр амгааллын нөхцөлийг хангах шаардлага зэргийг тодорой тусгана.

Нийгмийн хамгаалал илүү шаардах буй болон ажил лоход хүндрэлтэй байгаа иргэдэд тусгай нөхцөл бүрүүлэх талаар гэрээнд зааж болно.

12. Хөдөлмөр зохицуулалтын алба нь нийтийг хамарсан ажлын талаар Хөдөлмөр зохицуулалтын албанд бүртгэлтэй үмүүст мэдээлэх, нийтийг хамарсан ажилд иргэдийг атан оролцуулах үүрэг гүйцэтгэнэ.

ДӨРӨВ. Нийтийг хамарсан ажилд оролцогч иргэдийн хөдөлмөрийн гэрээ, цалин хөлс, нийгмийн даатгал

13. Нийтийг хамарсан ажилд оролцох хүсэлтэй хүмүүийг Хөдөлмөр зохицуулалтын алба бүртгэж, тэднийг нийтийг хамарсан ажилд зохион байгуулалттайгаар ролцуулна.

Ажилгүйдлийн тэтгэмж авдаггүй болон 6 сараас дээш угацаагаар хөдөлмөр зохицуулалтын албанд бүртгэлтэй

байгаа ажилгүйчүүдийг нийтийг хамарсан ажилд тэргүү ээлжинд оролцуулна.

Хөдөлмөр зохицуулалтын алба нийтийг хамарсан ажилд иргэдийг оролцуулах үйлчилгээг үнэ төлбөргүй үзүүлнэ.

14.Иргэдийг нийтийг хамарсан ажилд зөвхөн тэдний зүгээс зөвшөөрсний үндсэн дээр оролцуулна.

Нийтийг хамарсан ажил зохион байгуулагч нь нийтийг хамарсан ажилд оролцох иргэнтэй тодорхой гэрээ байгуулна.

Нийтийг хамарсан ажилд оролцох иргэнтэй байгуула: гэрээнд ажиллах нийт хугацаа, ажил, амралтын цаг хөдөлмөрийн хөлсний хэлбэр, хэмжээ, түүнийг олго: хугацаа, гүйцэтгэх ажлын хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөл хөдөлмөр хамгааллын асуудал, талуудын харилцан хүлээ: үүрэг зэргийг тодорхой заасан байна.

15.Нийтийг хамарсан ажилд оролцогч иргэд Нийгмий: даатгалын тухай хуулийн дагуу нийгмийн даатгалы: шимтгэл төлнө. Орон нутгийн нийгмийн даатгалы: байгууллага шимтгэл төлсөн тухай баримтыг нь үндэслэ: нийтийг хамарсан ажилд оролцогчдын нийгмийн даатгалы: дэвтэрт бичилт хийж байна.

16.Нийтийг хамарсан ажилд оролцогчдод ажлы: гүйцэтгэлээр нь хөдөлмөрийн хөлс олгох боловч Засгий: газраас тогтоосон хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээ: багагүй байна.

Нийтийг хамарсан ажилд оролцогчдод хөдөлмөрий: хөлсийг нь өдөрт нь тооцон олгож болно.

17.Нийтийг хамарсан ажилд оролцогчдын хөдөлмөрий: аюулгүй ажиллагааг нийтийг хамарсан ажлыг зохион бай: гуулагч байгууллага бүрэн хариуцах бөгөөд нийтий: хамарсан ажилд оролцогчдод аюулгүй ажиллагаан: талаархи заавар зөвлөмжийг зохих журмын дагуу өгнө.

18.Ажилгүйдлийн тэтгэмж авч буй ажилгүй хүн ний: тийг хамарсан ажилд оролцох тохиолдолд түүний ав: байсан тэтгэмжийг түр зогсоон, нийтийг хамарсан ажи: дууссаны дараа ажилгүйдлийн тэтгэмжийг урьд тогтоогд: сон хэмжээгээр нь тэтгэмж авбал зохих үлдсэн хуга: цаанд нь үргэлжлүүлэн олгоно.

19.Иргэнийг ажилд авсан тухай нийтийг хамарса: ажлыг зохион байгуулагчаас Хөдөлмөр зохицуулалты: албанд бичгээр өгсөн мэдэгдэл нь түүний ажилгүйдлий: тэтгэмжийг түр зогсоох үндэслэл болно.

**ТАВ. Нийтийг хамарсан ажлын
санхүүжилт, бүртгэл, тайлан**

20. Нийтийг хамарсан ажлыг дараахь эх үүсвэрээс
инхүүжүүлнэ:

- а/улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө;
- б/гадаадны хандивлагч орон, олон улсын байгуул-
гын буцалтгүй тусламж, хандив;
- в/тусгай хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд зориулсан
тоод, гадаадны хөрөнгийн эх үүсвэр;
- г/тусгай зориулалтын сангуудын хөрөнгө;
- д/аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн хандив,
'сламж.

21. Хөдөлмөр зохицуулалтын алба нийтийг хамарсан
илд оролцогчдын бүртгэлийг хөтөлж, нийтийг хамарсан
олон үр дүнгийн тайланг нэгдсэн маягтын дагуу
иргана.

22. Нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулж байгаа
айдал, гүйцэтгэсэн ажлын үр дүн, төслийн хөрөнгийн
зориулалт, зарцуулалтын байдалд орон нутгийн Хөдөлмөр
зохицуулалтын алба холбогдох мэргэжлийн хяналтын
ибатай хамтран хяналт тавина.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар		Улаанбаатар
сарын 10-ны өдөр	Дугаар 90	хот

**Заавар, журамд нэмэлт,
өөрчлөлт оруулах тухай**

Архивын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 2 дахь
эсэгт заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас
УГТООХ нь:

1. Засгийн газрын 1995 оны 4 дүгээр сарын 12-ны
архивын 52 дугаар тогтоолоор баталсан "Төр, захиргааны
айгууллага, төрийн өмчийн аж ахуйн нэгж, байгуул-
гын архивын ажлын үндсэн заавар"-г "улсын архив"
эснийг "төрийн архив", "Улсын архивын хэрэг эрхлэх
цэр" гэснийг "Үндэсний архивын газар", "сан хөмрөг"
эснийг "хөмрөг" гэж тус тус өөрчлөн, мөн зааврын
1-г ". . . үнэмлэх. . ." гэсний дараа "тусгай тээгчид
идгалсан буюу санамжид байгаа баримт мэдээлэл" гэж

нэмж, 5-д "Тусгай төрлийн болон хувийн гаралта баримтыг эмхлэн цэгцлэх, хадгалах, ашиглах, . . ." гэ заасныг хэссугай.

2.Засгийн газрын 1995 оны 4 дүгээр сарын 12-н өдрийн 53 дугаар тогтоолоор баталсан "Албан хэрэ хөтлөлтийн үндсэн заавар"-т дор дурдсан агуулгата 83, 84, 85, 86, 87 дахь заалт болон 89 дэх заалтын дахь хэсэг, 92 дахь заалтын 2 дахь хэсгийг тус тус нэмсүгэй:

1/ "Дотоод баримт бичигтэй ажиллах журам

83.Дотоод баримт бичгийг тухайн байгууллагын хэмжээнд боловсруулан зохих журмын дагуу батлуул мөрдөнө. Дотоод баримт бичгийг боловсруулж мөрдө ажиллагаа нь төслийг зохиох, зөвшөөрүүлэх болон сана авах /шаардлагатай тохиолдолд/, баталгаажуулах, бүрт гэх, олшруулах, тараах, хяналтад авах ажилбаруудаа бүрдэнэ.

84.Захирамжлалын баримт бичгийг боловсруулан хол богдох саналыг авсны дараа түүний агуулга нь хуул тогтоомжид нийцэж байгаа эсэхийг хянуулахаар хуулий нэгж /зөвлөх/ болон байгууллагын даргад шилжүүлнэ. Баримт бичгийг баталгаажуулж, бүртгэсний дара байгууллагын зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжүүдэ танилцуулна. Шаардлагатай тохиолдолд бусад байгуул лагад тарааж болно.

85.Хуралдааны тэмдэглэлийг холбогдох албан тушаал тан зөвхөн танилцаж баталгаажуулна.

86.Баталгаажсан дотоод баримт бичигт шаардлагата тохиолдолд хяналтын карт хөтөлж холбогдох хавтас хэрэгт хадгална.

87.Дотоодын баримт бичгийг /тогтоол, тушаал захирамж, хуралдааны тэмдэглэл/ оны эхнээс 11 дүгээ хавсралтад үзүүлсэн маягтын дагуу бүртгэж тухай асуудлыг шийдвэрлэх ажилтанд шилжүүлнэ."

2/89 дэх заалтын 2 дахь хэсэг:

"Хэргийн гарчиг нь баримт бичгийн нэр төрөл, утг агуулга, зохиогч, харилцсан байдал, огноо, газар орныг илэрхийлсэн бөгөөд товч тодорхой байна."

3/92 дахь заалтын 2 дахь хэсэг:

"Хэрэг бүрдүүлэхдээ дараахь шаардлагыг хангаса байвал зохино. Үүнд:

-байнга болон түр хадгалах баримтыг тус тусад нь ангилнах

-тухайн хэргэг зөвхөн нэг ойм, бүрэн шийдвэрлэгдсэн, албан ёсоор бүрдүүлсэн.

баримтыг оруулах

-хэрэг дотор баримтыг он, сар, өдөр, дэс дугаар, ач холбогдол, агуулгыг харгалзан төрөлжүүлэх."

3."Албан хэрэг хөтлөлтийн үндсэн заавар"-ын 7, 10-ыг дор дурдсанаар тус тус өөрчлөн найруулсугай:

1/"7.Зохион байгуулалт-захирамжлалын баримт бичгийн бүрдлийг А4/297*210/, /210*297/, А5/210*148/ хэмжээний хуудсанд шаардлагын дагуу үйлдэнэ."

2/"10. Төрийн сүлд, соёмбо нь А4 хэмжээний хуудсанд /22*26/ мм-ийн, соёмбо билгэдэл тэмдэг /20*24/ мм-ийн, А5 хэмжээний хуудсанд сүлд нь /17*24/ мм-ийн, соёмбо билгэдэл тэмдэг /16*20/ мм-ийн хэмжээтэй байна.

Зохион байгуулалт-захирамжлалын баримт бичигт дараахь зүйлийг бичсэн байна. Үүнд:

- байгууллагын билгэдэл тэмдэг
- байгууллагын нэр
- баримт бичгийн нэр /албан бичгээс бусад баримт бичигт/
- огноо."

4."Албан хэрэг хөтлөлтийн үндсэн заавар"-ын 4-т ". . . Хууль зүйн яамны харьяа Улсын архивын хэрэг эрхлэх газар. . ." гэснийг "Засгийн газрын агентлаг-Үндэсний архивын газар" гэж, мөн зааврын 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94 дэх заалтын дугаарыг 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99 гэж тус тус өөрчилсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Хууль зүйн сайд

С.БАТЧУЛУУН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар
сарын 10-ны өдөр

Дугаар 91

Улаанбаатар
хот

Ерөнхий боловсролын сургуулийн
нэг сурагчид ногдох хувьсах
зардлын хэмжээ тогтоох тухай

Боловсролын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Нэг суралцагчид ердийн сургалтаар ерөнхий боловсрол эзэмшүүлэхэд ногдох хувьсах зардлын хэмжээг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлийн боломж сурагчдын дотуур байрны цахилгаан, дулаан, ус, тээврийн зардлыг тухайн сургуулийн байршил, хэв шинжийг харгалзан төсвөөс санхүүжүүлж байсугай.

3. Нэг сурагчид ерөнхий боловсрол эзэмшүүлэхэд ногдох хувьсах зардлын хэмжээг үндэслэн сургуулийн төсвийн төлөвлөгөөг боловсруулж байхыг ерөнхий боловсролын сургуулийн захирал нарт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Гэгээрлийн сайд

Ч.САЙХАНБИЛЭГ

Сангийн сайд

В.БАТБАЯР

нэг. СУУЦЛАГЧИД КРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛ ЭЗЭМЖҮҮЛЭХЭД
БОГДОХ ХУВЬСАХ ЗАРДЛЫН ХЭНЖЭЭ

№	Аймаг, хотын нэр	Ердийн сургалттай ангиудад /доторгоор/				Хувьсах зардалд цалингийн эзлэх хувийн жин			
		Бага ангиудад	Дунд ангиудад	Ахлах ангиудад	Бага ангиудад	Дунд ангиудад	Ахлах ангиудад	Ахлах ангиудад	
1	Архангай аймаг	41880	51007	57227	81,4	82,1	79,1	79,1	
2	Баян-өлгий аймаг	43022	52149	58369	79,2	80,3	77,6	77,6	
3	Баянхонгор аймаг	42152	51279	57499	80,9	81,7	78,8	78,8	
4	Булган аймаг	41880	51007	57227	81,4	82,1	79,1	79,1	
5	Говь-алтай аймаг	42606	51733	57953	80,0	81,0	78,1	78,1	
6	Дорноговь аймаг	41930	51057	57277	81,3	82,1	79,1	79,1	
7	Дорнод аймаг	42152	51279	57499	80,9	81,7	78,8	78,8	
8	Дундговь аймаг	41536	50663	56883	82,1	82,7	79,6	79,6	
9	Завхан аймаг	42606	51733	57953	80,0	81,0	78,1	78,1	
10	Өвөрхангай аймаг	41536	50663	56883	82,1	82,7	79,6	79,6	
11	Өмнөговь аймаг	42102	51229	57449	81,0	81,8	78,8	78,8	
12	Сүхбаатар аймаг	42152	51279	57499	80,9	81,7	78,8	78,8	
13	Сэлэнгэ аймаг	41600	50727	56947	81,9	82,6	79,5	79,5	
14	Төв аймаг	41347	50474	56694	82,4	83,0	79,9	79,9	
15	Увс аймаг	42922	52049	58269	79,4	80,5	77,7	77,7	
16	Ховд аймаг	42922	52049	58269	79,4	80,5	77,7	77,7	
17	Хөвсгөл аймаг	42188	51315	57535	80,8	81,6	78,7	78,7	
18	Хэнтий аймаг	41758	50885	57105	81,6	82,3	79,3	79,3	
19	Дархан-уул аймаг	41455	50582	56802	82,2	82,8	79,7	79,7	
20	Улаанбаатар хот	40358	49485	55705	84,5	84,7	81,3	81,3	
21	Орхон аймаг	41563	50690	56910	82,0	82,7	79,6	79,6	
22	Говь-сүмбэр аймаг	41419	50546	56766	82,3	82,9	79,8	79,8	

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар
сарын 10-ны өдөр Дугаар 92

Улаанбаатар
хот

**Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх
сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй
адилтгах орлогын дээд хэмжээг
шинэчлэн тогтоох тухай**

Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ нь:**

1. Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 1,2 дахь хэсэгт заасан хувь хэмжээгээ даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дээд хэмжээг тухайн үеийн сарын хөдөлмөрийн хөлсний доо хэмжээг 10 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцүү байхаа тогтоож, 1998 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдөхийг Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд Ш.Батбаярт даалгасугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх, тэтгэвэр тэтгэмж тогтоолго сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дээд хэмжээ тогтоох тухай" Засгийн газрын 1996 оны дүгээр сарын 16-ны өдрийн 80 дугаар тогтоолын дүгээр заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Эрүүл мэнд, нийгмийн
хамгааллын сайд

Ш.БАТБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

998 оны 6 дугаар
арын 10-нм өдөр

Дугаар 94

Улаанбаатар
хот

Төрийн эмчийн төлөөллийг
хэрэгжүүлэх тухай

Төрийн болон орон нутгийн эмчийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 6 болон 21 дүгээр зүйлийг үндэслэн Ингол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Засгийн газар хоорондын хоёр бууу олон талын элэлцээрийн дагуу байгуулагдсан хамтарсан үйлдвэрүүдийн зөвлөл болон удирдах байгууллагад төрийн эмчийн элөөллийг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий төрийн эмчийн элөөлөгчийг томилж, түүний үйл ажиллагаанд хяналт ивэж ажиллахыг Төрийн эмчийн хороонд дарга Энхболдод даалгасугай.

2. Хамтарсан үйлдвэрүүдийн Монголын талын хувь элэлцээг хувьчлах бэлтгэл ажлыг Иргэний хууль, Төрийн олон орон нутгийн эмчийн тухай хууль болон Төрийн эмчийн тухай 1997-2000 онд хувьчлах хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулан явуулж байхыг Төрийн эмчийн хороонд дарга Энхболдод үүрэг болгосугай.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Төрийн эмчийн төлөөллийн тухай" Засгийн газрын 1996 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн 267 дугаар тогтоол, "Инголчехосносахметалл" үйлдвэрийн зөвлөлийн Инголын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг батлах тухай" Засгийн газрын 1997 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 95 дугаар тогтоолын 1 дүгээр зүйл, "Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг нэвчлэн батлах тухай" Засгийн газрын 1998 оны 2 дугаар сарын 18-ны өдрийн 19 дүгээр тогтоол, "Тогтоолын хавсралтад нэмэлт оруулах тухай" Засгийн газрын 1998 оны 2 дугаар сарын 20-ны өдрийн 23 дугаар тогтоол, "Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай" Засгийн газрын 1998 оны 5 дугаар сарын 6-ны өдрийн 69 дүгээр тогтоолыг тус тус хүчингүй болсонд оюусугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

Сангийн сайд

В.БАТБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар
сарын 17-ны өдөр

Дугаар 95

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 34 дүгээ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлсэ иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах журам" ыг хавсралтаар баталсугай.

2. Энэ журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахы Байгаль орчин сайд С.Баярцогт, аймаг, нийслэлий Засаг дарга нарт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Байгаль орчин сайд

С.БАЯРЦОГТ

Засгийн газрын 1998 оны 9
дугаар тогтоолын хавсрал

**БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ХАЛГҮЙ ТЕХНОЛОГИ
НЭВТРҮҮЛСЭН ИРГЭН, АЖ АХУЙН НЭГЖ,
БАЙГУУЛЛАГЫГ УРАМШУУЛАХ ЖУРАМ**

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1. Байгаль орчныг хамгаалах, түүний баялгийг зохис той ашиглах, нөхөн сэргээх, байгаль орчинд үзүүлэ хортой нөлөөлөл, бохирдлыг багасгахад чиглэсэн үй ажиллагаа явуулж, байгаль орчинд халгүй, хоргүй бохирдолгүй, хаягдалгүй технологи /цаашид "халгү технологи" гэнэ/ нэвтрүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагыг урамшуулахад энэ журмыг дагаж мөрдөнө.

2. Байгаль орчинд халгүй технологи гэдэгт хүрээлэ байгаа орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг үр дагава учруулахгүй, орчиндоо хоргүй, бохирдол багатай хаягдалгүй байх чадвартай үйлдвэрлэл, үйлчилгээни бүхий л төрөл, хэлбэр хамаарна.

ХОЁР. Урамшууллын шалгуур үзүүлэлт

3. Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлсэн эн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулахад идэвхлэл, үйлчилгээний болон бүтээгдэхүүний дараахь үүлэлтийг шалгуур болгоно:

1/ үйлдвэрлэлийн хувьд:

а/байгалийн баялгийн иж бүрэн ашиглалт;

б/түүхий эд, эрчим хүчний хэмнэлт, бохирдол, илдмг багасгах, арилгах чиглэлээр хийсэн техникийн шинэчлэлийн үр дүн;

в/үйлдвэрлэл, үйлчилгээний дамжлага бүрт үүсч юх бохирдол, хаягдлыг багасгах, арилгах чиглэлээр ісэн технологийн оновчтой шийдлийн үр дүн, эцсийн ажлагаас гарах хаягдал /шингэн, хийн болон хатуу/- тоо, хэмжээг, эсвэл хаягдал доторхи хорт бодисын гуламжийг эрс бууруулсан байдал;

г/хаягдлыг эргүүлж ашиглах, дахин боловсруулах инологи нэвтрүүлсэн, эсвэл ийм технологи гаднаас /улснаас гарсан үр дүн.

2/үйлчилгээний хувьд:

а/байгаль орчинд халгүй бүтээгдэхүүн хэрэглэж, ийм хүч, материалын хэмнэлт гаргасан;

б/хаягдал нь байгаль орчинд аль болох халгүй іхаар хог хаягдлын менежментийг сайжруулан үйлчилнээс гарах хаягдлыг эрс бууруулсан.

3/Бүтээгдэхүүний хувьд:

а/түүхий эдийг олборлох, боловсруулах, хэрэглэх, идвэрлэлийн хаягдлыг зайлуулах, дахин ашиглах болон сээгдэхүүн үйлдвэрлэх технологийн бүх дамжлагад ігаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, ілгах асуудлыг тухайн бүтээгдэхүүний дизайн, түүіг үйлдвэрлэх технологитой уялдуулан өөрчлөх замаар ідвэрлэсэн байдал, үр дүн;

б/бусад ижил төстэй технологитой харьцуулахад ігальн бүтээгдэхүүн нь үйлдвэрлэлийн хаягдал бага ігадаг, удаан эдэлгээтэй, засах сэдбэх боломжтой, іт бодис агуулсан материалаар хийгдээгүй байх.

4. Энэ журмын 3 дугаар зүйлд заасан шалгуураар ідвэрлэл, үйлчилгээний болон бүтээгдэхүүний байгаль іинд халгүй технологи нэвтрүүлсэн үр дүнг тооцохдоо ілоги-эдийн засгийн ач холбогдол, цар хүрээ, өгөөж, ігаль орчны менежментийн хөтөлбөр, түүний хэрэгжилт іг нэмэлт үзүүлэлтийг ашиглана.

5. Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлсэн шалгуур үзүүлэлтүүд нь тухайн баялгийн болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний онцлогоос шалтгаалан өөр өөр бай болно.

6. Тухайн баялгийн болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний онцлогтой уялдуулан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлсний үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг байгаль орчин асуудлыг эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

ГУРАВ. Урамшууллын хэлбэр

7. Энэ журамд заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан тус бүр хоёр хүртэл иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бүтээгдэхүүнийг шалгаруулж, дор дурдсанаа урамшуулна:

а/иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг "Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлэгч" гэрчилгээгээр;

б/бүтээгдэхүүнийг "Байгаль орчинд халгүй бүтээгдэхүүн" гэрчилгээгээр.

8. "Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлэгч" "Байгаль орчинд халгүй бүтээгдэхүүн" гэрчилгээ олгосныг Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлэгчийг сонгон шалгаруулах комиссын санал, дүгнэлтийг үндэслэн Байгаль орчин сайд гаргана.

9. Байгаль орчин сайдын тушаалаар байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлэгчийг сонгон шалгаруулах комиссыг томилж, гэрчилгээний загварыг батална.

10. Энэ журмын 7 дугаар зүйлд заасан гэрчилгээ авсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлсэн арга, технологийг гадаад, дотоодын зах зээлийн орчинд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр сурталчилна.

11. Энэ журмын дагуу гэрчилгээ авсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хүсэлт гаргавал гадаад дотоодоос хөрөнгө оруулалтын зориулалтаар зээл, тусламж авахад нь дэмжлэг үзүүлэх чиглэл баримтална.

12. Энэ журамд заасан шалгуур үзүүлэлтийг 2-оос дээш удаа хангасан аж ахуйн нэгж, байгууллагын байгаль орчин олон улсын шагналд Байгаль орчин яамнаас нэр дэвшүүлж болно.

ДӨРӨВ. Урамшуулах ажлын зохсон байгуулалт

13. Энэ журамд заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан

Тухай материалыг дор дурдсан хугацаанд хүлээн авна:
а/иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын материалыг
ин бүрийн 3 дугаар улиралд багтаан аймаг, нийслэлийн
исаг даргын Тамгын газар;

б/аймаг, нийслэлээс сонгон шалгаруулсан материалыг
ийгаль орчин яам жил бүрийн 10 дугаар сард багтаан.

14.Энэ хурмын 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу томигдсон комисс жил бүрийн 11 дүгээр сард багтаан аймаг, нийслэл, яамлаас ирүүлсэн материалд хяналт ижилгээ хийж санал, дүгнэлтээ Байгаль орчин яаманд дуулах бөгөөд тэр нь шийдвэр гаргах үндэслэл болно.

15.Байгаль орчинд халгүй технологи нэвтрүүлж, алгарсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын ижилгээг Байгаль орчин сайд жил бүрийн 12 дугаар сарын 31-нд гардуулна.

16.Сонгон шалгаруулалтад орох материал нь дараахь ширмт бичгээс бүрдэнэ:

а/иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын өргөдөл буюу яаман бичиг;

б/тухайн технологи, бүтээгдэхүүний нарийвчилсан дорхойлолт, хүрсэн үр дүнгийн харьцуулсан үзүүлэлт;

в/аймаг, нийслэл, холбогдох яамдын, эсвэл аль нэгийг нь санал, дүгнэлт.

17.Комиссоос оруулсан материал, санал, дүгнэлтэд сардлагатай гэж үзвэл Байгаль орчин яам мөргөжлийн байгууллагаар магадлан ижилгээ хийлгэж болно.

18.Энэ хурмын дагуу олгох урамшуулалтай холбогдсон эрдийг Байгаль хамгаалах сангаас гаргана.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр

Дугаар 96

Улаанбаатар хот

**Мал аж ахуйн шилдэг бизнес-
менуүүдийн чуулга уулзалт
зохион байгуулах тухай**

Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны мэтөлбөрт мал аж ахуйн талаар дэвшүүлсэн зорилтыг эрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ИГТООХ нь:

1.Мал аж ахуйн шилдэг бизнесменуүүдийн Улсын ихдугаар чуулга уулзалтыг 1998 оны 10 дугаар сарын

23-25-нд Улаанбаатар хотод зохион байгуулах нь зүйтэй гэж үзсүгэй.

2.Чуулга уулзалт зохион байгуулах бэлтгэл ажлыг төлөвлөгөөтэйгээр сайтар хангах, шаардагдах зардлын тооцоог нарийвчлан гаргаж батлуулж ажиллахыг Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайд Н.Алтанхуягт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд	Ц.ЭЛЭЭГДОРЖ
Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайд	Н.АЛТАНХУЯГ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр	Дугаар 100	Улаанбаатар хот
------------------------------------	------------	-----------------

Газар эзэмжүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар эзэмжүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.Төрийн өмчийн газрыг Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад эзэмжүүлэх хугацааны доод хязгаарыг 15 жилээс багагүй байхаар тогтоосугай.

2.Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад олгох "Газар эзэмших гэрчилгээ"-ний загварыг хавсралтын ёсоор баталсугай.

3.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нэрт даалгах нь:

а/Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын ашиглаж байгаа газрыг хуулийн дагуу эзэмжүүлэх, урьд онуудад олгосон газар эзэмшлийн гэрээ, гэрчилгээг хянаж цэгцлэх замаар энэ тогтоолыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулсугай;

б/газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг нийтэд сурталчлах, мэдээлэх арга хэмжээг байнга авч байсугай;

в/аймаг, нийслэлийн газрын ерөнхий даамлыг газрын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагатай, сум, дүүргийн газрын даамлыг аймаг, нийслэлийн газрын алба, албан тушаалтантай зөвшилцсөний үндсэн дээр

томилгох, өөрчлөх тогтолцоог энэ оноос хэвшүүлж, газрын асуудал хариуцсан ажилтнуудыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах, мэргэжүүлэн дадлагажуулах арга хэмжээ авсугай.

4. Байгаль орчим сайд С.Баярцогт, Сангийн сайд Б.Батбаяр нарт даалгах нь:

а/"Газар эзэмших гэрчилгээ"-г 1998 оны 6 дугаар сард багтаан хэвлүүлж, нутгийн захиргаадад хүргүүлэх, энэ арга хэмжээнд шаардагдах зардлыг санхүүжүүлэх арга хэмжээ авсугай;

б/"Газар эзэмших гэрчилгээ"-ний үнэлгээг 1998 оны 7 дугаар сард багтаан нэг мөр болгон батлан гаргаж, мөрдүүлэх арга хэмжээ авсугай.

5. "Ногоон хувьсгал" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхлэх зориулалтаар иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын шинээр эзэмших газрын хэмжээг 2,0 хүртэл га байхаар зохицуулахыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт зөвшөөрсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Байгаль орчим сайд

С.БАЯРЦОГТ

**ЭНЭ ГЭГЭЙН ЗЭВШЭЭ
ДЭВЭЭ**

Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа
Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа
Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа

ХУВИЙН ХУВИЙН ХУВИЙН

Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа

Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа

Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа

Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа

Энэ гэгэйн зөвхөн нэг хувьцаа бүхий
Хувьцаа эзэмшүүлэгчид төлөгдөх
хувьцааны хувьцаа бүхий хувьцаа

**МОНГОЛ УЛС
ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН
ЭСЭГЛИЙНЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ**

МОНГОЛ УЛСЫН ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН ГАЗАР ЭЗЭМШЭЭГЭЙН ХИШИМЭЭГ ДЭВЭЭ

Улсын бүртгэлд оруулсан өөрчлөлтийн тухай
мдэглэл.....
.....
.....
.....

Өөрчлөлтийг бүртгэсэн албан тушаалтан

.....
/албан тушаал/

Тамга

.....
/овог, нэр/

199 .. онд сарыннд өдөр

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 17-ны өдөр

Дугаар 102

Улаанбаатар
хот

Зөвлөл байгуулах тухай

Гадаад орон, олон улсын байгууллагуудтай худалдаа эдийн засгийн талаар харилцах хамтын ажиллагаан зохицуулалтыг сайжруулах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ нь:**

1. Гадаадын хөгжлийн албан ёсны тусламжийг ү дүнтэй ашиглах, хөрөнгө оруулалтыг хөхиүлэн дэмжих хувийн хөрөнгө оруулалтын таатай орчин бүрдүүлэх үй ажиллагааг уялдуулан зохицуулах үүрэг бүхий "Гадаадн хөрөнгө оруулалт, зээл тусламжийг зохицуулах Зөвлөл байгуулсугай.

2. "Гадаадн хөрөнгө оруулалт, зээл тусламжий зохицуулах Зөвлөл"-ийн ажиллах журмыг хавсралтн ёсоор баталсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Гадаад харилцааны сайд

Р.АМАРЖАРГАЛ

Засгийн газрын 1998 оны 10
дугаар тогтоолн хавсрал

**"ГАДААДН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ЗЭЭЛ
ТУСЛАМЖИЙГ ЗОХИЦУУЛАХ ЗӨВЛӨЛ"-ИЙН
АЖИЛЛАХ ЖУРАМ**

НЭГ. Ерөнхий зүйл

1. Гадаадн хандивлагч орнууд, олон улсын байгуул лагуудаас Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар үзүүл буй хөгжлийн албан ёсны тусламжийг үр дүнтэй ашиглах хөрөнгө оруулалтыг хөхиүлэн дэмжих, гадаадн зээл тусламж, хөрөнгө оруулалтын талаархи үйл ажиллагаа уялдуулан зохицуулагч нь "Гадаадн хөрөнгө оруулалт зээл тусламжийг зохицуулах Зөвлөл" /цаашид "Зөвлөл гэх/ байна.

2. Зөвлөлийг Монгол Улсын Гадаад харилцааны сайд хгүүлнэ.
3. Зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг Гадаад харилцааны г гүйцэтгэнэ.
4. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд Монгол Улсын Засгийн ирмн гишүүд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын лга байна.

ХОЁР. Зөвлөлийн эрх, үүрэг

5. Зөвлөл нь дор дурдсан бүрэн эрхтэй байна:
- а/ Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар гадаад, соод хөрөнгийн эх үүсвэрээс санхүүжигдэх төсөл, та хэмжээний тухай болон шаардлагатай гэж үзсэн ад асуудлуудаар санал, дүгнэлт гаргана. Зөвлөл нь лшгүй шаардлагатай гэж үзвэл тухайн асуудлыг гийн газрын хуралдааны дэгийн дагуу Засгийн газрын алдаанд оруулж шийдвэрлүүлэх;
 - б/ үндэсний болон бүс, орон нутгийн хөгжил, мөн ичлэн хөрөнгө оруулалтын орчинтой холбогдсон эдийн гийн гадаад харилцааны асуудлуудыг хэлэлцэх;
 - в/ гадаадны хөрөнгө оруулалт, зөөл тусламжтай богдсон асуудлаар хууль болон бусад шийдвэрийн зөл, хууль, тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ай саналын төслийг авч хэлэлцэх;
 - г/ гадаад ормн Засгийн газар болон олон улсн йгууллагатай эдийн засаг, хөгжлийн талаар хамтран ллах зарчмын асуудлуудыг хэлэлцэх;
 - д/ эдийн засгийн хөгжилд хөрөнгө оруулалтын хэрэг- э шаардлага, өр, зөөлийн удирдлага, гадаадны зөнгө оруулалт, гадаадны зөөл, тусламжийн хөтөлбөр, цээрийн хэрэгжилт, хүрсэн үр дүн зэрэг асуудлаар гийн газрын байгууллагууд болон төрийн бус йгууллагуудын тайлан, мэдээллийг сонсож, дүгнэлт ггах.

ГУРАВ. Зөвлөлийн үйл ажиллагаа

6. Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь злөлийн хурал болно. Зөвлөлийн хурлыг Зөвлөлийн гмн шийдвэрээр тухай бүр зарлан хуралдуулна.
7. Хуралд Зөвлөлийн гишүүдээс гадна хэлэлцэж буй /удал хариуцсан бусад албан тушаалтан оролцоно.
8. Зөвлөлийн хуралд Ерөнхий сайд тааллаараа элцоно.

9. Зөвлөлийн гишүүд хуралд асуудал оруулах эрхтэй
10. Хэлэлцэх асуудлын төслийг холбогдох мэдээллийг хамт зөвлөлийн ажлын алба Зөвлөлийн гишүүдт урьдчилан тарааж хуралд танилцуулна.

11. Хэлэлцэж буй асуудлаар эцсийн шийдвэрийг тухай хуралд оролцсон зөвлөлийн гишүүдийн нийтийн зөвлөлөг гаргана.

12. Зөвлөлийн шийдвэр нь зөвлөмж, протоколь хэлбэртэй байж болно.

ДӨРӨВ. Зөвлөлийн ажлын алба

13. Зөвлөлийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг Гадаа харилцааны яам зохицуулах бөгөөд Зөвлөлийн ажил хариуцсан нарийн бичгийн даргатай байна.

14. Зөвлөл нь ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалт, журмыг баталж мөрдүүлнэ.

ТАВ. Бусад

15. Зөвлөлийн хурлын шийдвэрийн биелэлтийн явца ажлын алба хяналт тавина.

16. Зөвлөлийн үйл ажиллагаатай холбогдон гара санхүүгийн зардлыг Гадаад харилцааны яамны жил бүрийн төсөвт тусгана.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар Улаанбаатар
сарын 23-ны өдөр Дугаар 103 хот

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ НЬ:

1. "Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээх хөтөлбөр"-ийг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Энэхүү хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохио байгуулж, биелэлтийг жил бүрийн эцэст Засгийн газар танилцуулж байхыг Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайн Н.Алтанхуягт даалгасугай.

3.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх талаар тодорхой арга эмжээ авч ажиллахыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга irt үүрэг болгосугай.

4.Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд техникийн шинэчлэл хийх, шинэ технологи нэвтрүүлэх арга хэмжээг идаад, дотоодын зээл, тусламжийн хөрөнгө болон жил илийн төсөвт тусган хэрэгжүүлэхийг Сангийн сайд .Батбаяр, Гадаад харилцааны сайд Р.Амаржаргал нарт иалгасугай.

5.Газар тариалангийн газрын төлбөрөөс орох орлогын) хүртэл хувийг атарсан газрыг нөхөн сэргээх арга эмжээнд зориулан зарцуулж байхыг бүх шатны Засаг ирга нарт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛЭЭГДОРЖ

Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайд

Н.АЛТАНХУЯГ

Засгийн газрын 1998 оны 103
дугаар тогтоолын хавсралт

ГАЗАР ТАРИАЛАНГИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ СЭРГЭЭХ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн
өнөөгийн байдал

Манай орны эдийн засаг зах зээлийн тогтолцоонд илжих төсвийн татаас, хөнгөлөлттэй зээл тусламж игссоноор газар тариалангийн үйлдвэрлэл сүүлийн 7 ил дараалан унаж, нийт эргэлтийн талбайн 50 орчим нь ашиглагдахгүй болж, хүн амын хэрэгцээт гурил, имс, хүнсний ногооны 50 хүртэл хувийг хангах төдийд ирлээ. Зөвхөн 1997 онд газар тариалангийн үйлдвэр- илийн уналт зогсох хандлага гарч 1996 оныхоос үр ириань үйлдвэрлэл 8.9 хувиар, төмснийх 14 хувиар, инсний ногооных 32 хувиар өслөө.

Энэ салбарт машин техник хуучирсан, бордоо, ирбицид хэрэглэхгүй болсон, үрийн чанар муудсан ирэг үйлдвэрлэлийн уналтад нөлөөлж байгаа хүчин зүйл ион байна. Хамгийн гол нь тухайн салбарыг зах зээлд ирэн иилжүүлэх талаар төрийн бодлого цогцолбор болж идаагүй байна. Урьд жилүүдэд Засгийн газраас тус илбарын уналтыг зогсоох зарим арга хэмжээ авч улсын

төсөв, банкны зээлээр дэмжсэн боловч үр дүнд хүрсэнгүй, уналт нь үргэлжилж, өр авлага улам нэмэгдсэн байна. Газар тариалангийн бүтээгдэхүүний үнийг удаа хугацааны туршид хатуу тогтоон барьж байсан нь сай ажилласан компанийн ашиг орлогод ч муугаар нөлөөл байв.

Газар тариалангийн аж ахуйнуудыг үндсэндээ хувьцаат компанийн хэлбэрээр хувьчилсан боловч хувьцаа эзэмшигчид үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, шийдвэр гаргахад оролцох байдал хангалтгүй гүйцэтгэх захирлын гарт эрх мэдэл төвлөрсөн, түүнтэй хариуцлага тооцох механизмгүй байснаас ихээхэн өм хөрөнгө үрэгдэж, газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүү ажиллах чадваргүй болов.

Газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүүдийн төрийн өмчид ногдох хэсгийн хувьчлалыг удаашруулж, үнэ цаасны хоёр дахь зах зээл нээх хугацааг сунжруулснаас болж хувьцаа төвлөрч өмч эзэнтэй болох үйл явц зогсонги байдалд орж, улмаар өртөг зардлыг багасгах өмч хөрөнгийг үр дүнтэй ашиглахад сөргөөр нөлөөлөв. Аж ахуй эрхлэгчид зах зээлийн шинэ нөхцөлд үр ашигтай ажиллах импорттой өрсөлдөхийн тулд бизнес, санхүүгийн менежмент, маркетингийн мэдлэг чадварт суралца талаар идэвхтэй ажилласангүй.

Дампуурлын байдалд орсон аж ахуйнуудыг босгох гэж улсын төсөв, банкны ихээхэн хэмжээний хөрөнгө, зээл зарцуулагдсан ч нэгэнт зах зээлийн суурь харилцаа тогтолцоо бүрдээгүй учир энэ нь цогцолбор болж чадаагүй, авсан арга хэмжээ нь мэдэгдэхүйц үр дүнд хүргэсэнгүй. Шинэтгэл хийгдээгүйгээс газрын ашиглалт нь муу, түүнд зах зээлийн харилцаа хөгжих чадаагүй байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго

Монгол улсын Засгийн газрын үйл ажиллагаанд хөтөлбөрт гурил, гол нэрийн хүнсний ногооны хэрэгцээ дотоодын үйлдвэрлэлээр хангахаар заасан бодлогын хүрээнд тариалан эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдийн төрийн өмчид ногдох хэсгийг хувьчилж дуусгах, тариалангийн газрын харилцааг шинэчлэх, газар тариаланд гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдын сонирхлыг татах нөхцлийг бий болгох үндсэн дээр үр, техник шинэчлэх, экологийн тэнцвэрийг хадгалж, хөрсний эвдрэлээс хамгаалах, хөрсөнд чийг, шим тэжээлийн бодис хуримтлуулах, нэгж

лбайн ургацыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр технологийн ажилтэт арга нэвтрүүлэх бодлого баримтлах, түүнийг рөөс бүхий л аргаар дэмжих, гадаадын зээл, туслам-ийн хөрөнгийг энэ арга хэмжээнд ашиглах замаар вийн хэвшлийн байр суурийг бэхжүүлэх, үйлдвэрлэгчид зар тариалангийн үйлдвэрлэлээ бие даан, үр ашигтай уулах зах зээлийн эдийн засгийн чөлөөт өрсөлдөөн хий орчинг бүрдүүлэн, тус салбарыг зах зээлд бүрэн лхүүлж, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээхэд төлбөрийн зорилго оршино.

Гурав. Хэрэгжүүлэх үе шат

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээн хөгжүүлэх уудлыг Монгол орн тогтвортой хөгжлийн үе шат рийн зорилттой уялдуулан уян хатан хэрэгжүүлнэ.

1. Эхний үе шат 1998-2000 он. Энэ үе шатн хүрээнд зар тариалангийн салбарт хувьчлал, бүтцийн рчлөлтийг дуусгах, тариалангийн газрын тооллого уулж, бүртгэлийг шинэчлэх, газрын шинэтгэлийн эрх йн суурь харилцааг бүрдүүлэх арга хэмжээг хэрэг-үлнэ. Хураан авсан улаан буудайн борлуулалтыг талгаажуулах асуудлыг зах зээлийн зарчимд нийцүүлэн йдвэрлэх чиглэл баримтлана. Техник, үр шинэчлэх, рсийг элэгдлээс хамгаалах, түүний үржил шимийг залуулах чиглэлээр дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж лэх замаар газар тариалангийн бүтээгдэхүүний дотоо-н үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэн импортыг багасгана.

2. Хоёрдугаар үе шат 2001-2005 он. Энэ үе шатн рээнд газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлж, агийг дээшлүүлэх, улмаар гурил, гол нөрийн нсний ногооны хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр нгах зорилтыг хэрэгжүүлнэ.

Дөрөв. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээх талаар Засгийн газраас авч хялуулах арга хэмжээ

1. Газар тариалангийн салбарт хийх бүтцийн өөрчлөлт:

а) Газар тариалангийн ах ахуйн нэгжүүд болон рилин үйлдвэрүүдийн төрийн өмчид ногдох хэсгийг 98 онд багтаан үндсэнд нь хувьчилж дуусгана.

б) Газар тариалангийн салбарын мэргэжилтэн, мэргэ-лтэй ажилчид, механикжуулагчид, тариалан эрх-гчдийг бэлтгэх, давтан сургах, туршлага судлуулах,

мэдээллээр хангах, зөвлөлгөө өгөх чиглэлээр дотоод гадаадны холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгжтэ хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, сургалт нэвтрүүлэлтий албыг бэхжүүлнэ.

в) Фермерийн болон хоршооллын аж ахуйн хэлбэрийг түлхүү хөгжүүлэх, гадаад орнуудын туршлагыг судлах фермерүүдийн шууд харилцаа, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

г) Газар тариалангийн бүтээгдэхүүний хадгалалт борлуулалтад зуучлах аж ахуй дундын болон бие даасаа аж ахуйн нэгжүүдийг үүсгэн байгуулж ажиллуулахыг дэмжинэ.

д) Таримал ургамлын үрийн бодлого, газар тариалангийн даатгалын болон газрын харилцааг шинэчлэх зэрэг эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгоно.

е) Импортын гурвал, төмс, хүнсний ногооны чанар эрүүл ахуй, стандартад тавих хяналтыг чангатгаж, эн чиглэлийн мэргэжлийн албадыг бэхжүүлнэ.

2. Газар тариалангийн салбарт төрөөс үзүүлэх санхүү, татварын дэмжлэг:

а) Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд 50 хүртэл хувийн орлогын татварын хөнгөлөлт үзүүлэх бодлогыг үргэлжлүүлэн явуулна;

б) Газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүүдийн эрсдэлн багасгах, бүтээгдэхүүний борлуулалтыг баталгаажуул зорилгоор борлуулалтгүй улаан буудайг тэдний авч ажиллагааг хангахуйц үнээр худалдан авах тогтолцоо бий болгох, буудай худалдан авах, борлуулах аж ахуй нэгж байгуулж ажиллуулахад дэмжлэг үзүүлнэ;

в) "Ногоон хувьсгал" хөтөлбөрт заасны дагуу сургалт, сурталчилгааны агро парк байгуулах, бага оёр техник төхөөрөмж, гар багаж хэрэгсэл, сайн чанар үрээр хангах арга хэмжээнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ;

г) Үрийн эрдэм шинжилгээний байгууллагуудыг тэнхээр хангах болон бордоо, гербицид дотооддоо үйлдвэрлэх төсөлд шалгарсан аж ахуйн нэгжүүдэд хөрөн оруулалтын хөнгөлөлттэй зээл олгоно;

д) Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг дэмжихэд үзүүл гадаадны зээл тусламжийг нэмэгдүүлэх талаар идэвхт бодлого явуулна;

е) Гадаад орноос үзүүлж байгаа хүнсний будалтгүй тусламжийн орлогыг аль болохоор газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг дэмжихэд чиглүүлнэ;

ж) Газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүүд бонд, үнэмцээс гаргах зэргээр хөрөнгө санхүүгийнхээ чадварыг

эмэгдүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа, сургалт, урталчилгааг эрчимжүүлнэ;

э) Дотоодын үйлдвэрлэлийн хэмжээ, инфляцийн түвшинг аргалзан эрэлт нийлүүлэлтийн зохицуулалтыг тухайн айд нь судалж шийдвэрлэнэ.

3. Тариалангийн газрын харилцааг шинэчлэх:

а) Тариалангийн газрын тооллого явуулж, бүртгэлийг шинэчлэх, түүний ашиглалтыг сайжруулах арга хэмжээг ач төлбөрийн хэмжээг шинэчлэн тогтоож мөрдүүлнэ;

б) Газрын шинэтгэлтэй холбогдох эрх зүйн суурь арилцааг бүрдүүлэх асуудлыг шийдүүлнэ;

в) Тариалангийн талбайг бүртгэлжүүлэн, түүний хянан агаалгаа, үнэлгээний системийг шинээр гарган мөрдүүлж, тариалангийн газрын кадастрыг зохион байгуулна;

г) Атарсан газар, үржил шим нь муудсан талбайг эргээн ашиглах, төлөв байдлыг нь сайжруулах, явуулах, ургамалжуулах зэрэг арга хэмжээг авсан охиолдолд татвараас хөнгөлөх, чөлөөлөх хууль эрх үйл тогтоолцоог бүрдүүлнэ;

д) Газрын асуудал хариуцсан албан тушаалтан, эргэжилтэнг сургах, давшан сургах ажлыг зохион айгуулна;

е) Атарсан газрыг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тариалангийн газрын төлбөрийн орлогоос зарцуулах суудлыг эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн ачлал, төвлөрсөн болон аймаг, нийслэл, орон нутгийн эсвэл тусгах замаар хэрэгжүүлнэ.

Тав. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн техник, технологийн шинэчлэл, эрчимжүүлэлт

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн техник, технологийн шинэчлэлийн хүрээнд хөдөө аж ахуйн техник, ариулин үр, бордоо болон хөрс боловсруулах, тариалх, ургац хураах технологийн гол асуудлыг авч үзэх байна. Хөтөлбөрийн техник, технологийн шинэчлэлийн этийн зорилт нь хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд эргүй, эрчимжсэн технологиор газар тариалан эрхэлж этоодын хэрэгцээгээ хангах, чанар сайтай, экологийн эвэр бүтээгдэхүүнийг экспортлох замаар тариаланчдыг ие даан техник, технологийн шинэчлэлээ хийх, илдвэрлэлээ эрхлэх боломж бүрдүүлэхэд чиглэгдэнэ.

1. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн технологийн шинэчлэл

Хөрсийг эвдрэлээс хамгаалах, түүний үржил шимийг дээшлүүлэх дэвшилтэт технологийг үйлдвэрлэлд өргөнөөр нэвтрүүлэх чиглэл баримтална;

а) Үр тарианы талбайд зурваслан тарих, хөрсийг хай боловсруулах технологиудыг тариалангийн бүх бүтэцтэй нэвтрүүлэхэд төрийн захиргааны болон хяналтын байгууллагуудын анхаарлыг төвлөрүүлнэ;

б) Хөрс боловсруулах шинэ технологи нэвтрүүлэх механик боловсруулалтыг цомтгох, халах хувилбаруудыг турши нэвтрүүлнэ;

в) Тариалангийн талбайн сэлгээг боловсронгуй болгох, уртасгах, хөрс хамгаалах систем нэвтрүүлэх чиглэлийг баримтлана;

г) Болц түргэнтэй, экспортын ач холбогдолтой шинэ тариалуудыг судалгаа, шинжилгээ явуулж, энэ талаар төсөл боловсруулж хэрэгжүүлнэ;

д) Тариалангийн талбайг эрдэс, шим (бууц, сүрэг, сангас, биогумус, лагийн бордоо г.м.), бактери зэрэг бордоогоор бордохын сацуу уришгийн талбайг буурцагт ургамал тариалах, тарианы сүрлийг талбайд тусгах замаар хөрсний үржил шимийг хамгаалах, нөхөс сэргээх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Үүнтэй уялдуулан бордооны дотоодын үйлдвэрлэл, импортыг дэмжж бодлого явуулна;

е) Механик элдэвжүүлэггүй буюу цомтгосон элдэвжүүлэгтэй уришид тариалах технологийг өөрийн нөхцөл турши нэвтрүүлэхэд шаардагдах техник, хог ургамалтай тэмцэх химийн бодисыг импортлох, дотооддоо үйлдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ;

ж) Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд химжүүлэлтийг үндэслэлтэй, байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд аюулгүй технологийг нэвтрүүлэх замаар хог ургамал, өвч хортон тархалтыг хяргаарлан, газар тариалангийн соёлжилтыг дээшлүүлж ургац нэмэгдүүлэх нөхцлийг бүрдүүлнэ;

з) Ургамал хамгаалах арга хэмжээг өргөхүүлж хог ургамал, өвчин, хортон нэрэгчидтэй тэмцэхэд аж ахуйн нэгжийн анхаарлыг төвлөрүүлэх ба гербицидын импортыг нэмэгдүүлэхийн хамт дотооддоо үйлдвэрлэдэг болохыг төсөл шалгаруулан санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ. Хөгжлийн үйлдвэрлэлтийг цомтгох, хог ургамалтай тэмцэхэд шаардагдах гербицидын хангамжийг сайжруулна;

и) Эргийн ба бага хүч чадалтай механикжсан усалтын системийг сэргээн ашиглах хөтийн чиглэлийг баримтална. Хуучин ашиглагдаж байсан усалтын систе-

иг тоноглох, төмс, хүнсний ногоо, хийс жинсгээ эжлалх чиглэлээр фермерийн болон эрхийн аж ахуйг тжүүлэхэд илүү анхаарна;

к) Газар тариалангийн усалгаанд бага сэрэн зигийн ицтэй машин төхөөрөмж ашиглах, ардин уламжлалт арга иллагааг сэргээн хэрэглэх талаар сургалт, сурхал- игааг өргөжүүлэх бодлого явуулна;

л) Хүдэр, малмн бууц, нууууи сангас зэрэг орон гийн бордоог тариалангийн талбайд хэрэглэх, цээрнийг бэлтгэх, боловсруулах, хадгалах талаар галт сурталчилгааг өргөжүүлнэ;

м) Сүрнийг талбайд цацах, ойн зурвас байгуулах, илг ургамал тариалах, хагас уринзаар талбайг ювсруулах зэргээр хөрснийг элэгдлээс хамгаалах, гний үржил жинийг сайжруулах чиглэл баримтлана.

2. Урийн шинэчлэл

Хурдан боловсордог, ган гачиг, өвчин, хортомн зэртэй, чанар сайтай арвин ургац өгөх сорт буй игож, үрийг нь цэврээр үржүүлж дэлгэрүүлэхэд иекци, үр үржүүлгийн зорилт оршино:

а) Селекция, үр үржүүлгийн ахлыг зах зээлийн чөлөөт толцоонд илжүүлж селекцийн болон сортын үр ицвэрлэлийн хувийн фермер, аж ахуйн иэгжүүдийг төстатчилан эрх олгож үрийн хувийн аж ахуйг татвар ихүүгийн бодлогоор дэмжих улсын захиалгаар үр ицвэрлүүлнэ;

б) Элит үрийг эрдэм шинжилгээний байгууллагуудад ийн захиалгаар, дээд /1, 2 дугаар/ үеийн үржүүл- ии үрийг төрөлжсөн үрийн аж ахуйн иэгжүүдэд улсын ицийн захиалгаар үйлдвэрлүүлж, аж ахуйн иэгжүүдэд иалдах зохнон байгуулалтын арга хэмжээ авна. Энэ илгоор газар тариалангийн эрдэм шинжилгээний иууллагууд болон зөвлөөрөл авсан аж ахуйн иэгжүү- р элит болон дээд үржүүлгийн үр, түүний анхдагч ириалыг гаргуулж, түүнийг 1-2 дугаар үеийн үр тон үржүүлж иууд болон улсын үрийн нөөцөөр иуулан аж ахуйнуудад худалдах замаар чанар сайтай эр улсн хэрэгцээг хангах боломжийг бүрдүүлнэ;

в) Илүү арвин ургацтай сортуудыг гадаадн зээл иамжаар авч туршиж иалгаруулан нутагшуулна;

г) НУБ-и тусламжтайгаар үрийн шинэчлэлт хийхтэй богдсон зарим төслийг хэрэгжүүлнэ. Цэвэрлэх, иарлах машиниыг шинэчлэх, түүний хангамжийг ируулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, үрийн цэвэрлэ- иий чанарыг дээшлүүлнэ;

д) Улсын үрийн ахуйлгүйн нөөцийг нийт хэрэгцээний 10 хувьд, хүнсний буудайн улсын ахуйлгүйн нөөцийг жилийн хэрэгцээний 10 хувьд хүргэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын нэгдсэн төсөвт тусган хэрэгжүүлнэ; Үрийн шинэчлэлтийн зорилтыг бүрэн хэрэгжүүлэх хүртэ Улсын үрийн нөөцөөс аж ахуйн нэгжүүдэд тодорхой болзол, нөхцөлтэйгээр үр эзэлээр олгох бодлого явуулна;

е) Сорт сорилт, үр үржүүлгийн ажлыг хувийн хэвэллэг гүйцэтгүүлэх болон, үрийн импорт, экспорттой холбогдсон хууль эрхийн актуудыг боловсруулан гаргах мөрдүүлнэ;

ж) Үр үржүүлэх ажил эрхлэх байгаа эрдэм шинжилгээний байгууллагуудын техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ;

з) Дотоодын таримлын үрийн чанарт улсын аттестаци чиглэл явуулж түүний үр дүнг харгалзан үр шинэчлэлт төсөл боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

3. Хөдөө аж ахуйн техникийн шинэчлэл

Хөдөө аж ахуйн техникийн шинэчлэлт хийх санхүүгийн гол эх үүсвэр нь аж ахуй нэгжүүдийн өөрийн хуримтлаг гэж үзэх боловч энэ чиглэлээр гадаадаас хөнгөлөлттэй зээл, тусламж авч ашиглах бодлогыг үргэлжлүүлнэ;

а) Хөрсийг элэгдлээс хамгаалдаг, нэг удаагийн явалтаар сийрүүлэх, булдах, борнойдох, үрлэх, бордоо зэрэг хөд хөдөө үйлдэл гүйцэтгэдэг бүтээмж ихтэй нэгж ажилд катахуу бага зарцуулдаг, өдөлгөөн хугацаа урттай Монгол орны хөрс, цаг уурын нөхцөл зохиссон орчин үеийн машин техникээр парк шинэчлэх; гадаадын зээл, тусламжийг түлхүү зориулах чиглэл баримтлана;

б) Аж ахуйн нэгжүүдийн хөрөнгийн хуримтлал зохиожоонд хүрээгүй, Засгийн газраас техникийн шинэчлэлт үзүүлэх санхүүгийн дэмжлэг хязгаартай байгаа харгалзан гадаадаас хөдөө аж ахуйн техникийн шинэчлэлийн үйлчилгээг нээж ажиллуулахад анхаарал тавина;

в) Монгол орны байгаль, цаг уурын нөхцөл, газар тариалангийн технологид зохицсон техникийг импортлоход зориулж түүнд тавигдах шаардлага, нөхцлүүдийг гаргах мөрдүүлэх чиглэл баримтлана;

г) Өрхийн жижиг аж ахуйн хэмжээнд газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд зориулж бага чадлын бүрэн техникийг сонгон нэвтрүүлэх арга хэмжээг түүний эрэлт хэрэгцээ, захиалгыг үндэслэн шийдвэрлэнэ;

д) Энгийн хийцтэй чиргүүл техник, түргэн элэгддэг эд ангийг дотооддоо үйлдвэрлэх санаачлагыг дэмжнэ;

дэнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ;

е)Техникийн засвар хийх, хүн сургах, сэлбэгээр нгах тогтолцоог үйлдвэрлэгчээс бий болгоход голлон хаарах боловч одоогийн байгаа засвар, үйлчилгээний зруудыг түшиглүүлэн ийм чиглэлийн бизнесийг дотоод-о хөгжүүлэх нөхцлийг бүрдүүлэх, түүнд мэргэжлийн слалцаа үзүүлэх, энэ чиглэлээр тодорхой төсөл рэгжүүлэх бодлого явуулна;

ж)Хөдөө аж ахуйн техникийн шинэчлэлт хийх ихүүгийн гол эх үүсвэр нь аж ахуйн нэгжүүдийн рийн хуримтлал гэж үзэх ба энэ зорилтыг хэрэгжүүлэх днээс хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний үнийг чөлөөтэй йлгах бодлогыг тууштай баримтлана;

з)Олон улсын байгууллага, хандивлагч орнуудаас дөө аж ахуйн техникийн шинэчлэлтэд зориулан хөнгө-лттэй зээл, тусламж авч ашиглах бодлогыг гэлжлүүлнэ.

**Зургаа. Төрийн захиргааны төв байгууллагууд,
бүх шатны Засаг дарга нар, тариалан
эрхлэгчдээс авах арга хэмжээ**

1. Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн яам

а)Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр төс-үд боловсруулж, зээл тусламжийн хөрөнгөөр ихүүжүүлэх талаар холбогдох гадаад орон, олон улсын йгууллага, аж ахуйн нэгжүүдтэй хамтмн ажиллагааг гжүүлэх;

б)Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд техник шинэчлөх, рбицид, бордооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд риулж "Газар тариаланг дэмжих сан"-гаас хөрөнгө ргах санхүүжүүлэх;

в)Газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүүдийн төрийн чийн оролцоог хувьчлах талаар Төрийн өмчийн роотой хамтран ажиллах;

г)Газар тариалангийн салбарт дутагдаж байгаа ргэжилтэн, мэргэжилтэй ажилчдыг бэлтгэх асуудлыг гээрлийн яамтай хамтран хэрэгжүүлэх;

2. Сангийн яам

а)1998 оноос эхлэн манайд үзүүлэх гадаадмн хүнсний цалтгүй тусламжийн хөрөнгийг ашиглах замаар "Газар риаланг дэмжих сан"-ийн нийт эх үүсвэрийг мэгдүүлэх арга хэмжээ авч ажиллах;

б)Засгийн газрын мэдэлд худалдан авах хүнсний аан буудай, Улсын нөөцөд хүлээн авах үрийн тарианн

хөрөнгийн эх үүсвэрийг жил бүрийн төвлөрсөн төсөв тусгах;

в) Энэхүү хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоо газар тариалангийн салбарт техник, технологийг шинэчлэл хийхтэй холбогдох төслүүдийг хандивлагчды зөвлөлгөөн, гадаад орон, олон улсын байгууллагууда тавьж шийдүүлж байх.

3. Хөдөө аж ахуйн газар (Хэрэгжүүлэгч агентлаг)

а) Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангуулах бүх талы арга хэмжээг авч ахиулах, түүний биелэлтийг жил бү гаргах, Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайдад танилцуул байх;

б) Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээхтэ холбогдсон судалгаа, тооцоог гаргуулан үйлдвэрлэлий нь дэмжих аж ахуйн нэгжүүдийг аймаг, нийслэлийн Заса даргын Тамгын газартай хамтран шалгаруулах.

4. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга түүний Тамгын газар:

а) Аймаг, нийслэлийн хэмжээнд газар тариалангий үйлдвэрлэлийг сэргээх хөтөлбөрийн биелэлтийг хан гуулах;

б) Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд тодорхой төсө боловсруулж хэрэгжүүлэх талаар холбогдох яам, бай гууллагатай хамтран ажиллах;

в) Тариалангийн газрын тооллого явуулж, бүртгэлийг шинэчлэх, түүний авиглалтыг сайжруулах арга хэмжэ авч, төлбөрийн хэмжээг тогтоон мөрдүүлэх.

5. Аж ахуйн нэгжүүд:

а) Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд техник, техно логийн шинэчлэл хийх төсөл, төлөвлөгөөг боловсруулж хөрөнгийн эх үүсвэрийг хэрхэн шийдэх санал, тооцоо балансыг гаргах, төв, орон нутгийн холбогдо байгууллагатай хамтран ажиллаж хэрэгжүүлэх;

б) Үйлдвэрлэлээ эрчимжүүлж, үр ашгийг дээшлүүлэ замаар хөрөнгийн хуримтлал бий болгох, техникий шинэчлэлд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг бүрдүүл ажиллах;

в) Тариалах, хөрс боловсруулах технологийг оро нутгийнхаа хөрс, цаг уурын нөхцөлд тохируулан чан мөрдүүлж ажиллах, бордоо, сонгомол гербицид хэрэглэ хөрсний үржил шимийг сайжруулах, хог ургамлыг устгах механик боловсруулалт хийдэггүй болон салхин элэгдлээс хамгаалах технологи нэвтрүүлэх;

г) Мэргэжилтэн бэлтгэх, мэргэжилтэй ажилчдын тоо нэмэгдүүлэх.

**Долоо. Хөтөлбөрийн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд
шаардагдах хөрөнгө, түүний эх үүсвэр**

Хөтөлбөрт тавигдсан зорилтыг хэрэгжүүлэхэд хэвс-
лт тооцоом дагуу импортоор авах бордоонд 23,0 сая
.доллар, гербицидэд 13,0 сая ам.доллар, үрийн
териал гаднаас авч үржүүлэхэд 2,0 сая ам.доллар,
нэ техник авахад 106,0 сая ам.доллар, бүгд 144,0
я ам.доллар шаардагдах байгаа бөгөөд түүнийг голлон
ахуйн нэгжүүд өөрсдийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх
ловч шинэ техник технологи нэвтрүүлэх арга хэмжээг
даад орон, олон улсын байгууллагуудын буцалтгүй
сламж, хөнгөлөлттэй зээл, "Газар тариаланг дэмжих
н"-гийн эх үүсвэрээр төсөл хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг
үүлэх, мөн лизенгээр техник авах талаар идэвхтэй
мтн ажиллагааг хөгжүүлэх, тус салбарт дотоод,
даад талаас хөрөнгө оруулах таатай орчинг бүрдүүлэх
маар шийдвэрлэнэ.

**Найм. Хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх
талаар Засгийн газраас явуулах бодлого**

Монгол Улсын Засгийн газрын 1997 оны 199 дүгээр
гтоолоор баталсан "Ногоон хувьсгал үндэсний
телбөр"-өөр хэрэгжүүлнэ.

Эс. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга зам

1. Гадаадын буцалтгүй тусламж:

а) Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх
риудалтаар олгодог гадаадын тусламжаар техникийн
нэчлэлт хийх буюу эсвэл энэ салбарыг сэргээх
глэлээр томоохон төсөл боловсруулж хэрэгжүүлэх
паар олон улсын байгууллага, хандивлагч орнуудын
сгийн газартай идэвхтэй хамтын ажиллагааг
гжүүлэх;

б) Буудайн үр шинэчлэлтээр төсөл хэрэгжүүлэх,
цалтгүй тусламж авах талаар гадаад орон, олон улсын
йгууллагуудтай идэвхтэй хамтран ажиллах.

2. Гадаадын зээл

а) Хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас өгөх
элийн хөрөнгөөс газар тариалангийн үйлдвэрлэлд
кник шинэчлэх, эрчимжсэн технологи нэвтрүүлэх арга
жээнд зориулж олгуулах талаар хамтын ажиллагааг
гжүүлэх;

б) Хөрсийг салхин элэгдлээс хамгаалах болс механик боловсруулалт хийдэггүй технологи нэвтрүүлэхэд зориулж засвар хийгдсэн хуучин техникий тодорхой хугацаанд үнийг нь буцааж төлөх нөхцөлөө авч ашиглах талаар олон улсын байгууллага, гадаа орнуудын энэ чиглэлийн сонирхсон худалдаа эрхлэгчид тэй хамтран ажиллах.

3. Газар тариаланг дэмжих сан

1998 оноос манайд үзүүлэх хүнсний буцалтгүй тусламжийн хөрөнгийг ашиглах замаар "Газар тариалан дэмжих сан"-гийн нийт эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж 5, тэрбум төгрөгөөс доошгүйд хүргэж, бордоо, гербици импортлах, түүний дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих Засгийн газрын мэдэлд хүнсний буудай худалдан авах үрийн ах ахуйг сэргээн хөгжүүлэхэд зарцуулах.

4. Газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүүдийн өөрсдийн хуримтлал

Газар тариалангийн бүтээгдэхүүний үнэ бүрч чөлөөлөгдсөн, хуулиар энэ салбарт орлогын алба татварыг 50 хувь хөнгөлсөн, газар тариалангийн аж ахуйн нэгжүүдийн төрийн өмчид ногдох хэсгийг 1998 он багтаан үндсэнд нь хувьчилж дуусган эзэнтэй болгс менежментийг сайжруулан, тариалангийн газрын хариг цааг шинэчилснээр хөрөнгийн хуримтлал нэмэгдэнэ.

5. Бусад хамтын ажиллагаа

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээх, эрчижүүлэх чиглэлээр бусад гадаад орон, олон улсын байгууллагууд, гадаадын хөрөнгө оруулагчидтай хамт ажиллагааг хөгжүүлж, тус салбарын техник, техник логийн шинэчлэлд зохих хувь нэмэр оруулах бололцос бүрдүүлж ажиллана.

Арав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр гарах үр дүн

1. Төмс, гол нэрийн хүнсний ногоо, үр тариан дотоодын хэрэгцээг үндэсний үйлдвэрлэлээр хангана.

2. Газар тариалангийн салбар зах зээлийн эдий засагт тогтвортой шилжиж, цаашид эрчимтэй хөгжс суурь бүрэн тавигдана.

3. Газрын харилцаа шинэчлэгдэж, ашиглалт сайжрах ба хөрс хамгаалах, үржил шимийг нь нөхс сэргээх, хадгалах талаар дэвшил гарна.

4. Хөдөөд газар тариалангийн үйлдвэрлэл сэргэж нээр ажилгүйдэл, ядуурал буурч, амьжиргааны төвш дээшилж, хүмүүсийн тогтвор суурьшилыг сайжруулан, 3-

нган хүн шинээр ажлын байртай болно.

5. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд шинэ техник, хнологич нэвтрүүлснээр тариалах, хөрс боловсруулах лыг агротехникийн хугацаанд нь чанар сайтай явуулж, гж талбайн ургацыг нэмэгдүүлэх, датах тослох териал, механикжуулагчдын зардлыг бууруулах боломж рдэх ба улмаар тариаланчдад хөрөнгийн хуримтлал й болгоход зөрөгээр нөлөөлнө.

6. Хүч чадал сайтай орчин үеийн техник нэвт- үлснээр механикжуулагчдын ажиллах нөхцөл сайжирч, дөлмөрийн бүтээмж дээсэлэх ба мөн хөрсний элэгдэл, гтралыг багасгана.

ГАЗАР ТАРИАЛАЛГИЙН ҮЙЛДЭВЭРЛЭЛТ ЗӨРҮГЛЭ 1998-2005 ОНД
ЭНЭЭР АВАХ ТЕХНИК, ҮР, БОРДОО, ГЕРБИЦИД, ТҮҮНД ШААР-
ДАГДАХ ХӨРӨНГӨ ОРГУУЛАТ /САВ. АМ. ДОЛЛАР/

№	Баримт төрөл	Хэм- жээ нэгж	Одоо бай- гаа	1991 онд хэвч- дсэн	Дарс- наас хасах жээ	Хэ- рэг- нээ	Ин- нээр авах	Шар- дагдах хө- рөнгө	Үүнээс хөрөнгө оруулалт /Үр шавьр/		Дэмжих хэ- рөнгө оруу- лалт	Үүнээс 2000 тоо/үнэ
									1998- 2000 тоо/үнэ	2001- 2005 тоо/үнэ		
1	200 м.ж-ээс дээш чадлын трактор	шир	50	120	50	120	120	7,8	1075,6	11076,4	120	1870,8
2	100-150 м.ж-тэй трактор	шир	1650	1300	1100	1300	750	73,0	15074,6	650718,4	130	8777,4
3	Үр тарианы комбайн	шир	1500	100	1050	1200	750	45,0	15079,0	80078,0	375	8074,8
4	Хослоход ашиглагда- хтай үеийн булаг халаа- гч	шир	1500	120	1050	120	120	4,0	1070,3	11073,7	120	1070,3
5	Гербицид Валлон	тн	400	340	340	340	340	27,0	78,0	721,0		73,0
6	Гербицид Пума супер комбайн	тн	400	340	340	340	340	6,0	6071,0	30073,0	90	3070,5
7	Бордоо (Азот тн)	тн	400	340	340	340	340	7,0	2070,3	48076,7	800	2870,3
8	Бордоо (Фосфор тн)	тн	400	340	340	340	340	10,0	2070,3	50772,2	15,0	1071,4
9	Фосфор тн	тн	400	340	340	340	340	11,0	26703,1	50779,9	36,0	1071,55
10	Кали тн	тн	400	340	340	340	340	2,0	57070,5	15771,5	10,0	27070,25
11	Буудайн	тн	4000	4000	4000	4000	4000	2,0	100070,5	30071,5	2000	50070,25

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар
сарын 23-ны өдөр Дугаар 104

Улаанбаатар
хот

Хөтөлбөр батлах тухай

1998 оныг "Залуучуудын жил" болгон зарласантай
олбогдуулан залуучуудын талаар төрөөс явуулах үйл
иллагааг эрчимжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн
гараас ТОГТООХ нь:

1. "Залуучуудын үндэсний хөтөлбөр"-ийг хавсралтын
оор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж,
үний хэрэгжилтэд хяналт тавьж ахилахыг Эрүүл мэнд,
нийгмийн хамгааллын сайд Н.Батбаярт даалгасугай.

3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон арга
мехэзний төлөвлөгөө, зардлыг эдийн засаг, нийгмийг
гжүүлэх үндсэн чиглэл, жил бүрийн төсвийн
өлөвлөгөөнд тусган шийдвэрлэж байхыг Сангийн сайд
Батбалр, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд
Батбаяр, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт
алгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Эрүүл мэнд, нийгмийн
хамгааллын сайд

Н.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 104
дүгээр тогтоолын хавсралт

МОНГОЛЫН ЗАЛУУЧУУДЫН ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

НЭГ. Ерөнхий зүйл

Монголын залуучуудын үндэсний хөтөлбөр (цаашид
хөтөлбөр" гэх) нь 1998-2005 онд Монгол Улсын төрөөс
залуучуудын талаар баримтлах бодлогын чиглэл,
хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг нэгтгэн томъёолсон үндсэн
рийт бичиг мөн.

1. Монголын залуучуудын өнөөгийн байдал:

Өнөөдөр манай улсын нийт хүн амын 843900 нь бу 37 хувийг 16-35 насны залуучууд эзэлж байгаа бөгөөд ойрны 25-30 жилд нийт хүн амд залуучуудын эзлэх хувь хэмжээгээрээ дэлхийн улс орнуудын дотор эхний улсад багтах хандлагатай байна.

Нийт залуучуудын 98,2 хувь нь бичиг үсэг тайлагдсан бөгөөд тэдний 33,5 хувь нь анхан шат боловсролтой, 48,6 хувь нь дунд боловсролтой, 16 хувь нь тусгай дунд болон дээд боловсролтой байна.

Хөдөлмөр эрхлээгүй хүн амын тоо 217,7 мянг хүрсний 60-70 хувь нь залуучууд бөгөөд жил тут 50,0-60,0 мянган залуучууд хөдөлмөрийн насанд шилжж боловч 60 хувь нь эрхэлсэн ажил сургуульгүй үлд байна.

Сүүлийн 5 жилд цэргийн албанд татагдсан залуучууд даас зөвхөн эрүүл мэндийн байдлаар тэнцээг залуучууд жил бүр 6,2-7,8 мянгад хүрч байгаа бөгөөд улмаар ихсэх хандлагатай байна.

Мөн түүнчлэн 1997 оны жилийн эцсийн байдла болгийн замны халдварт өвчнөөр өвчлөгсдийн 50 орч хувь нь 15-25 насны залуучууд байгаа юм.

Залуучуудын 60 гаруй хувь нь хөдөө орон нута ажиллах, амьдарч, зах зээлийн шилжилтийн өнөө ү амьдралын чиг баримжаагаа тодорхойлоход хамтг хүндрэлтэй хэсэг болоод байна.

2.Хөдөлмөрийн үндэслэл:

Монгол Улс ардчилал, шинэчлэлийн замд эргэ буцалтгүй орсноос хойш 1991 онд Монгол Улсын Ерөнхи лөгчийн батламжилсан "Төрөөс хүүхэд, залуучууд талаар баримтлах чиглэл", 1992 онд шинэ Үндсэн хуу батлагдан, 1996 онд Монгол Улсын Их Хурлаас "Монг Улсын төрөөс баримтлах хүн амын бодлого"-ыг батл гаргаснаар зах зээлийн харилцааны өнөөгийн нөхцө залуучуудын талаар төрөөс баримтлах бодлогын үнд тодорхойлогдсон юм.

Эхнээ цаг үеийн нөхцөл байдалд нийцүүлэн төрө залуучуудын асуудлыг цогцолбороор авч үзэн, хэрэ жүүлэх арга механизмыг оновчтой тодорхойлох шаардла тавигдах байна.

Төрөөс залуучуудын талаар баримтлах нэгдсэн бо лого, үйл ажиллагааны чиглэлийг шинэчлэн боловсруу гаргах асуудал нь манай орны хүн амын нийтми бүлгүүдийн дотор залуучуудын эзлэх хувь, улс ор хөгжилд тэдний гүйцэтгэх үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэ

длага, дэлхийн улс орнууд, олон улсын нийтлэг чиглэлээс урган гарч байна.

1985-ийн гишүүн орнуудын 77 хувь нь төрөөс залуучуудад талаар баримтлах үндэсний үзэл баримтлал, 5, хөтөлбөрийг боловсруулан гаргах түүнийгээ гжүүлэх тогтолцоог бий болгоод байна.

1986 онд болсон НҮБ-ийн 50 жилийн ойн арга хэмийн хүрээнд зохиогдсон дэлхийн залуучуудын чуулга алтаас "Дэлхийн залуучуудын 2000 он, түүнээс хн хөгжлийн хөтөлбөр"-ийг боловсруулж гаргалаа.

Эз бүхэн нь Монгол Улсын Засгийн газраас голын залуучуудын үндэсний хөтөлбөр"-ийг батлан ах үндэслэл болж байна.

Энэ үндэслэл залуучуудын асуудалд хамаагүй ганц ч бүл, байгууллага, аж ахуйн нэгж, яам, орон нутаг байхгүй бөгөөд энэ утгаараа залуучуудын асуудлыг яам, газарт хариуцуулан гүйцэтгүүлэх нь үр дүнд хгүй байна. Иймд залуучуудын асуудлыг шийдвэрд бүх шатны төрийн захиргааны болон мэргэжил, армын байгууллагууд, төрийн бус байгууллагуудын цоог нэмэгдүүлэх явдал чухлаар тавигдаж байна.

Хөтөлбөрийн зорилго:

Монголын залуучуудын үндэсний хөтөлбөр"-ийн лго нь нийгмийн хөгжил дэвшлийн гол хөдөлгөгч хүч үчууд байдаг тухай дэлхийн улс үндэстний нийтлэг тогтлыг хүлээн зөвшөөрч өсвөр залуу үеийг эрүүл эг өсгөн бойжуулж, эрдэм боловсрол эзэмшүүлж эх ю хөгжүүлэх чин өрмөлзөл, үндэсний эв нэгдэл, эг энэрэнгүй үзлээр хүмүүжүүлж, монгол зан ил, үндэсний уламжлалыг өвлүүлэх, бие дааж аж х нөхцөлийг хангах, XXI зууны босгоор дэлхийн иргэншилтэй хөл нийлүүлэн алхах ороход нийгэм, н засаг, улс төр, эрх зүйн таатай орчин үүлэхөд оршино.

Монголын залуучуудын үндэсний хөтөлбөр"-ийг НҮБ- 1995 онд батлан гаргасан "Дэлхийн залуучуудын он хүртэлх болон түүнээс цаашхи хугацааны лбөр", "Монгол Улсын төрөөс баримтлах хүн амын юго", "Боловсролын тухай" хууль, "Хүүхдийг хөг- эх талаар 2000 он хүртэл баримтлах үйл ажилла- м үндэсний хөтөлбөр", "Эмэгтэйчүүдийн байдлыг руулах үндэсний хөтөлбөр", "Ядуурлыг бууруулах сний хөтөлбөр", "Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний лбөр", "Хөдөөгийн талаар төрөөс баримтлах бод- ", "Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлал",

"Өсвөр үе, сурагчдын эрүүл мэндийг сайжруул
хөтөлбөр"-үүдэд дэвшүүлсэн зорилтууд, дээрх чиглэлт
хэрэгжих байгаа төслүүдийн агуулгад нийцүүлэн ү
орныг хөгжүүлэх нийгэм, эдийн засгийн жил бүр
үндсэн чиглэлд тусгах замаар хэрэгжүүлнэ.

4.Хөтөлбөрийн үе шат:

"Монголын залуучуудын үндэсний хөтөлбөр" нь 2
шаттай хэрэгжинэ.

I үе шат нь 1998-2000 оныг хамрах бөгөөд :
хугацаанд залуучуудын байдалд судалгаа шинжил
хийх, залуучуудын байдлыг сайжруулах, тэдний нийгм
амьдралд оролцох оролцоог өргөтгөх, тэднийг хөгжүү
талаар төрийн цэгцтэй бодлогыг боловсруул
хэрэгжүүлж эхлэх үе юм.

II үе шат нь 2001-2005 оныг хамрах бөг
залуучуудын өмнө тулгамдсан зорилтуудыг шийдвэрлэ
чигнэгдсэн өргөн хүрээтэй олон талын арга хэмжээг
хэрэгжүүлэн, зохих үр дүнд хүрэх үе юм.

5.Хөтөлбөрийн бүтэц:

"Монголын залуучуудын үндэсний хөтөлбөр"
дараахь бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

- 1/Залуучууд ба боловсрол, мэдээлэл, охуу
- 2/Залуучууд ба хөдөлмөр эрхлэлт
- 3/Залуучууд ба чөлөөт цаг
- 4/Залуу гэр бүл, залуучуудын эрүүл мэнд
- 5/Хөдөөгийн залуучуудын нийгэм, соёлмн асуудал
- 6/Залуучууд ба эх орон, хүрээлэн байгаа орчин
- 7/Залуучууд ба олон улсын залуучуудын хөдөлгөөн

**ХОЁР. Залуучуудын боловсрол, мэдээлэл,
оюутан залуучуудын асуудал**

1.Зорилт:

а/залуучуудад зах зээлийн нөхцөлд өрсөлдөх чадв
тай мэдлэг, боловсрол эзэмшүүлэх, залуучуудыг шинж
ухаан, техник, технологийн ололт, мэдээллээр ханга;

б/албан бус сургалтыг хөгжүүлэх, хамрагдах залу
чуудын тоог нэмэгдүүлэх;

в/бичиг үсэг үл мэдэгч залуучуудыг бичиг үс
сургах;

г/оюутан залуучуудын нийгмийн тулгамдсан асууд
шийдвэрлэх, оюутим хөнгөлөлтийн тогтонцоог
зээлийн харилцаанд нийцүүлэн бүрэлдүүлэх.

2.Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

а/залуучуудад суурь болон мэргэжлийн боловсрол, длэг чадвар, дадал эзэмшүүлэхэд чиглэгдсэн бүх тнм сургалтыг эрчимтэй зохион байгуулах;

б/залуучуудад техникийн болон мэргэжлийн боловсрол эмшүүлэх хүрээг өргөтгөж, сургалтын бүх хэлбэрийг ижин хөгжүүлэх;

в/мэргэжлийн боловсролын сургуульд суралцагч луучуудын хүйсийн тэнцвэртэй байдлыг хангах;

г/мэргэжлийн сургуулиудыг онол практикийн өндөр длэг чадвартай залуу багшлах боловсон хүчнээр хжүүлэх;

д/залуу хүн бүр хоёроос доошгүй гадаад хэл сурах дөлгөөн өрнүүлэх, албан бус сургалтыг өргөтгөх, даад хэлийг зохих түвшинд эзэмшсэн залуучуудыг ижих;

е/хөдөөд ерхийн болон язуулын багшийг ажиллуулах маар залуучуудад суурь боловсрол олгох ажлыг сум, гт зохион байгуулах;

ж/залуучуудыг мэдээлэл ашиглах чадварт сургах, йнм сургалтын ач холбогдлыг өндөржүүлэх;

з/ерөнхий боловсролын сургууль төгссөн ядуу ерхийн үхэд, төвөөс алслагдсан хөдөөгийн залуучууд, гоц ъяс, оюунм онцгой чадамж бүхий залуучуудад мэргэ-п, боловсрол олгоход онцгойлон анхаарч дэмжих;

и/мэргэжлийн боловсролын сургалтуудыг өргөжүүлэн, цгээрт ерөнхий боловсролын сургууль төгссөн залуу-удыг өргөнөөр хамруулах;

к/өндөр хөгжилтэй орнуудад залуучуудыг сургах тоо жээг нэмэгдүүлэх, хувиараа боловсрол эзэмших цолцоо, нөхцөлийг бүрдүүлэх;

л/боловсрол, шинжлэх ухааны салбарын хүрээнд удир-к, шийдвэр гаргах, бодлого боловсруулах, хэрэгжүү-к, дүгнэх үйл ажиллагаанд залуучуудыг өргөнөөр элцуулах явдлыг дэмжих;

м/оюутан, залуучуудад улсаас үзүүлэх хөнгөлөлтийн цтолцоо (нийтийн тээврийн хэрэгсэл, холын аймгуудын зэрийн зардал, аялал жуулчлал, оюутан гэр бүл, /тнм байр, хүүхдийн цэцэрлэг, ном, сурах бичиг, эл, эмнэлэг, эрүүл мэнд, түр хөдөлмөр эрхлэх гэх г)-г бүрдүүлэх, улмаар тэдний өмнө тулгарч буй йгмийн асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэх.

ГУРАВ. Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт

1. Зорилт:

а/залуучуудад хувиараа хөдөлмөр эрхлэх, орлого нэмэгдүүлэх, бизнесийн үйл ажиллагаа эхлэн явуулаха дэмжлэг үзүүлэх;

б/ерөнхий боловсролын сургууль төгсөөд ажил сургуульгүй үлдсэн охид, хөвгүүдийг мэргэжлий сургалтад тухайн жилд нь хамруулах;

в/залуучуудыг нийтийг хамарсан ажилд өргөнөө оролцуулах;

г/гадаад орнуудад залуучуудыг гэрээгээр хөдөлмө эрхлүүлэх, тэргүүний технологи эзэмшүүлэх, мэргэжлий нь дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх.

2. Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

а/орон нутагт залуучуудын ажилгүйдлийг бууруула дэд хөтөлбөр боловсруулж, нөөц бололцоогоо дайчла ажлын байр нэмэгдүүлэх;

б/залуучуудыг жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэх нөхөрлөл, хоршоо байгуулж ажиллахыг дэмжих;

в/оюуны хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлж, залуу чуудад хөдөлмөрийг үнэлэх, хүндэтгэх үзлий төлөвшүүлэх;

г/улирлын чанартай болон хөдөлмөр зарцуулал ихтэй, нийтийг хамарсан ажилд хөдөлмөр эрхлээгү залуучуудыг түр хугацаагаар, сонирхлын дагуу, хэсэ бүлгээр нь зохион байгуулан ажиллуулах.

ДӨРӨВ. Залуучууд ба чөлөөт цаг

1. Зорилт:

а/залуучуудын чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүү лэх, харилцан мэдээлэл солилцох, өөрийгөө хөгжүүлэх боловсруулах, нийгмийн харилцаанд идэвхтэй оролцс нөхцөл бололцоог бүрдүүлэх;

б/залуучуудын чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүү лэхэд зориулалтын барилга байгууламжийн амиглалтэ сайжруулж, үйлчлэх хүрээг өргөжүүлэх;

в/нийслэл хот, аймаг, сум, дүүргүүд өөрсдийн нутаг дэвсгэрт байрладаг соёлын төв, нийтийн номын санг мэдээллийн төв, спортын танхим зэрэг соёл үйлчилгээний бусад газруудын үйл ажиллагааг сэргээх, сэлбэ засварлаж амиглалтыг сайжруулах;

г/чөлөөт цагийг боловсролын агуулгын бүрэлдэхүү хэсэг болгон авч үзэж, залуучуудын чөлөөт цагийг асуудлыг бүх шатны сургуулийн сургалтын төлөвлөгөөт тусган хэрэгжүүлэх;

- /соёл, урлаг, уран сайхан, спортын арга хэмжээг үүчүүдийн үүстэл саваачилгад тулгуурлан тэдгээрийн лт хэрэгцээнд нийцүүлэн зохион байгуулж байх;
- /залуучуудын чөлөөт цагийг тэдний мэдлэг боловс-, сэтгэн бодох чадварыг хөгжүүлэхэд чиглүүлэх.
- !.Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:
- /бүх аймаг, нийслэлийн дүүргүүдэд "Хүүхэд залуудын хөгжлийн төв"-ийн үйл ажиллагааг залуучуудын өөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүүлэх, залуучууд нйгөө хөгжүүлэхэд нь чиглүүлэх;
- /залуучуудыг хүн төрөлхтөний түүх соёлын үнэт лс, шинжлэх ухаан технологийн орчин үеийн ололт, шил болон сонгодог бүтээлүүдтэй танилцуулахад өрнөт, бусад эх үүсвэрийг ашиглах;
- /залуучуудын сэдэвтэй радио, телевизийн нэвтрүүл-н чанар, агуулга, хэлбэрийг сайжруулах;
- /залуучуудын дунд зохиох соёл урлаг, биеийн ирэн төрөл бүрийн уралдаан, тэмцээний хэлбэр, улга, чанарыг сайжруулах, хамрах хүрээг өргөтгөх;
- /монголын залуучуудын үндэсний чуулган, их дам, урлаг, спортын нэгдсэн арга хэмжээг зохиох х, энэ ажил угтсан олон хэлбэрийн арга хэмжээг үе тайгаар зохион байгуулах;
- /залуу үеийнхийн техник сэтгэлгээг хөгжүүлэх, гэн бодох чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн галт, олжигнад, тэмцээнүүдийг тогтмол зохион гуулж хэвшүүлэх;
- /залуучуудын чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгө-лөх чиглэлээр төрийн бус байгууллагаас явуулж буй ажиллагааг дэмжих;
- /залуучуудын чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүү-эд чиглэсэн бизнес үйлчилгээ явуулж байгаа хувь , аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг ких.

ТАВ. Залуу гэр бүл, залуучуудын эрүүл мэнд

.Зорилт:

- /залуу гэр бүлийг эдийн засаг, ёс суртахуунм ьд бэхжүүлэн дэмжих;
- /эрүүл гэр бүлээс эрүүл хүүхэд төрүүлж, өсгөн үүжүүлэх, гэр бүлийн орчинд үндэсний болон ардын шилтэт ёс заншил, өв уламжлалыг сэргээн өвлүүлэх;

в/залуучуудын эрүүл мэндийг сайжруулахад чиглэгсэн эрүүл ахуйн болон чийрэгжүүлэлтийн үйлчилгээ нэмэгдүүлж, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн мэдлэг боловсролыг ахуйн соёл, амьдралын хэрэгцээ болж хэвшүүлэх.

2. Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

а/төв, орон нутагт залуу гэр бүлд харилцааны соёл нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, ёс зүй, хууль эрхи асуудлаар зөвлөлгөө өгөх төвийг зохион байгуулах ажиллуулах;

б/залуу гэр бүлийг бие даан амьдрах явдлыг б талаар дэмжих, амины болон нийтийн орон сууц, г барих, удаан эдэлгээтэй эд хогшил худалдан авах, мээ эмшил газартай болох, аж ахуй эрхлэх, орлог нэмэгдүүлэхэд нь зориулан эргэн төлөгдөх нөхцөлт урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээл олгох тогтолцоог б болгох;

в/залуучуудад нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, эрүүл төрөх ёсны талаар өгөх мэдээлэл, сургалт сурталчилгааг өргөтгөх, гарын авлага, зөвлөмж, сургалт материалуудаар хангах, энэ чиглэлээр төрийн б байгууллагуудаас санаачлан зохиож байгаа ажлууд дэмжих;

г/залуучуудыг осол гэмтэл, хордлогоос урьдчил сэргийлэх, тэдний дунд тохиолдож байгаа нод, бич элемент, амин дэм, төмрийн дутагдлаас шалтгаалс өвчлөлийг бууруулах;

д/залуу гэр бүл, залуу хүн бүрт "3-S" (SSS)-н зарчмыг (спорт, эрүүл секс, хөрөнгийн бэрх) амьдрал хэрэгцээ болгон хэвшүүлэх;

е/архи, тамхи, мансууруулах бодис хэрэглэх, бэгийн гаж зуршил, биеэ үнэлэх, садар самууны х холбогдлыг залуучуудад ойлгуулах, ДОХ болон бэлги замын өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг өргөнө зохион байгуулах;

ж/залуучууд, залуу гэр бүлд овог, удам угсааг сэргээх "Угийн бичиг" хөтлүүлж хэвшүүлэх.

ЗУРГАА. Хөдөөгийн залуучуудын нийгэм, соёлын асуудал

1. Зорилт:

а/хөдөөгийн залуучуудын ахуйн соёлыг дээшлүүлэх;

б/хөдөөгийн залуучуудыг хувийн өмч хөрөнгө, мээ эмшлийн газартай болгох явдлыг дэмжих;

3/хөдөөгийн хүн ам, залуучуудад үзүүлэх нийгэм, йн соёлын үйлчилгээг сайжруулах.

2.Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

1/хөдөөгийн залуучуудад зах зээлийн харилцааны цөлд ажиллах, амьдрах арга ухаанд суралцахад нь
лах;

2/мал аж ахуй, газар тариалан эрхлэх, хөдөө аж
йн гаралтай түүхий эдийг боловсруулахад чиглэсэн
иг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч залуучуудад эдийн
гийн талаар дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх, хөдөө орон
агт залуучуудын өөрсдийн нь үүсгэл, санаачилгад
эслэн нөхөрлөл, хоршоо, аж ахуйн нэгж үүсгэн
гуулах;

3/залуучуудад ардын уламжлалт үйлдвэрлэлийн арга
ан эзэмшүүлэхэд чиглэсэн сургалт, ерөнхий боловс-
мн болон мэргэжил олгох, сургалт, үйлдвэрлэлийн
ийн хичээлийн хөтөлбөрүүдэд тусгах;

4/сумын төвд халуун ус, үсчин, зурагчин, төрөл
ийн хувцас, гэр ахуйн цахилгаан хэрэгслийн засвар
чилгээний цэгийг шинээр буюу сэргээн засварлан
луулахыг дэмжих;

5/сумдыг соёл, боловсрол, эрүүл мэнд, төрийн
иргааны чиглэлээр бэлтгэгдсэн мэргэжилтэй боловсон
нээр хангахад онцгой анхаарч тэднийг хөдөөд
твор суурьшил, үр бүтээлтэй ажиллах нөхцөлийг
дүүлэх.

**ДОЛОО. Залуучууд ба эх орон,
хүрээлэн байгаа орчин**

..Зорилт:

1/залуучуудад эх оронч үзлийг төлөвшүүлэх, эх
оо хөгжүүлж, түүгээрээ бахархах чин үзэл эрмэлзэл,
эл үнэмшил бүрэлдүүлэх, тэдний тогтвортой хөгжилд
лцох оролцоог нэмэгдүүлэх;

2/залуучуудад байгаль, эх дэлхийгээ хайрлан хам-
лах, эрүүл, цэвэр орчинд аж төрөх нийгмийн сэтгэл
г төлөвшүүлэх;

3/залуучуудад төрөө дээдлэх, эцэг эх, ахмад үеэ
дэтгэн асрах, үр хүүхэд, дүү нараа эрүүл чийрэг
өн хүмүүжүүлж хөгжүүлэх, үе тэнгийнхэнтэйгээ сурч
овсрон ажиллаж амьдрах хүсэл эрмэлзэл төлөвшүүлэх.

4.Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

1/залуучуудад эх орны тусгаар тогтнол, эрх
өөний төлөө явуулсан ард түмний тэмцэл, ялалтын

дайчин замнал, уламжлалыг бүх талаар сурталчлах, эв ажилд ахмад үеийнхнийг өргөнөөр оролцуулах;

б/бүх ватны сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт Монгол Улсын түүх, экологийн боловсрол олгох хичээлийг оруулж, мэргэжлийн багш нарыг сургаж бэлтгэх;

в/залуучуудын дунд эх орныхоо үзэсгэлэнт газруудаар аялах хөдөлгөөн өрнүүлэх, дотоодын аял хуулчлалын сүлжээ, мэдээллийн сан байгуулах;

г/"Монгол Улсын нэвтэрхий толь бичиг", "Улааном", "Дархан цаазат газрууд", "Ан амьтан" зэрэг шинэ лэх ухаан, танин мэдэхүйн ном, сэтгүүлийг шинэчлж бууруулах, залуу үеийнхэнд сурталчлах түгээх ажлыг зохион байгуулах;

д/эх орны үзэсгэлэнт байгаль, үндэсний зан заншир ардын уламжлалыг харуулсан кино, ном зохиол, урлагий бүтээлийг хүүхэд залуучуудад өргөн сурталчлах;

е/залуучуудын дунд эх дэлхийгээ хайрлан хамгаалах арчлан тордох, унаган төрхийг нь сэргээх, хот суурь газрыг ойжуулах, айл гэр, албан газраа цэцэгжүүлж хөдөлгөөн өрнүүлэх.

БАЙМ. Залуучууд ба олон улсын залуучуудын хөдөлгөөн

1.Зорилт:

а/залуучуудын асуудлаар НҮБ, олон улсын хамтын нийгэмлэгээс тавьж байгаа зорилтыг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх;

б/Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлалыг нийтлэг үндэслэл, үндсэн чиглэлүүдэд тулгуурлан залуучуудын төрийн болон төрийн бус байгууллагууд гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг эрчимтэй хөгжүүлэх;

в/орон орны залуучуудтай найрсаг харилцаатай байх олон улсын залуучуудын хөдөлгөөнд байр суурь бэхжүүлэх.

2.Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

а/хөрш зэргэлдээ болон олон улс, бүс нутгийн орнуудын залуучууд, залуучуудын байгууллагуудтай тус дүнтэй харилцаа холбоогоо хөгжүүлэх, дэлхий нийтийн болон бүс нутгийн түвшинд залуучуудын тулгамдсан асуудлаар санал солилцож байх;

б/залуучуудын эрхийг хамгаалах талаар гарсан олон улсын эрхийн актуудад нэгдэн орох асуудлыг судлан шийдвэрлүүлэх, хэрэгжилтийг хангах;

в/монголын залуучуудын үйл ажиллагааны талаар га-ад орнуудын хүрээнд мэдээлж сурталчлах, харилцан цээлэл солилцох;

г/олон улсын болон бүс нутгийн залуучуудын бай-уллагуудыг нэгтгэсэн мэдээллийн сүлжээнд нэгдэн ох;

д/олон улсын болон бүс нутгийн залуучуудын чуулга нээлт, их наадам, уралдаан тэмцээнд Монголын нуучуудыг өргөнөөр хамруулж, дэмжин туслах;

е/залуучуудыг хөрш зэргэлдээ болон өндөр хөгжилтэй сад аялал, жуулчлалаар явуулж, үе тэнгийнхний аж ьдрал, хүн төрөлхтөний соёл иргэншилтэй танилцуулах ьнг зохион байгуулах;

ж/залуучуудын өмнө нийтлэг тулгамдсан асуудлаар лхий нийт болоод бүс нутгийн залуучуудыг уриалсан цөлгөөн, аян, компанит ажил зохион байгуулах, налга гаргах санал санаачилгыг дэмжих;

з/монголын залуучуудын өмнө тулгамдаж буй асуудлыг ьдвэрлэхэд бүс нутгийн болон хоёр талын хамтын ьллагааг өргөтгөх, залуучуудын төрийн болон төрийн ь байгууллагын боловсон хүчнийг бэлтгэх, давтан ьгах, мэргэжил дээшлүүлэх.

ЕС. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, үр дүнг тооцох

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад Эрүүл мэнд, нийг- ьн хамгааллын яам хяналт тавина.

Хөтөлбөрийн үр дүнг 2000 он болон 2005 онд 1998 « Байдалтай харьцуулан дараахь үндсэн үзүүлэлт ьгуурьг хэрэглэн тооцож дүгнэнэ. Үүнд:

1/Залуучуудын боловсрол, мэдээллийн түвшингийн ьлт;

2/Оюутан залуучуудын нийгмийн асуудлыг шийдвэр- ьтөд гарсан ахиц;

3/Хөдөлмөр эрхлээгүй хүн амын дотор залуучуудын ьх хувийн жингийн бууралт;

4/Ерөнхий боловсролын сургууль төгсөгчдөөс мэргэж- ьн сургалтад хамран суралцагсдын түвшингийн өсөлт;

5/Залуучуудын чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүү- ь нэгдсэн тогтолцоо бүрдсэн байх;

6/Гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчилд холбогдсон ьуучуудын тооно бууралт;

7/ Залуучуудын эрүүл мэндийн боловсрол, байдал

дээшилж, залуучуудын дунд нийгмийн халдварт өвч буурсан байх;

8/Залуу гэр бүлийн эдийн засаг, ёс суртахуу бэхжилт, гэр, байр, орон сууц, удаан эдэлгээтэй хогшил худалдан авахад урт хугацаатай зээл авч залуу гэр бүлийн өсөлт;

9/Хөдөөгийн залуучуудын нийгэм, ахуйн соёл түвшингийн дээшилсэн байдал;

10/Залуучуудын эх орон, байгаль дэлхийгээ хайрл хамгаалах нийгмийн сэтгэл зүйн төлөвшилтийн дээшлэл

11/Залуучуудын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа өргөжилт.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 23-н өдөр

Дугаар 105

Улаанбаатар
хот

**Аймаг, нийслэлд явуулж байгаа
төрийн өмч хувьчлалын
орлогын тухай**

"Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай" Монг Улсын хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 2 дахь заалт хэрэгжүүлж, Төрийн өмчийн хорооноос аймаг, нийслэл Засаг даргын Тамгын газартай хамтран зохион байгуул явуулж байгаа төрийн өмч хувьчлалын орлогоос ор нутгийн хөрөнгө оруулалт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр бий болгох зорилгоор Монгол Улс Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1998 оны улсын төвлөрсөн төсөвт аймаг, нийслэл явуулж байгаа төрийн өмч хувьчлалаар төвлөрс орлогоос 70 хувийг орон нутгийн төсөвт шилжүүлэх Сангийн сайд В.Батбаярт, төрийн өмчийг хувьчилсна орсон орлогыг тухай бүрт нь улсын төвлөрсөн төсө хугацаа алдалгүй шилжүүлж ажиллахыг Төрийн өмчи хорооны дарга З.Энхболд, аймаг, нийслэлийн Зас дарга нарт тус тус даалгасугай.

Монгол Улсын Зрөнхий сайд

Ц.ЭЛЭЭГДОРЯ

Сангийн сайд

В.БАТБАЯР

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 6 дугаар
сарын 23-ны өдөр Дугаар 106

Улаанбаатар
хот

Журам батлах, эрх олгох тухай

Төсөвт байгууллагын зардал санхүүжилтийг ажлын эцсийн үр дүнтэй нь уялдуулах, төсвийн зардлын ниглалт, үр дүнг тооцох, арвилан хэмнэх сонирхол ирүүлэх, урамшуулах, хариуцлагын тогтолцоо бий болгох зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** :

1. "Төсөвт зардлын зарцуулалтын үр дүнг тооцох журам"-ыг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. "Төсөвт зардлын зарцуулалтын үр дүнг тооцох журам" батлагдсантай холбогдуулан төсөвт байгууллагын ил ажиллагааны онцлог, гүйцэтгэх чиг үүрэг, хэмжээ, үр дүнг харгалзан тогтмол болон хувьсах зардлын нормативыг салбар бүрээр тогтоон мөрдүүлэхийг Сангийн янд Б.Батбаярт даалгасугай.

3. Төрийн захиргааны албан хаагчийн албан тушаалын цалин тэдний ажлын үр дүн болон цалингийн сүлжээг идэвхлэн тухайн төсөвт байгууллагын цалингийн санд илгээн өөрчлөн тогтоож байх эрхийг төсвийн шууд захирагч нарт олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

Сангийн сайд

В.БАТБАЯР

Эрүүл мэнд, нийгмийн
хамгааллын сайд

Ш.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 106
дугаар тогтоолын хавсралт

**ТӨСӨВТ ЗАРДЛЫН ЗАРЦУУЛАЛТЫН ҮР ДҮНГ
ТООЦОХ ЖУРАМ**

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1. Энэхүү журмын зорилго нь төсөвт байгууллагын зардал, санхүүжилтийг ажлын эцсийн үр дүнтэй нь уялдуулах, төсөв, санхүүгийн сахилгыг бэхжүүлэх, төрөөс

үзүүлэх ажил, үйлчилгээний зардал, санхүүжилтийг тоо, чанарын үзүүлэлтийг бууруулахгүйгээр хэмнэх, нэмэгдэл орлого олох сонирхлыг дээшлүүлэх замаар төсвийн ачааллыг багасгах, төсөвт зардлыг хэмнэсэн тохиолдолд байгууллага, хамт олныг урамшуулах, хэтрүүлсэн тохиолдолд харууцлага тооцох тогтолцоог бий болгоход оршино.

2.Төсөвт байгууллагын нийт урсгал зардал нь дараахь үндсэн гурван хэсгээс бүрдэнэ:

а/байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүрэг, ажил, үйлчилгээний хэмжээ, үр дүнгээс шууд хамаарахгүй ороо байрны ашиглалттай холбогдсон дулаан, эрчим хүч, цэвэр, бохир, халуун ус болон бусад нийтлэг хэрэглээний тогтмол зардал;

б/цалин хөлс, эм, хоол, нормын хувцас, бичиг хэрэг, албан томилот, тээвэр, шатахуун гэх мэт байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүрэг, ажил, үйлчилгээний хэмжээ, үр дүнтэй шууд хамаарал бүхий хувьсах зардал;

в/тухайн үйл ажиллагааны онцлогтой холбоотойгоо жилдээ нэг удаа гардаг арга хэмжээний зардал.

3.Төсөвт байгууллагуудын үйл ажиллагааны үндсэн үзүүлэлтүүд болон тэдгээрийг үндэслэн зарлага, санхүүжилтийг тооцох тогтмол ба хувьсах зардлыг томсгосон нормативыг төсөвт байгууллагын үйл ажиллагааны онцлог, гүйцэтгэх чиг үүрэг, хэмжээ, үр дүн зэргийг харгалзан Сангийн сайд салбар, байгууллагаар баталж мөрдүүлнэ. Төсөвт зардлын томсгосон нормативыг биет хэмжигдэхүүнд тулгуурлан тооцох мөнгөн илэрхийллээр тогтооно.

**ХОЁР.Төсөвт зардлын бодит хэмнэлт,
хэтрэлтийг тооцох**

4.Тухайн байгууллагын жилийн эцсийн тайлан тэнцлээр гарсан хинхэнэ зардал, энэ журмын нэг дэх хэсгийн 3-т заасны дагуу баталж мөрдүүлсэн тогтмол ба хувьсах зардал, нэг удаагийн арга хэмжээний зардлыг томсгосон норм, норматив болон төсөвт байгууллагын үйл ажиллагааны үндсэн үзүүлэлтүүдээр тооцсон зардлыг зөрүүгээр тухайн жилийн төсөвт зардлын бодит хэмнэлт хэтрэлтийг тооцоно. Төсөвт зардлын хэмнэлт, хэтрэлтийг урсгал зардлын нийт дүнгээр гаргана.

5.Томсгосон нормативыг тооцсон биет үзүүлэлтийг бодит хэмнэлт, хэтрэлтийг тооцохдоо суурь үнэ,

ийгн өөрчлөлттэй холбоотойгоор гарсан зардлын илт, бууралтыг оруулахгүй.

6.Тогтмол зардлыг нь тусгайлан томилогдсон байллага тухайлбал төр, засгийн Үйлчилгээ, аж ахуйг лэх газар, Төрийн өмчийн хороо харууцан нэгдсэн маар санхүүгийн байгууллагатай болон бэлтгэн илүүлэгчтэй тооцоо хийдэг бол эдгээр байгууллагын байрны ашиглалтыг сайжруулах, хэрэглээг засгах арга хэмжээг авснаар гаргасан дулаан, эрчим и, усны зардлын хэмнэлт, зардлын хэтрэлтийг тухайн игууллагатай нь тооцно. Үүнтэй холбогдуулан төр, игийн Үйлчилгээ, аж ахуйг эрхлэх газар, Төрийн ийн хороо нь төсөвт байгууллага тус бүрээр орон ирны ашиглалттай холбогдсон халаалтын талбай, эгглэх эрчим хүч, усны хэмжээг нийт хэрэглээний ид тухайн төсөвт байгууллагын эзлэх хувийн жингээс мааруулан тохирч гэрээ байгуулна. Гэрээг жилийн ист дүгнэх үр дүнг байгууллага тус бүртэй тооцно.

7.Тухайн төсөвт байгууллагын үндсэн үйл ажилланы тоо, чанарын үзүүлэлтүүдийн бууралтаас итгаалан хэмнэгдсэн зардлыг төсөвт зардлын бодит илэлтэд тооцохгүй. Мөн түүнчлэн тоо, чанарын үзүүитээс хамаарах зардал хөтөрсөн тохиолдолд түүнийг илсэлгүйгээр төсөвт зардал хэтрүүлсэнд тооцохгүй.

**ГУРАВ.Төсөвт зардлын бодит хэмнэлтийг
урамжуулах, түүнийг зарцуулах**

8.Энэ журмын хоёр дахь хэсэгт заасны дагуу тооцсон илт хэмнэлтийн 60 хувийг 1998 онд, 80 хувийг 1999 и, 100 хувийг 2000 онд (цаашид “хэмнэлтийн ившуулал” гэх) тухайн байгууллагын төсвийн эрх ирагчийн мэдэлд үлдээнэ. Үүнийг байгууллагын илийн сан (цаашид “сан” гэж нэрлэнэ) гэнэ.

9.Санг дараахь арга хэмжээнд зарцуулна:

а/ажиллагсдын ажлын үр дүнг нь үнэлж, шагнал, ишил олгох;

б/ажиллагсдын хөдөлмөрлөх болон амьдрах нөхцөлийг ижруулахад туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх;

в/байгууллагын материаллаг баазыг бэхжүүлэх;

г/ажиллагсдыг гадаад, дотоодын урт, богино хугааны сургалтад хамруулах.

10.Сангийн байгуулалт, хөрөнгийн ашиглалт, зарцууитын тайланг тусад нь гаргаж жилийн эцсийн төсвийн ицэтгэлийн тайланд хавсаргана.

11. Сангийн хөрөнгийг байгууллага, хүмүүст зээл ашиглуулах, хандивлахыг хориглоно.

12. Сангаас зарцуулах хөрөнгийн хэмжээг үүсвэрээс хэтрүүлэхгүй.

13. Санхүүгийн байгууллага орлогын нэмэгдэл үүсвэр бий болгох, зардал хямдруулах тодорхой арга хэмжээ авах замаар гаргасан бодит хэмнэлт дараагийн жилийн тухайн төсөвт байгууллагын зардлыг хасах тооцохгүй.

ДӨРӨВ. Төсөвт зардлын бодит хэтрэлт гаргасан байгууллага, албан тушаалтанд хүлээлгэх хариуцлага

14. Тухайн жил төсөвт зардлыг үндэслэлгүйг хэтрүүлсэн байгууллага, эрх бүхий албан тушаалт дор дурдсан хариуцлагыг тухайн шатны байгууллага удирдах төрийн захиргааны байгууллага ногдуулж үүнд:

а/тухайн байгууллагын дараагийн жилийн урсг зардлын төсвийг гарсан хэтрэлтийн хэмжээг бууруулах;

б/эрх бүхий төрийн захиргааны байгууллага шийдвэрээр тухайн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргээр байгууллагад шилжүүлэн гүйцэтгүүлэх;

в/тухайн байгууллагын төсвөөс гарах өдөр тутам зардлын гүйлгээг зөвхөн харьцаж байгаа санхүүгийн байгууллагын зөвшөөрлөөр хийдэг болгох замаар төс захиралчийн эрхийг хязгаарлах;

г/төсөвт зардлын хэтрэлт гаргасан буруутай албан тушаалтанд хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэх шаардлагатай гэж үзвэл санхүүгийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн албан тушаалаас халах хүртэл арга хэмжээ авахыг тухайн албан тушаалтныг томилсон байгууллагын эрх баригчид санал болгох.

ТАВ. Бусад зүйл

15. Төсөвт байгууллагын зардлын хэмнэлт, хэтрэлт хэмжээг жилийн эцсийн тайлан тэнцлийн үзүүлэлтийг үндэслэн энэ журмын дагуу харилцагч санхүүгийн байгууллага тооцож хэмнэлтийн урамшуулал олгох үндэслэлгүй гаргасан хэтрэлтийг суутган тооцох тусгай шийдвэрийг хөрөнгийн дүн, хэрэгжүүлэх хугацааг заах

ми төвлөрсөн төсөвтэй харьцдаг бол Сангийн сайд, и нутгийн төсөвтэй харьцдаг бол аймаг, нийслэл, , дүүргийн Засаг дарга тухайн жилийн I улиралд таан гаргана.

16. Хэмнэлтийн урамшууллыг тухайн жилийн эхний аст багтаан төсөвт байгууллагад олгож, харин эслэлгүй гаргасан төсвийн хэтрэлтийг тухайн жилд таан суутган төлбөр, тооцоог барагдуулсан байвал ино.

17. Хэмнэлтийн урамшууллыг тухайн шатны төсөв, өвт байгууллагуудын жилийн эцсийн дансны чөлөөт эгдлээс санхүүжүүлнэ.

18. Төсөвт зардлын бодит хэмнэлтээр тооцож олгосон энгийг нягтлан бодох бүртгэлийн 87 дугаар дансны дитээс 51, 93 дугаар дансны дебетэд дараа оны I ралд бичилт хийнэ. Сангийн хөрөнгөөс зохих нувалтын дагуу зарцуулсан хөрөнгийг нягтлан бодох тгэлийн 50, 51 дүгээр дансны кредитээс холбогдох сдмн дебетэд бичихийн хамт 93 дугаар дансны дит, 87 дугаар дансны дебетэд бичилт хийнэ.

19. Сангийн жилийн эцсийн үлдэгдлийг дараа жилүүдэд жүүлэн зарцуулна.

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

1998 оны 6 дугаар
сарын 23-ны өдөр

№ 242

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах т

Монгол Улсын Шүүхийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн г
дахь хэсгийн 6 дугаар заалтыг удирдлага болгон Монгол Улсын Д
шүүхээс ТОГТООХ нь:

1. Улс төрийн хилс хэрэгт хэлмэгдэгчдийг цагаатгах, тэдэнд н
олговор олгох тухай Монгол Улсын хуулийн зарим зүйл, х
заалтыг тайлбарлах тухай Монгол Улсын Дээд шүүхийн 1998
2 дугаар сарын 25-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолын 9 дүгээр за
дор дурьдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"9. Энэ хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх хэсгийн 10.
заасан "энэ хуулийн 1 дэх хэсгийн 1,2,3-т заасан хүмүүс байхгүй
хэлмэгдэгчийн . . . ач, зээ" гэдэгт хэлмэгдэгчийн төрсөн (/
үрчилж авсан хүү, охиноос гарсан хүүхэд, түүнчлэн хэлмэгдэгч
төрсөн ах, эрэгтэй дүүгээс гарсан хүүхэд, /ач/ төрсөн эгч, эмэ
дүүгээс гарсан хүүхэд /зээ/-ийг тус тус хамааруулан ойлгоно".

**ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ
ШҮҮГЧ**

**Д. ДЭМБЭРЭЛЦЭРЭН
Б. ЦОГНЯМ**

СЭТГҮҮЛИЙН ЗӨВЛӨЛ

Ерөнхий эрхлэгч
Хариуцлагатай нарийн
бичгийн дарга

Л. Цог
Б. Ганбат

Гишүүд:

С. Баяр
С. Батмөнх
Ч. Дашням
М. Төрбаяр
Б. Энэбиш

Техник редактор
Уншиж хянасан

С. Итгэлт
Сан. Жаргалсайхан
Б. Янжигалхам

Үйлдвэрт шилжүүлсэн 1998 оны 7-р сарын 9-нд.
Өрөлтөд 1998 оны 7-р сарын 15-нд. Хэвлэлтэд
1998 оны 7-р сарын 28-нд. Хэвлэлийн хуудас 7.25
Хэвлэсэн тоо 3714 ш

Манай хаяг: Улаанбаатар-12
Төрийн ордон. Утас 322838

Төр, Засгийн Үйлчилгээ Аж Ахуйг
Эрхлэх Газрын харьяа
Хэвлэх үйлдвэр